STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
NO. 00542

DEM TATNS SHOTN

Jacob Glatstein

Permanent preservation of this book was made possible by
Ruth & Peter Gay

FUNDING FOR THE CORE COLLECTION OF YIDDISH LITERATURE
WAS MADE POSSIBLE IN PART BY A GRANT FROM THE
DAVID AND BARBARA B. HIRSCHHORN FOUNDATION

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

•

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

•

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified. If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

דעם טאַטנס שאָטן

ביכער פון זעלביקן מחבר:

יעקב גלאַטשטיין, 1921, „פאַרלאַג קולטור“.

פרייע פערזן, 1926, „פאַרלאַג גראַהאַר־סטאָדאָלסקי“.

קרעדאָס, 1929, „פאַרלאַג יידיש לעבן“.

יידישטייטשן, 1937, „פאַרלאַג בזשאָזע“, וואַרשע.

ווען יאָש איז געפאָרן, 1938, „פאַרלאַג אינזיך“.

עמיל און קאַרל, 1940, „פאַרלאַג משה שמואל שקלאַרסקי“.

ווען יאָש איז געקומען, 1940, „פאַרלאַג משה שמואל שקלאַרסקי“.

געדענקלידער, 1943, „פאַרלאַג יידישער קעמפער“.

יאָסל לאָקש, 1944, „פאַרלאַג מחמדים“.

שטראַלנדיקע יידן, 1946, „פאַרלאַג מתנות“.

אין תוך גענומען, 1947, „פאַרלאַג מתנות“.

שער־בלאַט געצייכנט פון
מ י כ ל ו ו י י נ ע ר

דעם מאַנס שאָטן

לידער

פון

יעקב גלאַטשטיין

פאַרלאַג מתנות ניו יאָרק

1953

אַרויסגעגעבן פון
פאַרלאַג מתנות
ביים שלום עליכם פאָלק אינסטיטוט

FATHER'S SHADOW

Poems by

JACOB GLATSTEIN

Copyright, 1953
by Jacob Gladstone
New York, N. Y.

Published by
FARLAG MATONES
22 E. 17th St., New York 3, N. Y.

Printed in U.S.A.

200

א י נ ה אַ ל ט

אָפּטיילונג א

זייט

זינגענדיקע שאַרפן — 9
פאַרגעסן — 13
אויפסניי — 14
צייט — 16
שנייאיקע שניטן — 17
אַ וואָרט — 20
דאָסטאָיעווסקי — 21
אַמאָל־אַמאָל — 23
אַ מאָטיוו — 24
צען אומגעקלאָרטע געזאַנגען פון יונגשאַפט — 26
עלטער — 33
ביאָגראַפיע — 33

פינף לידער:
זיי הייליק — 34
נוסח — 35
על חטא — 35
געטלעכע צייט — 36
פאַרנאַכט — 37

כ'וועל זיך איינגלויבערן — 38

לידער פון שטילקייט:
אַריינפיר — 40
אַזויפיל ליכט — 40
געדענק איך נאָך — 41
ביסט געוואָקסן — 41
מעסט אויס — 42
דער מיין פון דיין קינדשאַפט — 42
זאָלסט בענקען — 43
אַנגעוואוירן — 43
גאָט — 44

זייט

אָפּטיילונג ב

אינמיטן וועג — 47
פּאָרט אַ ייד — 48
דער היינטיקער טאָג — 49
ביסט געשען, ביסט געוואָרן — 50
צווישן מנחה און מעריב — 54
אַ דור פון חלום — 56
האָסט גאָרנישט אַוועקגעבענקט — 58
שמשון — 59
אָנהויב — 60
ס׳רעדט דער אַלטער ייד — 63
חנוכה — תש״ט — 66
אָונטיקע יידן — 67
געזאַנגען — 70

אָפּטיילונג ג

דער בראַצלאַווער זינגט ניגונים — 77
דאַווענען מנחה — 82
דער בראַצלאַווער גיט אַרויס אַ תשובה — 84
פאַראַן אַזאַ געקעכץ ווי הונגער — 87
הער און שטוין — 93
די לודמירער מויד קומט צוריק פון וויסטן וואָגל — 97
דער גוטער ייד בענטשט — 99
אָן כעס — 100
טייערע — 100

אָפּטיילונג ד

אַ בריוו צו זיך — 105
וואונדערלעכע קלייניקייטן — 107
אַנטפּלעקונג — 109
אַ זונטיק איבער ניו יאָרק — 110
דער דייטש טראַכט — 112
וויפיל קריסט — 113
שלמה אבן־גבירול — 114
אַזוי — 115
אויסגאַנג — 116

זייט

דריי לידער פון שונאים:

פּראָפּאָגאַנדיסטן	117
וואויל־דערצויגענע	117
דער פּראָפעסאָר	118
עשיו	118
גאָט פון מיינע אבות	119
דאָס טרויעריקע געוועלב	121
דער ליכטיקער נאַר	122
דער גוטער ייד טענהט זיך אויס	123
אויף די טרעפּ	125
יידיש	127
מאָנאָלאָג אין דריטער פּערזאָן	130
אַ מאָמענט אין מדבר	134
באַלאַדע	135
יידישקייט	137
דער ייד פון נעכטן רעדט זיך אַראָפּ פון האַרצן	139
אַ זעאונג	141
דאָ ליגן	144
דער נביא יחזקאל	145
מיין טאַטע־מאַמע שפּראַך	150

אָפּטיילונג ה

בערנאַרד שאָו שרייבט אַ בריוו	155
גילדערנער טראַף	155
אין וועג	156
אַ פאָטער צו זיין זון	157
צען מאָל אַזוי יונג	158
אַ גאַנץ לעבן	158
פריינט	159
געשטאַלטן	160
צען לידער	162
גוטסקייט	166
רייד	167
אפשר דו	168
פאַרוואָס	169
דריי יונגע מיידלעך	170
אַ העלדין	172
אַן אות	172

זייט

צוויי — — — — — — — — — — — — — — 173
האַרבעריק — — — — — — — — — — — — 173
אַ געצעלט — — — — — — — — — — — — 174
דער גנבֿ — — — — — — — — — — — — — 176
אַ מעשׂהלע — — — — — — — — — — — — 177
דוד עדעלשטאַט — — — — — — — — — — 179
אויף אַ גאַס — — — — — — — — — — — 181
אַדיע צו זיך — — — — — — — — — — — 183
פאַרעקשנט — — — — — — — — — — — — 184
פאַרגיין — — — — — — — — — — — — — 185
דער אָנזאָגער — — — — — — — — — — — 185
עולם הבא — — — — — — — — — — — — 186
אַרומגעשימלט — — — — — — — — — — 186
צו אַ דיכטער — — — — — — — — — — — 187
יונגער ירמיה — — — — — — — — — — — 188
קום מיט מיר — — — — — — — — — — — 188
יאָרצייט ליד: מ. ל. האַלפּערן — — — — — — — 189
מענטשן — — — — — — — — — — — — — 190
ווענעציע — — — — — — — — — — — — 191
ווי פלאַטערלעך — — — — — — — — — — 191
קום נענטער — — — — — — — — — — — 192

א

זינגענדיקע שאַרפּן

א

דער מעסער־זשאָנגלירער דרימלט,
ס׳זינגען אַלע שאַרפן,
מאָרגן וועט ער אַ מידער
מיט די בליציקע קלינגלען זיינע
ווידער מיידן און טרעפן,
צילן און וואַרפן.

צעעפן פאַר אים דעם ליכטיקסטן חלום,
מאַל אים אוים, שענק אים,
די טיפסטע אָפגרונטן פון שלאָף.
זאָל ער רוען לאַנג —
זיין באַלוין און זיין שטראָף.

האָבן אַלע זיינע ווערטער־שאַרפן
געטראָפן? —
פרעגט דער צעחלומטער מוח
האַלב־פאַרשלאָפן.
ס׳פלעמלט אַ צאַנקנדיקע רשעות
אין קאָפ פון זשאָנגלירער.
איז ער געווען דער געווינער
אָדער פאַרלירער?

ב

ווי פאַרחלומטע יונגען
האָבן מיר געמאָלקן
די צעפּייערטע הימלען
פון רויך און פון וואָלקן.
געשטאַנען פאַרגאַפט.
ס׳האָט גאָרנישט מיט גאָרנישט
פאַר אונדזערע אויגן,
זיך איבערגעשאַפט.

ס׳האָבן אונדז געזעטיקט
פאַרבן, קאָלירן.
מיר זיינען געווען גרייט צו שטאַרבן
אויף כוואַליעס פון קלאַנגען.
מיר האָבן רוישן מיט רוישן
באַהעפט אין געזאַנגען;
מיר האָבן געבלעקערצט,
געקניט פאַר זון־פאַרגאַנגען.

פאַרגעצטע יאָרהונדערטער
זיינען פאַרלאָפן,
אונדזערע מוחות זיינען וואַכערהייט געשלאָפן.
קלויסטערס האָבן געוויגט זייערע גלעקער.
מיר האָבן געבוקט זיך
פאַר אַלע דערשרעקער.

וויפיל האָט אברם געוואונען — אַן ערך?
ס׳איז יעדער קינסטלער
אַ טרויעריקער תרח.

ג

פון שטאַרקייט
ווערט אַמאָל אַרויסקומען זיסקייט,
פון קרעפטיקן פאַרשטיין,
נישט פון פאַרדרימלטער צעטומלעניש.
אויך מיר וועלן אַמאָל הערן דאָס געבאָט
פון אַ קלאָרן, שכלדיקן
איינגאָט.
אונדזער דור איז פאַרפאַלן,
אַלע אונדזערע געמעלן
זיינען געוואָרן געזאַנגען, פאַסטאָראַלן.
געפאַנגען האָבן מיר ביז שיכרות
דעם גערוך פון גראָז.
אונדזער נאָז איז געקיצלט
פון בלומען און בינען.
אַלע רויטן און גרינען
שלאָפן שוין אין אונדזערע אויגן;
ווי אָפּיום-שלינגערס
זיינען פאַרגלאָצט און פאַרשלאָפט
אונדזערע זינגערס.

גאָט איז געוואָרן
אַ וויינענדיק קינד.
ס׳זינגען די כאָרן,
ס׳רעדט פאַר אים דער אָרגל,
ס׳קלינגען די גלאָקן.
מיר געטרויען דעם קאָפּ
צו קינסטלערישע דלילהס.
דער שפּיל איז דער עיקר.
די מוזיק שוואַכט אונדז אָפּ.
מיר דרימלען און הערן.
ס׳קלינגען די גלאָקן.
זיי גלעטן און שערן
אונדזערע מענערשע לאָקן.

ד

אַלע פֿאַראַנענע ווערטער,
די אויסגעזאָגטע,
די פֿאַרשטאַנענע,
ליגן אין זייער צעפּלעפּטער קלאָרקייט.
די אויסגענאָגטע מיינען זייערע דרימלען.
ס'איז אונדזער וועלט
וואָס לאָזט באַלד אַראָפּ דעם פֿאָרהאַנג.

אונדזער געזאַנג איז געוואָרן באַטויבונג.
דער טרויער וואָס איז אויף אַ ווייל
געווען אונדזער דערהויבונג,
ווערט צעווײַנט אין בורלעסק.

אונדזערע פּנימער ווייזן
דעם גראָטעסק,
דעם שרעק
פֿון דולער פֿאַרפֿלאַכונג.
לאָמיר וואָס גיכער אַוועק,
איידער מיר פֿאַרגייען,
צום פֿויק און צום טאָץ
פֿון אַלץ־פֿאַרלאַכונג.

ה

מיר האָבן פֿון שפּינוועבס
געבויט זיך אַ פֿעסטונג.
איצט מאַכן מיר
דעם העלדישן אָנשטעל פֿון פֿאַרמעסטונג.
ס'וועט אַפֿילו נישט פֿאַלן.
ס'וועט ווערן צעבלאָזן.
מיר וועלן לויפֿן
ווי זינגענדיקע האָזן.

וואָס האָבן מיר אַזוינס דערגרייכט?
— די קונסט פון אַטראָפּירן
פאַרניקאַטינטע געהירן.
ס׳איז ווערטער־דעמערונג.
די צייט פון שאַצערס,
פון שאַרפע קעפּ
וואָס מ׳קען נישט נאַרן;
נישט פון פרומע זאַמלערס.

נישט אַלע שטאַמלערס זיינען דאָך משהס,
נישט יעדער ריידער איז אַן אהרן.
ס׳בלענדט נאַרן־גאָלד פון ווערטער
און ס׳ווערט פאַרבלייט זייער ווערט.

ס׳פאַלט אונדזער פאַפּירענע פעסטונג.
אונדזער פויגלשער געזאַנג
ווערט מער נישט דערהערט.

פאַרגעסן

כ׳בין שוין באַלד דערפאָרן צו אַמעראַצעס
דורך שטעגן פון פאַרגעסן.
פאַרטושט יוגנט־לערנונגען.
כ׳פאַרשטיי שוין נישט וואָס אַ זאַץ איז
אין אַ סך טונקעלע ביכער,
וואָס די צייט האָט אָפּגעמעקט, אויפגעפרעסן.

אַלץ קלענער ווערט פון מיינע ווערטער די צאָל.
כ׳האַלט שוין באַלד ביים פרומען ישובניקס
אָפּגעשפּאָרטן שמע ישראל.

אויפסניי

ווּעסט קוּמען און איבערשאַצן דיין קינדהייט,
די קליינע פאַרעקשנטע אויערן און אויגן.
וועסט אויפהערן איינוויגן דיינע יאָרן.
צום ערשטן מאָל וועסטו אויסטאָן
דעם פּעלץ פון ירושה.
האָב גאָר קיין מורא נישט,
קיינער וועט ביי דיר נישט צונעמען
וואָס איז דיינס.
וועסט בלויז אָנהייבן פונדאָסניי,
פון סאַמע ערשטן ווייטיק,
פון איינשניידן אין דיר
די ליבשאַפט פון דיין שבט
מיט ווייטיק.

וועסט קומען און נאָך פאַרן ערשטן שטערן
וועסטו צינדן הבדלה אויפן וואָרט.
און אויב מ׳האָט עס פאַרפרומט
אויפן באַרג סיני,
וועסטו עס ברענגען אין שטוב,
און אויף דער פולער וואָך
וועסטו עס טועם זיין,
ווי מ׳איז טועם אַ פרישן בייגל.
און אַ באָרוועסער אברהם,
מיט לאַנגע, אומגעלומפּערטע פיס,
וועסטו דווקא שפּאַנען
און שפּאַנען,
דורך פאַרגעצטע געטער,
צו דיינע אייגענע צווייפלען,
וואָס וועלן ביי דיר ווערן —
איין ליכטיקער ספק.

וועסט זיך אויפכאַפּן צום ערשטן מאָל
אין די אָרעמס פון דיין איינגעשלעפערטער באַשערטקייט,
און זען אַז וויפיל ס׳איז אין איר דאָ
פון דיין ריפּ,
איז אין איר אויך דאָ אַ באַזונדער לעבן,
אַ דערוויטערטס, אַ פאַרהויכטער שפּיגל,
וואָס שפּיגלט דיך, ווען דו גייסט אַרום פאַרצוקן,
ווען דו ברילסט,
ווען דו טוסט אומפאַרשטענדלעכע טואונגען,
ווען דו ליגסט אַריינגעדרייט
און קענסט לויכטן,
זילבערדיק לויכטן אין דער פינצטער,
חלומען אין די אָרעמס
פון דיין געדולדיקן, וואַרעמען בליץ־אַפּלייטער.

וועסט אַמאָל קומען סדרן
און זאָגן — דאָס האָט מען דיר געזאָגט
און דאָס האָט מען אין דיר אַריינגעזונגען.
דיינע פאַרעקשנטע אויערן און אויגן
וועלן אויפגיין,
ווי ס׳גייען אויף פאַרפרוירענע איברים.
און דו וועסט דערפילן
אַז זיי געהערן נישט נאָר צום גוף,
נאָר צו דיין מוח;
דיינע פאַרמוחטע אויגן און אויערן
וועלן הערן און טראַכטן,
זען און טראַכטן.

און אין דיין הויז וועלן קומען
דריי מלאכים דיך בענטשן.
און דו וועסט זיי געבן עסן און טרינקען,
און זיי וועלן מוזן עסן און טרינקען,
ווייל אַזוי גיך ווי זיי וועלן אַריבער דיין שוועל
וועלן זיי ווערן מענטשן.

צייט

די צייט לויפט נישט.
די צייט האַרעוועט זיך געגנוג אָן
איידער זי עלטערט.
מיין צייט וואָס האָט מיר געטריי געדינט,
האָט מיך אַרומגעפלאָכטן
מיט טויזנטער קליינע און גרעסערע טעג.
אַ טאָג און אַ נאַכט זיינען געווען סעזאָנען.
די טעג פון מיין קינדהייט
זיינען געווען יאָרן.
מיין קינדהייט אַליין איז אַ קונצשטיק פון צייט —
אַ גאַנצער אייפעל־טורעם.
די צייט לויפט נישט.

אַז איך זאָל אין צייט
אָפּזוכן מיין לעבעדיקן טאַטן,
לאָמיר זאָגן, אין אַ ווינטערדיקן אָוונט,
ווען איך בין אַהיימגעקומען פון חדר
מיט דער שווערער לאַמטערנע.
שיינע יאָר וואָלט איך באַדאַרפט אַרומגיין
איידער כ׳וואָלט געקענט צוקומען צום לעבעדיקן טאַטן,
אים געבן די פאַרפרוירענע האַנט
און זי וואַרעמען אין זיינער.
אוודאי איז גרינג צוריקצוטראַכטן,
אָבער צוריקלעבן מיינט פּשוט צוריקשפּאַנען,
נעמען אויף זיך דעם עול
פון וואָגלען און דורכשניידן
אייגענע מדבריות און סמבטיונס.
און אַז מ׳וואַנדערט צוריק צום לעבן,
דערזעט מען ערשט דעם מרחק פון יענעם ביינאַכט,
ווען דער לעבעדיקער טאַטע
האָט זאַרגעוודיק געוואַרעמט מיין האַנט אין זיינער.
אַז איך זאָל אָנקומען פּונקט צו יענעם ביינאַכט,
דאַרף איך דורכגיין, ווער ווייסט,

וויפיל חורבנות.
ווער האָט גאָר די יונגע, פלינקע פיס
פאַר אַזאַ מהלך?
זיצן מיר ביים טיש —
איך און מיין נישט-לעבעדיקער טאַטע
און מיר קוקןביידע אַהין,
צו יענעם ווייטן שלאָס-באַרג.
אין געדעכעניש — מיט דער האַנט צו דערגרייכן,
אָבער אין צייט — אַ מהלך רב.
דאַכט זיך אַז דאָס האָב איך באַמערקט
מיט אַ שמייכל און אָן ביטערקייט:
די צייט לויפט נישט.
זי איז אַ געטרייע און ערלעכע אָפּגעבערין.
בלויז פאַר די לייט וואָס קענען פאַרמעקן
און פאַרוויגן זייערע טעג,
פאַרפליען די יאָרן,
ווי אין די פאַרבענקטסטע פאָלקס-לידער.

שנייאיקע שניטן

א

די צייטן פון יאָרן וואָס זענען דערמאָנונגען,
זוניקע שטרייפן אָדער שנייאיקע שניטן,
זענען טעג פון קינדהייט.
זייער וואַרעמקייט, זייער קאַלטקייט,
זענען שאָטנס וואָס גלעטן
פריידיקע לאָנקעס.
די זעלביקע טוישן פון טעג
ווערן שפּעטער וואונדן.
נישט נאָר וואונדן פון פלייש און ביין,
נאָר די טיפערע וואונדן
פון געזעגענען זיך מיט פאַרגעגנלעכקייט.
מיר רופן עס שיינקייט און מיר פילן דערביי
אַ טעם פון ווייטיק.

ב

שבתדיקע טריט פון טאַטן,
אויסגערעכנטע טריט פון דער מאַמען
ביים איינקויפן —
דאָס זענען געווען גאַנצע ספרים מיט אינהאַלט.
פון טאָג צו טאָג איז דער טאַטע קליגער געוואָרן מיט אַ וואָרט,
די מאַמע — פאַרשטענדיקער מיט אַ שמייכל.
זייערע ווערטער האָבן זיך ביסלעכווייז
געזאַמלט און געקראָגן מיין.
ווער שמועסט — יאָגן זיך נאָך אַ גאַל זומער-פייגעלע,
ווארפן דערויף אַ היטל,
קומען אַהיים אַ פאַרשוויצטער,
כאַפן אַ טרונק וואַסער,
אַרונטערשווענקען אַ מרוקעדיקע ברכה —
דאָס נעמט דאָך אפשר אַ יאָר
און ס'איז אַזוי באַלאָדן מיט וואונדער,
אַז ס'דאַרף נעמען אַ יאָר מיט אַ מיטוואָך
דאָס איבערדערציילן.

ג

אויב שרייבן פאַר דער אייביקייט
מיינט שרייבן ווי מ'וואָלט אליין געווען אייביק,
וואָלט איך זיך פאַרלייגט אויף אַ קליינינקייט,
ווידער און אָבעראַמאָל וואָלט איך צוריקגעקומען
צום זעלביקן:
מעסטן אין צייט פון אַ דערוואַקסענעם
די פרייד פון אַ טאָג קינדהייט.
מיך וואָלט נישט געאַרט,
אַז כ'וואָלט מער ווי דאָס נישט אויפגעקלאָרט,
מער ווי דאָס נישט איבערגעלאָזט.

די זון זעצט זיך.
די שאָטנס פון די בערג זענען נאָטן פון שקיעה.

די פאַרשטענדיקע בהמה גיט אַ הייב אויף דעם קאָפּ
און אַ לאָז אַרויס אַ מו
אַז ס'גיט אַזש אַ שניט ביים האַרצן.
מו צו אייך, איר נאַרישע, אייביקע שפּילן.
איר וועט זיך דאָ שפּילן אין מיין קינדהייט,
וואָס איז אייביק, לאַנג און אויסגעצויגן
ווי דער פלאַטער פון דאַנען ביז אַהין
פון אַ געל זומער־פייגעלע.
מו צו אייך פון אַ בינטלביינער,
מו צו אייך פון מיד פלייש.

אָט דאָס נאָר אויפקלאָרן
זאָל מיר באַשערט זיין.
דעם קמצנותדיקן שפּאָר
פון שעפּן אויסרינעוודיקע מינוטן
מיט אַ לעכערדיקער קוואָרט.

ד

שוין באַלד צייט צו זוכן תכלית.
שוין באַלד צייט צו געפינען כאָטש עטלעכע ווערטער,
וואָס זאָלן זיין אַזוי דויערעוודיק,
ווי דער שאָטן פון טאַטן
אויף דעם פריש־געפאַלענעם שניי
פאַרטאָג, ווען ער פירט דאָס יינגעלע,
מיטן געפרוירן נעזל און ברענענדיקע אויערן,
אין שול אַריין דאַווענען.
אָט דער שאָטן איז געגאַנגען באַזונדער מיט אַזאַ כוח און אימפּעט,
ווי ער אַליין וואָלט זיך אויך געאיילט צו השכמה.

דער שאָטן איז אַרויס פון שטאָט,
זיך פאַרלוירן הינטער דער ראָגאַטקע,
און געלאָזט יינגעלע און טאַטע
שפּאַנען איבער אַזאַ שטח פון צייט,
ווי זיי וואָלטן געגאַנגען אַנטקעגן שטענדיקייט.

אַ וואָרט

כ׳וועל קומען מיט אַ וואָרט פון פעלד,
ווי אַ זיסע קרייטעכץ,
און איר וועט עס דערקענען,
איר וועט דערפילן דעם טעם —
צפיחית בדבש.
כ׳וועל קומען מיט אַ געפונען וואָרט,
אַן איינציק וואָרט פון מאָרגנדיקער קינדהייט.

איז עס פון חומש,
אָדער פון מאַמע ערשטן טראַף?
צי פון דעמאָלט, ווען מ׳האָט מיך אין טלית
געבראַכט מיט מזל צום דרדקי?
איר וועט עס אַלע דערקענען
און איר וועט זיך זעצן וואַרעמען
אַרום דעם ליכטיקן וואָרט,
וואָס גליט מיט ערשטער, באַזאָרגטער פרייד פון טאַטן,
מיט דער קוים־אַנטוויינטער
וואַרעמקייט פון דער מאַמען.

אַפילו ווען דאָס וועט זיין אַ געוויין,
דער סאַמע ערשטער דערשרעק,
וועט עס אייך זיין באַטעמט צום גומען.
און דערפילן וועט יעדער איינער,
אַז דאָס האָט ער באַזונדער
געקראָגן דאָס וואָרט
אויף אַן אייגענעם סיני.
אויבן איז געשטאַנען דער טאַטע
און פון באַגילדטע פּאַפּירענע בייטלען
געוואָרפן ראָזשינקעס מיט מאַנדלען
אויף דעם טלית־פאַרהילטן קאָפּ.

דערפילן וועט איר דעם הייוון
פון קינדישער, ווארעמער אייביקייט,
פון זיכערן שלאָף,
פון ערשט־געעפנטע אויגן.
זיי שיינען גלייך אריין אין די פענצטערלעך
פון אַ לאַכנדיקער מאַמע
וואָס זאָגט —
אַ גיטער אויפשטאַנד אויף דיר.

דאָסטאָיעווסקי

א

דאָסטאָיעווסקי האָט אוועקגעשטעלט גאָט
ביי זיך אויפן טיש
ווי אַ פלאַש בראָנפן
און געזשליאָקעט.
ער האָט געמייקעט און געוועריזעט,
זיך אויסגעניכטערט
און ווידער האָט אים געצויגן צו גאָט
ווי צום פלעשל.
אַמאָל ווען דאָסטאָיעווסקי האָט זיך געוואַלגערט אויפן דיל,
איז צו אים אריין אַ זקן.
דער זקן האָט אים, מיט אַ קרעכץ, אויפגעהויבן,
אים אוועקגעלייגט אויפן האַרטן בעט,
אַרונטערגעצויגן די שטיוול פון די שמוציקע פיס,
אַרומגעוואַשן דאָס מויל,
אויסגעקעמט די פאַרקאַלטנטע און פאַרוועריזעטע באָרד,
געגלעט דעם קאַלט־שווייסיקן שטערן.

דאָסטאָיעווסקי האָט געעפנט די טאָטערישע אויגן
און געפרעגט:
ווער ביסטו?
דער אַלטער איז פאַרשוואונדן.
מיט וואַקלדיקע טריט איז ער צו צום שרייב־טיש.

די פלאַש איז געווען ליידיק.
ער האָט אויסגעטרונקען זיין גאָט ביז צום דנאָ.
האָט ער גענומען די פעדער אין האַנט
און אָן אויפהער געשריבן.
ער האָט מורא געהאַט אויפצוהייבן דעם קאָפּ
ווייל ער האָט געוואוסט,
אַז דער אַלטער שטייט איבער אים,
וואַכט איבער אים,
מיט זיין גוטער, מענטשלעכער ניכטערקייט.

האָט אים דאָסטאָיעווסקי אויך אַריינגעשריבן אין זיינע ביכער.

ב

דער טרויער פון זיין לעבן
קניפּט אָן אַזויפיל נאָענטשאַפט
מיט אַלץ וואָס טראָגט דעם יאָך פון לעבן.
ער בויגט זיך אָן, הערט זיך איין
צום מינדסטן גרעזל.
פאַרשטייט דעם שטומען ווייטיק פון אַ הונט.
די פאַריאַכטקייט פון מענטש ליגט אויף זיינע אַקסלען.
ער טראָגט די משא מיט געהייליקטן טרויער.

אַלץ שרייבט ער אַריין אין זיינע ביכער,
דעם גאַנצן חשבון פון יסורים,
אַלע טענות און רעכנשאַפטן
פון די שיכורע איובס,
וואָס האָבן גאָרנישט פאַרמאָגט,
און געשלאָגן געוואָרן מיט ירושהדיקן צרעת פון לעבן.

אויב בראשית איז באַשאַפונג און זין,
זיינען זיינע ביכער תנ״כן פון תוהו,
ער האָט זיי אַלעמען געגעבן
פון זיין גוטסקייט, פאַרשטאַנדיקייט,

אַלעמען אַרומגעצונדן מיט פֿייערלעכער משוגעת,
געשיקט דורך טאָפּטשנדיקע ווענן,
באַפֿוילן זיך איינצובלאַטיקן
און קלעטערן צו גאָט.

נאָר אונדז האָט ער דאָרט אַריינגעשריבן,
מיט אַזויפֿיל באַזויפֿטן און פֿאַרוועדזעטן צאָרן.
מיר זיינען אים געווען דער ברענענדיקער דאָרן אין די אויגן.
מיר ווערן נישט פֿאַרברענט.

מיר זיינען נישט קיין מענטשן נאָר יידן,
וואָס האָבן מקבל געווען דאָס לעבן
אויף אַ סיני פֿון פֿאַרשטענדלעכן
און ליכטיקן צער.
ער איז געווען קלוג און גוט צו אַלעמען.
מיר בלויז האָבן אים געמאַכט צו נאַר.

אַמאָל־אַמאָל

אַ קליינער וואַלד־גאָט בין איך געזעסן
ביי אַן אָזערע און געשפּילט אויף אַ פֿייפֿל.
מיינע פּיאות זיינען געווען געקרייזלט
און די ציצית מיטן טלית־קטן
האָבן געפֿלאַטערט אין ווינט.
מיין יאַרמעלקע איז געווען אַביסל פֿאַררוקט אַן אַ זייט.
די באָרוועסע פֿיס
האָב איך געפּלעסקעט אין דער אָזערע
און איך האָב געפֿייפֿט.
כ׳בין געווען אַ קליינער גאָט
און כ׳האָב נישט מורא געהאַט,
כאָטש איך בין געזעסן איינער אַליין.
און דאָס לידל, וואָס איך
האָב זיך פֿאַרגונען צו פֿייפֿן,
איז געווען אַ לויב צו מיין
שטאָלצן, ריינעם יידישן הילוך.

מיטאמאל האט זיך צעפלאקערט א מלחמה,
דאס געארבטע לאנד מיינס
איז איינס-צוויי פארוויסט געווארן.
איך האב אנגעטאן א געהאקטע קאפאטע
און אוועק אין גלות.
פון דעמאלט אן איז אוועק,
(אויב נישט קיין צוויי טויזנט יאר),
מינדסטנס, א קנאפער האלבער יארהונדערט.
כ׳בלאנדזשע ארום אויף דער וועלט
און קען זיך קוים דערמאנען
אין דעם יידישן טראכט,
אין יענעם זומערדיקן נאכמיטאג,
ווען איך האב אזוי הארצרייסנדיק-שטאלץ
געשפילט אויפן פייפל.

א מאטיוו

דער חודש זינגט ווי א קליין יינגל,
וואס האלט א שטענגל בעז,
זינגט ווי א קליין יינגל,
מיט קליינע דערמאנונגען,
וואס שמעקן ווי א שטענגל בעז.
אין חודש מאי האט דאס יינגל
נישט מורא געהאט פארן טויט.

מיטן שטענגל בעז האט זיך דאס יינגל
דערוועגט צו קומען נאענט צום בית עולם,
פונוויטנס באטראכט די מצבות
געזען דאס פרילינג-ווינטל צווישן די גראזן
און ציטערדיק געזונגען:
איך, איך, וואוין אין א הויז,
ביינאכט לייכט א בליץ-לאמפ.
טאטע-מאמע רעדן ביז שפעט אין דער נאכט.
אין חודש מאי האט דאס יינגל

נישט מורא געהאַט פֿאַרן טויט.

און איינמאָל אין חודש מאַי
איז דאָס יינגל באַוואָפֿנט
מיטן שטענגל בעז,
אַריבער די ראָגאַטקע פֿון שרעק,
געגאַנגען נענטער צו די מצבֿות,
געלייענט די פּה נטמנם
ווי וואונדער־מעשׂות.
אַ רעגן האָט אים דורכגענעצט די ביינער.

דאָס יינגל מיטן שטענגל בעז איז געלאָפֿן אַהיים.
דאָס יינגל איז פֿאַרשלאָפֿט געוואָרן
און געשטאָרבן אָן שרעק.
אין חודש מאַי האָט דאָס יינגל
נישט מורא געהאַט פֿאַרן טויט.

צען אומגעקלאָרטע געזאַנגען פון יונגשאַפט

אַריינפיר

גאַנצע פינף יאָר איידער לי טאַי,
דער ליכטיקער,
האָט אַ קוש געטאָן די לבנה
אויפן וואַסער,
און דערטרונקען געוואָרן
אויפן וועג צו זיין קרוב לי יאַנפינג,
האָט דער טרויער אים גענומען רופן
אין טאָג.

די רייד זיינע זענען געוואָרן אַוועקטיקער.
די זיבן אומשטערבלעכע חברים
פון וויין-בעכער
האָבן אים געהאַלטן
אַן אַריינגענומענעם אין קרייז
פון ענגער טרייסט.
דער וויין האָט נאָך צייטנווייז
אין אים אויפגעשפילט
מיט אַלע זיבן שמייכלען פון
דער קלוגער און געניטער
יאַנג קועפעי.
אָבער דער טרויער האָט אים איבערגעקליגט,
זיך געשטאַרקט,
און זיינע פאַרטונקלטע לידער זיינען אים
מער נישט געווען צום האַרצן.

— טשו טשין, מיין ליבער חבר, —
האָט ער געזאָגט,
— נעם דאָס בינטל לידער,
צעפליק זיי קלאַנגנווייז,
צעשפּרייט זיי ביים וואַסער. —
אָבער ווען דאָס שיפל האָט זיך איבערגעקערט
און דאָס אייביקע מויל איז געווען

פול מיט וואַסער־ווערעמלעך,
האָט טשו טשין גענומען אַ גיטאַרע
און באַגלייט די צען מוטנע לידער
פון האַר אין געזאַנג,
דעם געבענטשטן לי טאַי פאָ.

טשו טשין איז געוואָרן טרויעריק,
וואָס די לידער זיינען געווען ווי אומגעקלאָרטער וויין.
אָבער זיי האָבן דאָך גערעדט
צו אים מיט דעם פאַרהייזעריקטן קול
פון דעם האַר אין געזאַנג,
פון לי דעם ליכטיקן,
וואָס האָט אין זיינע לעצטע רגעס
געשפּירט די גוואַלצנקייט
פון ליכט אויף זיינע ליפּן.

1

כ׳האָב קיינמאָל נישט געזען
ווי דו באָדסט דיינע קינדער.
ווי דו זיצסט איבערן וואַסער,
פאַרוואַרפסט דיין טרויעריקן נעץ
איבער פריילעכע פישלעך.
ווי דו זיצסט איינגעבענקט,
פאַרדרימלט.
כ׳וועל אַמאָל פאַרבייגיין,
דיר געבן די האַנט,
דיר העלפן טראָגן
דעם עול פון דיין היימישער פרייד.

2

נעכטן, אויפן וועג צו דיר,
האָב איך זיך געראַנגלט מיט דיין פאָטער.
איך בין אים נישט בייגעקומען.
ער האָט מיך געשלאָגן
מיט דעם טרויער פון יונגער אייביקייט,

וואָס וואַקסט נאָך
אַרום לעבעדיקע פענצטער,
ווי אַ קליין, נייגעריקביימל.

לי־פּאָ, וואָס זוכסטו
ביים שוועל פון מיין אייגנס?
דו, וואָס האָסט קיינמאָל נישט
געבלאָנדזשעט מיט מיר?
כ'האָב זיך פאַרנומען אויף לינקס.
אַ גאַנצע נאַכט געוואַרט
דו זאָלסט קומען דורך אַלע פאַרצאַמען.
די לבנה האָט מיר אַרונטערגעטריפט
עטלעכע טראָפּנס
פון איר קאַלטן רחמנות
פאַר אַלע באַזיגטע.

3

איינגעבענקט אין לי־פּאָ איז
זיין קינדהייט,
די יאָריקע טעג,
די לאַנגע ווינטער־חלומות,
די אָפּטשאַפּט פון איין קינדער־קראַנקהייט.
נאָך זיין יוגנט האָט ער קיינמאָל
נישט געבענקט.
ביסט געקומען הויך ווי אַ טראָציקער אויסרוף,
זיך געשטעלט לעבן מיר.
אַפּילו אין בעכער וויין
האָב איך געזען
אַרומפלאַטערן דיין שמייכל.

4

כ'וועל קומען צו דיר,
ווען דו וועסט לאַכן פון שלאָף,
וועסט אָפּדעקן די פאַרשווייגונג
פון דיינע רייד.

וועסט מיך אַרײַננעמען אין דײַן גאָרטן.
מיר וועלן שפּאַצירן ווי גלײַכע.
לי־פּאָ וועט זינגען שטאַרק,
די ווערטער וועלן זײַן ביימער,
צווישן די בלעטער וועט פלאַטערן
זײַן צערטלעכקייט.
דײַנע אויגן
וועלן בליצן
ווי קלוגע גלי־פליגן,
פול מיט דאַנקבאַרקייט
פאַר מײַן געזאַנג.

5

כ׳קלעטער אַרויף נאָך טרויעריקער.
דער באַרג האָט נישט קיין שטאַפּלען,
נאָר לבנה־צייכנס.
בלײַבסט אונטן אָן אָטעם.
דער שרעק איז דאָ לויטער רחבות,
ס׳יאָגן מיך נאָך אַלע פאָרוואורפן
ווי עכאָס.
שטייסט אונטן און קענסט נישט באַשליסן,
ביסטו אויך מײַן פאָרוואורף,
אָדער די קעניגין פון מײַן שרעק?

6

טשו־טשין, געטרייער חבר מײַנער,
פון די אַכט אומשטערבלעכע
פון ווײַן־בעכער.
פאַרגיב מיר וואָס האָסט נעכטן
פון מיר אַראָפּגעצויגן די שיך.
כ׳האָב דיך נישט געוואָלט דערנידעריקן
מיט מײַן באַזויפטער הילפלאָזיקייט.
ס׳דרימלען אַלע קעפּסווייבער,
ווי געדולדיקע קעץ,

און היטן אַ שכורן פּאָעט.
טאָמער ניכטערט נאָך אין אים
אַ פונק לעבן,
זענען זיי גרייט זיך אַרויפצואוואַרפן.

טשו טשין, טייערער חבר מיינער,
פון די אַכט אומשטערבלעכע
פון וויין־בעכער.
טאָמער קלאַפּט אין טיר
מיט פּאַרכטיקע הענט
אַן אומגעטרייע,
אַ נייגעריקע —
עפן אויף און ווייז איר
דאָס צעוואָרפענע שלאָפצימער פון געזאַנג.
טאָמער נעמט זי פאַרבעטן אַ בעט,
טאָמער וויל זי פּאָרט בלייבן —
ווייז איר אָן
אויף אַ דרימלענדיק אָרט.

7

אין טאָג ליגן אונדזערע טעג,
דיין שמייכל איז אַן ווילן.
אויף מיר איז געפאַלן דיין גענאָד,
ווי אויף אַ פאַרבייגייער
שאָלעכצן פון פּירות,
אָדער גאָר ווי אַ שאַרפע האַק פון פענצטער.
זאָל איך אַרויפקוקן
אַ פאַרשעמטער,
אַ פאַרוואונדערטער,
אַ פאַרוואונדיקטער?

כ׳ברענג דיר רייפע,
אויסגעשטאַנענע גוטסקייטן
און שפּרייט זיי ווי בלומען־בלעטלעך

פאַר דיין שוועל.
ווילסטו — טרעט דערויף,
ווילסטו — הויב זיי אויף
און באַציר דיינע האָר.

8

ווען איך וואָלט געקאָנט,
וואָלט איך געשריבן בייזע לידער
און אויפגעצאָרנט דיין רו.
זאָלסט אַ צעפּלאָנטערטע קומען,
שרייען, מאָנען.
אָבער מיינע רייד זענען מעסיקע
און געבענטשט מיט אַ שטיל געזאַנג
פון אַ זאַטן נאָכדרימל.

נישט אַלטקייט, נאָר צוגעטיילטע גענוגשאַפט.
ווען איך וואָלט געקאָנט,
וואָלט איך באַליידיקט דיין האַרץ,
אויפגעזוכט דיין באַהאַלטנסטן חסרון.
וואָלסטו געקומען,
מיט בייזן געמאָנט גערעכטיקייט
און מיך מיט גוואַלט אַוועקגעשלעפּט
אויף צו פאַרצוקן אינגאַנצן.

9

כ'האָב קיינמאָל נישט געבענקט נאָך מיין יוגנט.
די צייט שאָטנט מיך ווי אַן עפּלבוים.
דער זויערער וויין קילט מיין גומען.
דאָס האַרץ מיינס איז קלוג
מיט איינגעוווייניקטע רייד.
עלטער איין אין זיך דיין טרויער.
קום מיט מיר אויפן וועג
פון טאַא,
פון אָן־געוויין, אָן־פאַרלאַנג,

אָן-פרייד.

אויפֿן וועג צו טאָג
ליגן אַזויפֿיל טרויעריקע,
פֿאַרנאַכטיקע פֿאַרגעניגנס,
לאָמיר זיי אויסשפּילן פֿון זיך
און קומען צום אַלטן חכם —
דורכגעשפּיזטע, דורכגעגאָלדיקטע וואָלקנס
פֿון פֿאַרגאַנג.

10

אַלע פֿאַרפֿומען ווערן מענטשלעכער
באַנאַכט אויפֿן געלעגער.
די וואָרעמקייט ווערט טרויעריקער
און היימישער.
ס'נעמען צעגיין די שענסטע ריחות,
ס'הויבט אָן שמעקן מיט מענטש,
מיט ווילד-פּלאַנץ.
דעמאָלט נעמט מען זוכן
מיט בלאָנדזשענדיקע הענט
דאָס אָפּנאַרערישע האַרץ,
וואָס קלאַפּט אומעטום
פֿון די שלייפֿן
ביז די שפּיצפֿינגער פֿון די פֿיס.

טאָג פֿאַרגיט אַלץ,
אויב דאָס בעט ווערט
אַ קליין ענג שטייגל
פֿאַר געפֿאַנגענע
און פֿאַרבענקטע פֿייגל,
פֿאַרבענקט אויף אַ שטח
פֿון אומגעהאָפֿטער גאָרנישטקייט.

עלטער

דין און דורכזיכטיק
די ליבשאַפט פון עלטערע יאָרן.
באַוועגסט זיך אומזיכער
אויף לייב ווי אויף ערד.
מיט רעכענונג נעמסטו די קראַפט דיינע שפּאָרן,
דערשפּירסט דעם שטאַך פון יעדער טאָג, וואָס איז דיר באַשערט.

ס'איז דיר אַ שאָד וואָס האָסט פאַרזען
אַזויפיל זונפאַרגאַנגען.
און בלומען,ביימער און גראָז
קריצן איין אין דיר דאָרניקע געזאַנגען.
טרעטסט אויפן לעבן ווי אויף גלאָז.
שאָטנס קריגן פאַר דיר אַ טיפן באַטייט,
נעמסט אָן אַ קילן שמייכל ווי אַ געשאַנק,
ווערסט קאָרג אויף גאָטס שפע פון צייט.

ביאָגראַפיע

ס'טרויערן אויף אין מיר זינגנדיקע ערטער,
זיי שטעלן זיך אויס און ווערן ווערטער
פון פאַרצייכנטע מעמוארן.
שוואַרץ אויף ווייס פאַרשריבן,
מיט אַ זיכרון אַ ליכט-געטונקטן.
כ'קען זיך גאָרניט נאַרן.

אַ לעבן צוזאַמענגעשטעלט פון שטיקער געאָגראַפיע.
גאַסן און שטיבער,
לאָמפּן און בעטן,
פנימער און סילועטן
זיינען די קאָמאַס און פונקטן
פון מיין ביאָגראַפיע.

פינף לידער

אליעזר גרינבערגן

זיי הייליק

זיי הייליק צו מיר, פאַרכטיקע יידישע נאַכט.
פלעמלדיקע, מוראדיקע נאַכט,
מיט דיינע אַלע פלאַטערדיקע נשמות,
וואָס אַט רירן זיי מיר אָן דעם שטערן
און די שפּיץ־נאָז.

אַזוי קליין און קינדיש
ווער מיר, יידישע זינגנדיקע נאַכט,
מיט אַלע דיינע מתיקותדיקע תפילות
פון קליינע משוררימלעך,
וואָס די אָרעמקייט האָט זיי אויסגעצוואָגן
און אויסגעקעמט,
צו שטיין פאַר גאָט אין נייע
יום־טובדיקע שטיוועלעך.

זינג אין מיר אריין
מיט גרויסע אותיות
גלויביקע יידישע נאַכט.
מיטן געוויין פון דער ווייבער־שול,
מיט די טרערן פון די זקנים,
וואָס פּאַטשן פון זיך אַרויס
דעם לעצטן טראָפּן חיות,
ביז זיי ווערן ליכטיק
און שלאַף ווי מלאכים,
וואָס שטייען פאַר גאָט
אין די קיטלען,
מיט דער אויסגעוויינטער פרייד
פון דערלייזטער
שוין־געשטאָרבנקייט.

נוסח

מיין יידישקייט האָט געהאַט
אַ נוסח, אַ ניגון,
מיין יידישקייט האָט דורכגעזונגען
די הייזעריקסטע כפירה.

איך, אַ קינד, בין געשטאַנען
עטלעכע טריט צו גאָט.
איך האָב געדאַוונט צו אים
מיט נאָנטשאַפט.
באַטעמט דעם טייטש פון יעדער וואָרט,
ווי פאַר אַ פאַרהערער,
נישט מיט מורא נאָר מיט קינדישער גאווה,

כ׳זאָל קריגן אַ קניפּ אין בעקל,
אַז כ׳דין אים,
ווי כ׳וואָלט שוין געווען
בר מצווה.

על חטא

על חטא, אויף דער זינד פון מיין גוטסקייט,
מיין צדקות און פרומקייט,
מיין וועלטלעכער שטומקייט,
מיין גלויביקייט,
מיין עניוותדיקער שטויביקייט.
על חטא.

על חטא, אויף מיין נישט וועלן ווי טאָן קיין פליג,
קיין קינד אין אַ וויג,
פאַר נישט דערשטעכן מיטן אמת,
ווי מיט אַ שווערד,
פאַר קריכן אונטער דער ערד
דורך אַלע געפאַרן,
אַבי אָן ווייטיק צו נאַרן,
על חטא.

על חטא, אויף מיין קינדישן געטרויען
פֿאַלשע, פּריינטשאַפֿטלעכע קלויען,
פֿאַר נישט וואַרטן אויף לוינען,
נישט צאָלן מיט שלעכטס,
שווינען דעם מענטש
אין יעדער בירגער פֿון סדום,
פֿאַר אַוועקלאָזן צענדליקער יאָרן
מיטן פֿרעמדן שטראָם.
פֿאַר מיין געאיידלטער חסידישקייט,
פֿאַר בטחון אין יידישקייט,
על חטא.

געטלעכע צייט

די גרעסטע קללה איז צייט,
צעצויגענע צייט.
נישט די היינט-מאָרגנדיקע,
נאָר די צעאייביקטע צייט,
וואָס דו, מיין גאָט, טראָגסט ווי אַ משא
אויף דיינע פּלייצעס.
די רגעס וואָס רינען לאַנגזאַם,
ווי זאַפֿט אין גראָב-שטאַמיקע ביימער.
דיין נקמה וואָס מוז וואַרטן טויזנט יאָר
אויף אַ טאָג.

די וואָס האָבן פֿאַרוויסט דיין הויז,
אַוועקגעלאָזט מיט רויך דיינע שטילע שעפֿסן,
געמאַכט פֿון דיינע שולן חזירים-שטאַלן,
וועלן הונדערט מאָל שטאַרבן,
איידער ס׳וועט אויפֿגיין און זיך צעבליען
דיין נקמה,
די אויסגעצייטיקטע, איינגעדולדיקטע נקמה.

איך, אַ קליין מענטשל,
אַ הרף-עין׳דיקס שטיי און שעלט,

שפוך חמתך — די אותו מינוט.
שטרעקסט אויס דיין שטראָפערישע האַנט,
און די געטלעכע צייט
לייגט אַרויף אויף איר
אייזערנע שטיקער אייביקייט.

אַלע מיינע רוצחים שטאַרבן רואיק,
אין די אייגענע בעטן,
ס׳באַוויינען זיי קינדער,
אַפילו די ערד נעמט זיי אויף
מיט אַ פאַרצלמטן קרעכץ.

דיין שטראָפערישע האַנט,
אַ שווערער ווייזער,
האָט זיך אָפּגעשטעלט
אויף אַ קרעכצנדיקן, געטלעכן זייגער.
דער אומרו איז שטיל.

מען זאָגט אַז דיין צייט קלאַפּט אויך.
אָבער מיר הערן נישט
דעם טיק־טאַק פון דיין אייביקייט.

פאַרנאַכט

אין דעם געמעל פון פאַרנאַכט, אין די גליאיקע טאָלן,
שפּיגלען זיך דרימלענדיקע, ציטערדיקע שטאָלן.
דער שפּעט־זומער צעשמעלצט זיין קרוין
און באַגאָלדיקט דעם הימל מיט פייערדיקן דערשטוין.

דאָס וואונדער ברענט, דאָס האַרץ שטעלט זיך אָפּ.
די רויטן, די בלויען קריגן אַ גילדענעם טראָפּ.
אין די אָרעמס פון קאַלטע, פאַרטרויעריקטע פאַרבן
לעשן זיך ביסלעכוויז שטיקער לעבן און שטאַרבן.

האַלט איין דעם אָטעם, טויט־אָפּ יעדער פאַרלאַנג.
ס׳קומט אָן די רגע ווען פאַרב ווערט געזאַנג.

כ׳וועל זיך איינגלויבערן

כ׳וועל זיך איינגלויבערן אין דעם שטויבעלע וואונדער,
וואָס פלעקט דעם אויסזיכט אויף צוריק,
אַזוי ווייט ווי דער טונקעלער בליק
קען צוריקחלומען, צוריקזען.
אין דעם אויפגעטויכטן,
אויפגעלויכטן טונקל,
העלט אויף אַ האַלבער
אָפּגעראַטעוועטער שטערן,
וואָס האָט נישט באַוויזן חרוב צו ווערן.
אַ שטיק אויפגעריסענער פּלאַנעט
וואָס האָט אַמאָל געהאַט לעבן,
גרינע שפּע, פאַשעדיקע זעט.
עדות: מיינע טרערן־פאַרלאָפענע אויגן,
די ווייטע פלאָרא, די בלוט־באַטרויבטע,
אונטער אַ הימל פון אייביקן אונטערגאַנג;
די בלעטער, וואָס וויגן זיך ווי גלעקער,
באַטויבטע, אָן קלאַנג,
אויף פון קיינעם־נישט־געזעענעביימער
אין אַ ליידיקער וועלט.

כ׳וועל זיך איינעקשנען,
זיך איינפלאַנצן
אין אָן אייגענער, אינטימער נאַכט,
וואָס איך האָב אינגאַנצן אויסגעטראַכט
און אַרומגעוואונדערט פון אַלע זייטן.
כ׳וועל געפינען אַן אָרט אין רוים,
ווי אַ פליג די גרוים,
און מיט גוואַלט אוועקשטעלן דאָרט,,
אויף אַלע צייטן

אַ וויג, אַ קינד,
אַריינזינגען אין דעם אַ קול
פון אַ דרימלענדיקן טאַטן,
מיט אַ פּנים אין קול,
מיט ליבשאַפט אין קול,
מיט פאַרהויכטע אויגן,
וואָס שווימען אין קינדס שלעפעריקע אויגן
ווי וואַרעמע לבנות.
און אַרומבויען וועל איך אַרום דער וויג אַ יידישע שטאָט
מיט אַ שול, מיט אַ לא ינומדיקן גאָט,
וואָס וואַכט איבער די אָרעמע קראָמען,
איבערן יידישן פּחד,
איבער דעם בית עולם,
וואָס איז לעבעדיק אַ גאַנצע נאַכט
מיט פאַרדאַגהטע מתים.

כ'וועל זיך איינקלאַמערן מיט די לעצטע טעג,
און אויף להכעיס זיי ציילן אין דיר, פאַרגליווערטער עבר,
וואָס האָסט מיך אויסגעלאַכט,
וואָס האָסט אויסגעטראַכט
מיין לעבעדיקע, ריידעוודיקע
יידישע וועלט.
זי איינגעשטיליקט,
און אין מיידאַנעק-וועלדל
מיט עטלעכע שאָס פאַרטיליקט.

לידער פון שטילקייט

מיין ברודער מרדכין

אַריינפיר

גיי אַוועק פון זיי. הויב צוריק אָן.
דערוועג זיך צו זיין דערוועגט.
דערוועג זיך צו פאַרשטאַמלען
דיין נאַרישע צעקלאַרטקייט.
גיי, דינג זיך אָן אויף דער לער
מיט דיינע לידער.
האָסט שוין אויסגעגראָבן גענוג נאַרן-גאָלד.
שאַרפער, שניידיקער, ווידערשטאַנד, וואו ביסטו?
יונג-מעסערדיקער צו-להכעיס.
דיין דור האָט דיר אָנגעטאָן אַ יאַרמעלקע,
וואָס פאַלט דיר איבער די אויערן,
און האָט דיך אויסגעלערנט
צו ריידן הייליקע דברים בטלים.

אַזויפיל ליכט

ס'שטראָמט אַזויפיל ליכט פון שטילקייט
איבערגענוג צו באַלייכטן דעם טרויעריקן וועג
צוריק צו צוזאַמענדיקער יונגשאַפט,
ווען די עלטסטע דיינע
זיינען אויך געווען יונג אין דיר
און געלעבט מיט דיר
אַ גאַנצע, צעזונגענע, אייביקע קינדשאַפט.
נאָך אָט-דער יונגשאַפט בענקסטו,
נאָך דער אַרומגערינגלטער, געפאַנגענער,
פאַרשטייגלטער,
נאָך דער אַלטגעזעסענער.
די יונגשאַפט פון אַ קלוגן אַלף,
וואָס האָט אויפסניי, פאַר דיר,
געפונען זיין אָרט אין סידור,
זיין ליכטיקן טייטש אין חומש.

געדענק איך נאָך

געדענק איך נאָך דעם אַריינגעדרייטן טייטש
פון ווערטער, דעם פאַרדרימלטן מיין
פון צוזאַמענגעפלויגענע אותיות,
פון אויפגעשראָקענע פייגעלעך,
צוזאַמענגעשנאָבלט אין שלאָף,
וואָס האָבן געחלומט פון מלאכים;
פון נשמהלעך וואָס האָבן זיך געוואַשן
מיט ווייסע שמאַטקעלעך
אין פולע גלעזער וואַסער
ביי פאַרדעקטע שפיגלען;
פון רייד וואָס האָבן געזוכט פרייד
אין הייזער וואו דער טרויער
איז געגאַנגען אין זאָקן אויף שפּיצפינגער.

ביסט געוואָקסן

ביסט געוואָקסן אויף דער דלאָניע
פון טאַטע-מאַמע.
ווען דו ביסט געווען,
זיינען זיי שוין געווען,
מיט זייער ליבשאַפט,
וואָס האָט אַרומגעזונגען
דעם צוקאָפּנס דיינעם
מיט פאַרשלעפּערטע לידער.
זייערע יאָרן זיינען געווען
אַריינגעציילטע רענדלעך
אין דיינע טעג און נעכט.
דעם זיידנס באָרד,
דער גלעטנדיקער פוך,
האָט פריילעך געמאַכט דיין פּנים,
ווי אַ לאַכנדיק מעשהלע
און געגעבן באַוואָרעניש און האָפטע
צו אָפּגעציטערטע טעג,

גערמאַזלטע, פאַרקייכטע, פאַרטיפּוסטע,
און פאַרגלייזטע ווי די אייגלעך
ביי אַ מיד און שוואַך שוועלבעלע,
וואָס וויל פאַרשלאָפן היינט ביינאַכט
דעם גאַנצן רויטן מאָרגן
אין פענצטער.

מעסט אויס

גיי, מעסט אויס אין צייט
די דאָזיקע באַוואָרנטע יונגשאַפט,
די אויסגעצויגענע אין זמנים,
פון שלאַקס-רעגנס, שנייען,
און ערשט אויסגערייפטע באַרנעס און קערשן,
אין חדר-זמנים, אין ימים טובים.
בלויז מיט אַ טונקעלער לאַמטערנע
פון כמעט געשטאָרבענער שטילקייט,
קענסטו צוריקשפּאַנען אָן מורא
צו זוכן אַ שפּור פון יונגשאַפט,
איינגעיאָרנט אין אַן עדה,
וואָס זאָגט אמן יעדערמאָל,
ווען דו עפנסט די אויגן,
צו מאַכן אַ ברכה אויף אַ נייעם טאָג.

דער מיין פון דיין קינדשאַפט

דאָס וואָס איז נאָך אפילו
רעכט קיין לשון נישט געווען.
נאָר בליץ פון אויג, פון האַרץ.
דאָס וואָס צדיקים פון אַלע פעלקער
און אַלע אומות
רעדן אפשר אויף יענער וועלט,
אין איבערגעזעצטער,
אין איבערגעליכטיקטער אומשטערבלעכקייט —
דאָס איז געווען דער מיין פון דיין קינדשאַפט,
פון דיין יונגער, קינדישער אייביקייט.

זאָלסט בענקען

נישט נאָך דער יונגשאַפט,
וואָס וואַקסט און קריגט כוח
צו שלאָגן דאָס לעבן,
זאָלסטו בענקען,
נאָר נאָך דער קינדשאַפט,
וואָס איז אַ פעדערל פון אַ גרינעם פויגל,
גרין און גאָלדיק,
און אַ שטיק געלעכטער
אויף דער דלאָניע
פון יונגע טאַטע-מאַמע.
צינד אָן אַ קנויט שטילקייט
און באַלייכט דיין
פאַרצווייגטע פינצטערניש.

אָנגעוואוירן

אָנגעוואוירן האָסטו דיין מלכות
פון אייביקער קינדשאַפט.
נישט טויט, נישט צייט,
נישט ימים און מדבריות,
האָבן פאַרטונקלט די קרוינען
פון דיינע יונגע טעג,
וואָס האָבן געלעבט אין דיר,
זיך געיונגט ווען דו האָסט זיך געעלטערט.
דער פאַרטיליקער פון דיין שטאָט
האָט אויך פאַרטיליקט דיין וויג,
דורכגעשאָסן דעם טאַטנס הארץ
און געטראָפן אַ גאַנצע וועלט
מיט יידן, אין הארץ פון דיין יונגשאַפט.
ווי לאַנג ס׳זאָל דיר נישט באַשערט זיין
זיך צו עלטערן,

זיינען אַלע דיינע יאָרן געקעפּט.
זיי וועלן קומען געעלטערט
צו אַ הייל פון שטילקייט,
זיך איינמויערן,
זיך איינגליווערן,
אין אַ באַזונדערער, נישט־געטרייסטער,
פאַרלאָשענער שטילקייט.

גאָט

ביסט עניוותדיק דאָ אין אַלץ ;
פלאַטערסט שטיל איבערן עלנדן רוים.
ביסט אומבאַרימעריש גרויס און מאַכטיק.
וואָלסט גערן געוועזן ס'מינדסטע פייגעלע אויף אַ בוים,
אָן געזאַנג אין שווייגנדיקן ליבן האַלדז,
אַרומגעוואָלקנט און פאַרנאַכטיק.

ב

אינמיטן וועג

שטילט אַ ביסל איין דעם פּויקן־מאַרש,
ביז וואַנען מיר — דער דור המדבר — וועלן אויסשטאַרבן,
זייט געדולדיק צו אונדז.
פאַרלאַנגזאַמט אייערע טריט,
זאָל מען מיינען אַז מיר וועלן אויך אָנקומען.
מיר וועלן נישט דערגרייכן.
מיר קענען נישט דערגרייכן.
דער וועג צו פאַרגעסנדיקער פרייד איז לאַנג.

אַז מיר וועלן פאַלן הייבט אונדז אויף,
טראָגט אונדז ווי הייליקע ספרים פון טרויער.
אויב מיר וועלן שטאַרבן,
באַגראָבט אונדז אינמיטן וועג,
ווי שטיקער פאַרמעט.
און טאָמער וועט איר אונדז פּוגע בכבוד זיין,
זאָל אייך נישט גערעכנט ווערן,
דור פון זינגענדיקער עקשנות.

טאָמער וועלן מיר בלייבן אַליין,
וועט די נאַכט פאַלן אויף אונדזערע ביינער
און פאַרהוילן אונדזערע קברים.
און אַז אונדזערע קברים וועלן אָפּגעמעקט ווערן,
וועט איר ווערן אַ פאָלק
פון פאַריתומטער פרייד,
אָן פאָטערלעכן, צערטלעכן טרויער.
ווייל אונדזער טרויער איז נישט נאָר צערטלעך,
נאָר אויך קרעפטיק.

פאָרט אַ ייד

פאָרט אַ ייד קיין ארץ ישראל,
וויינען אין אים אַלע פריידן.
וואָס נענטער ער קומט צום טויער,
פאַרגינט ער זיך נישט דאָס לעבן.
גוואַלד און סטייטש!
וויינען אין אים אַלע פריידן.

דער ייד איז אַ פּליט.
זיין ווייב האָט מען פאַרפייניקט,
איין קינד פאַרברענט,
אַ צווייט קינד איז געשטאָרבן פון געשווילעכץ.
גוואַלד און סטייטש,
וויינען אין אים אַלע פריידן.

מיטאַמאָל וואַקסט אוים אַ פייערדיקער גיבור
מיט אַ געשטרעקטער שווערד,
כ׳וועל דיך צעפּערטלען אויפן אָרט,
אויב וועסט נישט זינגען מיט אַלע ביינער.
גוואַלד און סטייטש,
אוי טאַטע-פאָטער.
וויינען אין אים אַלע פריידן.

וויינט דער גיבור און ער לייגט די שווערד אין שייד,
און ביידע טאַנצן וויינענדיק דורכן טויער.

דער היינטיקער טאָג

דער היינטיקער טאָג
איז געוואָקסן אויף אַן אַלטן בוים
און אַרונטערגעפאַלן אַן אויסגעצייטיקטער
אין שוים פון אַ טרויעריק פאָלק.
ס׳איז היינט נישט קיין טאָג פון רגעס
נאָר פון לעבן.
צעטייל אים נישט אין חלקים.
דערשמעק אים אין פאַרטאָג-בלוי ווי אַ גאַנצן קילן עפּל.

דער היינטיקער טאָג
איז נישט קיין פרייד נאָר סאַמע ליכט,
ליכט געוועבט פון געוויין נאָך פרי־ד.
אַזאַ טאָג צינדט זיך אָן און ווערט אַ פלאַנעט.
אין סיסטעם פון לעבן ווערט ער אייביקער יום טוב.
שטיל, האַלט איין דעם אָטעם.
טייל אים אָפּ פון נעכטן מיט אַ צווישנשייד.
לערן זיך אויס דערקענען וואונדער
און ווער פאַרגעטלעכט אין דיין גרויסער זכיה.
פון מאָרגן אָן וועסטו שוין זיין אַן אַנדערער.
צוויי הערנער־שטראַלן וועלן שפּראָצן פון דיין שטערן.
דו אויך האָסט דעם היינטיקן טאָג דערלייזט.
ביסט אַליין באַפרייער, נישט נאָר אַ באַפרייטער.
ביסט וואונדער־טוער, נישט נאָר אַ קינד פון וואונדער.
שפּיגל זיך היינט אין דיין אויסגעהאַפּטן טאָג
און צווישן מיליאָנען איינגעקריצטע פּנימער
וועט דיין פּנים בלייבן שיינען אַן אייביקער חותם
אויף דעם טאָג פון יום טוב.

פאַר אונדז אַלעמען וועט דער היינטיקער טאָג
געפינען אַ נעסט אין זיין וואַרעמקייט.
מיר וועלן אַלע זיין אין אים
און פליסן אייביק אין די ליכט־אָדערלעך
פון דער גרויסער צעשטראַלונג.

ביסט געשען, ביסט געוואָרן

כ׳קען אין דיין ליכטיק פּנים נישט קוקן,
וואונדערלעכע צעשטראַלונג.
כ׳טו זיך בוקן פאַר דיר און אַ פּחד נעמט מיך אַרום.
כ׳הער אַ שאַלונג איבער גאַר דער וועלט.
ביסט שוין מער נישט קיין צייכן;
ביסט זעאונג פון אַלע אָנהויבן ביז אַלע ענדן.
כ׳מאַך צו די אויגן, זאָלסט מיך נישט פאַרבלענדן.
ווער ביסטו — גאָט, פאָלק, לאַנד,
צי פייערדיקער תנ״ך?
וואָס פלאַקערט אַזוי דער מזרח אין תש״ח?
וואָס פאַלן די שטערן ווי פייערדיקע בייטשן?
ווי קום איך, אַ קינד פון תוכחה,
דאָס אַלץ צו פאַרטייטשן?
פייער־זעאונג, כ׳שטיי פאַר דיר
ווי פאַר אַ ברענענדיקן דאָרן.
מיט ציטערניש טו איך זאָגן:
ביסט געשען, ביסט געוואָרן.

* * *

מיין טאַטע איז טויט. טויט.
פעטער משה׳ל חזן איז טויט. טויט.
די שול איז טויט. טויט.
כ׳גיי פאַרביי די לובלינער שול
און הער אַ באַפעלערישן יעמוד.
ליבע, נאָענטע מתים,
כ׳האָב פאַר אייך קיין פּחד נישט,
כ׳גיי אָן מורא צום ספר.
דער פעטער משה׳ל לאַכט. דער טאַטע לאַכט.
און מיטאַמאָל קראַכט די גאַנצע
טויטע מהר״ם שול פון געלעכטער.
דער שמש נעמט אַרויס דאָס ביקסל
מיט טייערע בשמים.
ער גיט אַ פּאַטש אין באַלעמער.

ס'הויבן אָן אריינצוטאַנצן
די וועלף מיט די לעמער.
דער טאַטע בלאָזט שופר.
דער פעטער משה'ל גיט אַ געשריי
מיט זיין לייבן־שטים:
אחרית הימים!
ניין, נישט קיין טרוקענע ביינער,
נאָר קנוילנדיקע רויכן
נעמען זיך הילן אין וואָלקן־טליתים.
ס'שפּראָצט אריין דער מאָרגן
דורך די פענצטער פון דער טויטער שול,
מיט געזאַנג:
תחית המתים.

* * *

אויך דאָס וועט געשען;
אַלץ וועט געשען.
אַלץ וועט מקוים ווערן, —
ווייל אין איבערגעלאָגלטע בעכערס
פינקלען אונדזערע טרערן.
ריר זיך צו צום סידורל,
וואָס איז שטויביק, שטויביק.
דאָס קליינע אפיקורסישע סידורל
ווערט גלויביק, גלויביק.
ווער ביסטו, טייער יינגעלע?
יאַנקעלע ברב יצחק.
קום אַרויף אויף דער פּאַפּירענער בריק,
און הויב אָן שפּאַנען אויף צוריק.

* * *

ווי אַ מילגרוים וואַניקסטו מיין גומען,
לאַנד.
איך עס דיך און טרינק דיך אריין
אין אַלע מיינע אברים.
כ'פּאַרפּעסטיק די פיס און איך טאַנץ.

כ׳פאַרמאַך די אויגן און דערמאָן זיך
אין דיר פון אַמאָל.

וואָס ביסטו געווען אין מיר?
אַ תפילה.
וואו ביסטו געווען אין מיר?
אין געדעכעניש.
האָב איך דיך ליב געהאַט?
כ׳האָב זיך פון דיר אָפּגעפרעמדט.
כ׳האָב פאַר דיר מורא געהאַט.
וואָר, כ׳האָב פאַר דיר מורא געהאַט.
כ׳האָב זיך אויסגעלערנט
שווער צו לעבן
און שוועבן.
אַבי נישט טרעטן.
איצט ביסטו געקומען צו מיר מיט נאָענטקייט
און מיט שפּרינגוועג.

ארץ־ישראל, ביסט אַ מקוים־געוואָרן חומש׳ל
פון אַ קליין חדר־יינגל,
וואָס אויף זיין קאָפּ
איז אַלץ מקוים געוואָרן.
זינגט, יידישע טעכטער, אין די וויינגערטנער,
אַלץ איז מקוים געוואָרן.
פון קינדווייז אָן האָט מען אים
געוויזן אותות ומופתים.
דער מלמד דניאל האָט געהאַלטן
אין איין פייערן מיט שריפטן,
נאָר ער האָט קיין וואָרט ניט פאַרשטאַנען.
איצט ערשט ווערט אים ליכטיק אין די אויגן.
ווי לאַנג האָט עס דען, משטיינס געזאָגט, געדויערט?
ביז צייט, צייטן און אַ האַלב זיינען אַנגעפלויגן.

* * *

משה רבינו וואָס איז אין לאַנד ניט אַריין
האָט זיך דערוואָרט אויף אַ גרויסער זכיה.
ווער פירט דאָס גאַנצע טויטע יידישע פאָלק
אין צוגעזאָגטן לאַנד אַריין?
משה רבינו.

ער, דער פּאַסטעך פון זיין שווערס שאָף,
האָט זיך אויפגעהויבן פון אַ לאַנגען שלאָף.
ווער זאַמלט איצט איין
דאָס גאַנצע טויטע פאָלק פון אַלע עקן וועלט?
משה רבינו.

דאָס לאַנד איז קליין.
אָבער פאַר זיי שטרעקט זיך דאָס הייליקע לאַנד
און ווערט גרעסער און ברייטער.
ווער פירט איצט געטריי די טויטע יידן?
משה רבינו.

און דו, לעבעדיקער יהושע בן נון,
גיי אַוועק אָן אַ זייט.
מאַך אַ וואַרע, שטעל אָפּ די זון.
פאַרהאַלט די צייט.
לאָז אַריין די טויטע יידן.
ווער ציילט די טויטע אידן,
צי ס'פעלט חלילה נישט איינער?
משה רבינו.

מיין טאַטע פאַרמאַכט ס'משניות,
נעמט די מאַמע ביי דער האַנט,
און פאַרנייגנדיק זיך מעשה קאַוואַליער,
זאָגט ער:
„ייטע ראָכעשי, מיר גייען אין יידישן לאַנד"
אוןביידע גיבן אַ ליכטיקן וואונק צו מיר.
און דו, חכם עתיק, האָסט נישט געגלייבט.
ביי דער מאַמען לייכטן קלוגע טרערן.
זעסט שוין, אַפילו ס'וויבערישע טייטש-חומש
מוז מקוים ווערן.

* * *

כ׳קען אין דיין ליכטיק פּנים נישט קוקן,
וואונדערלעכע צעשטראַלונג.
בלויז מיטן שכל פון מיין קינדהייט
קען איך דיך באַנעמען.
וויפיל מאָל ביסטו אויפגעגאַנגען אין מיר?
פאַרגאַנגען?

לאָמיך רוען אויף דיר אייביק,
גוטע, געדולדיקע ערד;
לאָמיך בלייבן אויסגעשטרעקט אויף דיר.

צווישן מנחה און מעריב

צווישן מנחה און מעריב,
מיט אַ יידיש וואָרט אין מויל,
זיצט דער זיידע און שווייגט.
שאַלאָם, זיידעשי!
דער זיידע זיצט און שווייגט.

איצט וועלן מיר אַרונטערנעמען די הייטלעך
פון אַלע סימבאָלן
און זאָגן פּשוט אַזוי:
דער זיידע איז זיידע-לשון
(ס׳נעמלעכע וואָס מאַמע-לשון)
און דער פרייִלעכער שאַלאָם
איז דער העברעאישער אוניווערזיטעט.
אָט ווי איר הערט, קלאָר אָן רעטעניש —
דער העברעאישער אוניווערזיטעט.

וואָס-זשע שווייגט דער זיידע?
ממה נפשך, האָט ער אַ יידיש וואָרט אין מויל,
זאָל ער אַ רעד טאָן.
דאָס איז די האַרבע קשיה.

איז דער תירוץ — דער אוניווערזיטעט
האָט געהייסן שווייגן.
ס'הייסט?
ווי איר הערט — געהייסן שווייגן.
אָט אַזוי: דער אוניווערזיטעט
וועט צוגיין נאָנט צום זיידן,
אַנקוועלן פון אים
און זאָגן — שאַלאָם.
אָבער דער זיידע נעבעך דאַרף שווייגן.
נעבעך.

וואָס-זשע וועט מען פאָרט טאָן,
אַז דער זיידע וועט מפסיק זיין
און געבן אַ געשריי אויף פּראָסט-יידיש:
„עד מתי? די גאַל קען דאָך פּלאַצן פון שווייגן",
וועט דער העברעאָישער אוניווערזיטעט
נישט אַרוים פון די כלים
און אַלץ זאָגן מיט אַ טייערן שמייכל:
שאַלאָם.
אָט ווי איר הערט: שאַלאָם.

ס'הייסט? גוואַלד-געשריגן,
דאָס איז דאָך אַ תירוץ פאַר די בענטש-לעכט.

ס'איז אַן אַקאַדעמישער תירוץ, מיינע פריינד!
ליבע פריינד. גלייבט מיר כ'בין נישט אויסן
אויפצולעבן דעם אַלטן ריב.
פאַראַן בילכערע זאַכן אויפן וועג.
גלייבט מיר, ס'איז נישט אין אונדז געווענדט,
ווי לאַנג זיידע-לשון זאָל לעבן.
ער וועט לעבן אַזוי לאַנג
ווי ס'איז אים באַשערט,
ווי דער אייבערשטער האָט אים אָנגעצייכנט יאָרן,
און לאָזן אַזוי פיל געטרייע אור-אייניקלעך

וויפל ס׳איז באַשערט.
כ׳האָב בלויז געוואָלט משלען אַ משל
און אויסברייען אַ נמשל:
לאָזט דעם ייִדן רעדן אַ וואָרט,
אַז מען זאָגט אים שאַלאָם.
לאָזט אים עפענען ס׳מויל און זאָגן,
צווישן מנחה און מעריב —
גאָט העלף! אָדער, גוט יאָר!
אָדער, אַ לעבן אויף דיין קאָפּ,
יונגער שאַלאָמטשיק,
וואָס דו גיסט אָפּ כבוד אַ ייִדן.

אַ דור פון חלום

אונדזער דור, אַ דור פון חלום.
קיילעכדיק ווי אונדזער ערד —
פון חלום צו חלום.
אַלץ געדענקט אונדזער דור,
אַלץ, אַחוץ אַז גאָט האָט די וועלט באַשאַפן.
דאָס האָט אונדזער דור פאַרגעסן.
דאָס איז זיין ביסל גלויבן.
אַ דור מוז דאָך האָבן אַ ביסל גלויבן.

האָבן מיר געקנעכט אין מצרים,
האָבן מיר געהאַט אַ לאַנד,
איז עס חרוב געוואָרן,
האָט מען געקעמט אונדזערע לייבער
מיט אייזערנע קאַמען,
האָבן מיר עס אַלץ פאַרשריבן.
האָבן מיר מעביר געווען אונדזערע סדרות
און עס געחלומט, געחלומט,
אונדזער דור האָט געחלומט.

פלוצים האָט מען ווידער געקעמט אונדזערע לייבער
מיט אייזערנע קאַמען,
האָבן מיר געזיפצט און געקנעכט אין מצרים.
זיינען מיר געוואָרן אויסגעלייזט,
האָבן מיר גענומען עולה זיין צו אונדזער לאַנד.
האָבן מיר מעביר געווען די סדרות?
ניין, מיר האָבן געחלומט.
אונדזער דור האָט געחלומט.
אונדזערע תשעה-באבס, אונדזערע פורימס,
אונדזערע חנוכהס, אונדזערע פסחס
האָבן מיר געחלומט,
ביז זיי זיינען אויפגעגאַנגען אויף אַלע הימלען
און געבליט אויף אַלע ביימער.
יידישע תשעה באבס,
יידישע ימים טובים אויף אַלע ביימער.
אונדזער דור האָט געחלומט.

איצט שפּאַנען מיר צום שבועות,
צו מתן תורה.
צום גאָט פון אונדזער גלויבן.
מיר גייען אים זוכן
אויף אַ ליידיקן באַרג סיני.
אונדזער דור, אַ דור פון חלום,
קיילעכדיק ווי די ערד,
פון ערשטן חלום צוריק,
צום ערשטן, ערשטן חלום.

אַ דור מוז דאָך האָבן אַ ביסל גלויבן.

האָסט גאָרנישט אַוועקגעבענקט

האָסט קיינמאָל גאָרנישט אַוועקגעבענקט,
דיינע חלומות האָסטו אויפגעמאָנט,
האָסט זיי קיינמאָל נישט אַוועקגעשענקט.
ס'האָט דיין האַפטיקע בענקשאַפט
דיך נישט געלאָזט וויינען צו זעט,
דער טרויער איז פאַר דיר נישט געוואָרן
קיין פינצטערער הינער-פלעט.

אויף אַלע דיינע וואָגלדיקע
הין און צוריקן,
ביסטו שטענדיק געווען דער בויער
פון חומשדיקע בריקן.
האָסט געבויט דיינע ניסים ווי אַן אַרכיטעקט,
געלייגט דיינע ציגל מיט גלויבן.
אָפּגעשטויבט אַ ספר
און זיך געזעצט
אויף אַ שבעה-בענקעלע — לעבן.

ס'איז נישט קיין פאַרבלענדעניש,
קיין צויבער.
גיסט אַ פלאַטער מיט דער פאַטשיילע
און ס'שפּרינגט אַנטקעגן דעם גלויבער
די הייל פון מכפלה.
אויף די וועגן שפּאַנט אברהם
צווישן פריינטלעכע חיתים.
פון ערשטע, שטאָלצע טריט,
דערהערסטו דאָס געזאַנג,
דערשפּירסטו דעם ריטם.

בויסט דיין חלום מיט אַ פּלאַן.
ס'טאַנצט דיר אַנטקעגן די ערד פון כנען.
ביסט נישט קיין אומזיסטיקער בענקער,
אַ געדענקער ביסטו.
בויגסט זיך אַן, דערקענסט די ערטער,
צייכנסט זיי מיט היים אַרום.
שיקסט אַרויס דיין רוף
צום האַרטן, פרעמדן אומעטום.

•

שמשון

די פאַרשנדיקע נאַכט פאַרשטייט אים שוין.
ער — די לאַנגע נאַכט אויך שוין באַלד.
מיט ציטער הערט זיך איין שמשון,
ווי מיט זאַרגעוודיקע הענט
נעמט די פינצטערניש אים אַרום.
ס'וואַקסט זיין יונגע בלינדשאַפט ווי אַ בלום.
באַלד וועט זי זיך צעבליען
אין זיינע גלידער
און ווערן צייטיק.
ס'וועלן ליכטיק ווערן הענט
און פיס און מוח,
און באַטייטיק
מיט פאַרטיפטער און קרעפטיקער
זעעוודיקייט.
די טמאים טאַנצן, זיי זינגען,
זיי מיינען זיי האָבן אָפּגעווישט אים.
אָבער דגון ווייסט זיין בראָך,
ער וויינט,
ס'איז די לעצטע נאַכט פון די פּלישתים.

אָנהויב

א

זאָלן מיר אפשר אָנהויבן קליין און וויגלדיק
מיט אַ קליין פֿאָלק?
מיר בײדע פֿאַרוואָגלטע צווישן פֿעלקער.
ערד־אַרבעטער וועלן זיך בוקן צו דיר.
וועסט לעבן אויף קרבנות
פֿון אָנגעברענטן מעל.
איך וועל אַרומגיין און זאָגן פֿאָלקישע חכמות
וואָס וועלן פֿאַרבלייבן אין אונדזערע גרענעצן,
אָבער ס׳מינדסטע קינד וועט מיך
באַגריסן מיט גוט־מאָרגן.
זאָלן מיר אפשר בײדע גיין אַהיים
און צוריק אָנהויבן קליין פֿון סאַמע אָנהויב?

מעכטיקער יהוה, וואָס ביסט זיך צעוואָקסן
איבער זיבן הימלען און קאָנטינענטן
און ביסט געוואָרן אַ שטאָלענער וועלט־גאָט,
מיט גרויסע קירכעס און סינאַגאָגעס.
האָסט פֿאַרלאָזן דאָס פֿעלד, דעם שטאָל,
איך — די ענגע ליבשאַפֿט פֿון מײַן פֿאָלק —
ווײ, מיר זײַנען בײדע געוואָרן אוניווערסאַל.
קום צוריק, ליבער גאָט, צו אַ פּיצל לאַנד.
ווער אונדזערער אײַנגאַנצן.
איך וועל אויך אַרומגיין און זאָגן הײמישע רייד,
וואָס מ׳וועט זיי שמועסן אין די שטיבער.
מיר וועלן בײדע זײַן פּראָווינציעל —
דער גאָט און דער פּאָעט —
און ס׳וועט אונדז אפשר זײַן ליבער.

וועסט אָנהויבן פֿון קלײנעם אמת,
נישט צוזאָגן קיין זיבן גליקן.
וועסט געדענקען דעם מענטש,
זײַן פֿלייש, זײַן בײַן, זײַנע חסרונות,

דעם ווײַן וואָס דערפֿרייט ס'האַרץ פֿון מענטש,
די פֿרייד פֿון לײַב.
וועסט אים ליב האָבן אין די רגעס
ווען זײַן האַרץ וועט דאַווענען צו דיר מיט גלויבן.
דערוווּיטערט וועסטו זײַן פֿון בלוט, האַק, מאָרד,
וועסט ליבערשט זײַן דער דערגרייכטער גאָט פֿון מנין,
איידער דער מעכטיקער גאָט פֿון גזלנים.
וועסט קומען נענטער צו אונדז
און מיר וועלן אָנהויבן צו שפּינען
נײַע מענטשלעכע דינים,
גילטיק פֿאַר דיר, פֿאַר אונדז.

זאָלן מיר אפֿשר אָנהויבן וויגלדיק און קליין
און וואַקסן מיט די גרענעצן
פֿון אַ געבענטשטן לאַנד?
קינדער וועלן לאַכן מיט פֿרייד אונדז אַנטקעגן,
ווײַל מיר וועלן זײַן אָרעם און אמת,
דײַן געטלעכע ברכה וועט זײַן פּונקט גענוג
פֿאַר אַ רואיק און גוט פֿאָלק.
מײַן אייגן וואָרט וועט ווערן
דער וואַרעמער נחת פֿון אַ משפּחה.
דײַנע נאָז-לעכער וועלן שמעקן
דעם סולת פֿון אַ פֿאָלק,
וואָס האָדעוועט זײַן גאָט
מיט אַלדאָסגוטס.
מיך וועט מען אויך קאָרמען און צערטלען ווי אַ קינד.
און איך וועל פֿאַרוויגט ווערן
אין אַן ענג-באַקוועמער באַרימטקייט.
און קיינער וועט אויסער די גרענעצן
נישט הערן —
נישט דײַן נאָמען און נישט מײַנעם.

זאָלן מיר אפֿשר בײדע גיין אַהיים?
זאָלן מיר אפֿשר בײדע, געשלאָגענע, גיין אַהיים?

ב

אתה בחרתנו.
דו האָסט אונדז אויסגעקליבן.
מ'האָט אונדז ביידע פאַרשריגן פאַר גרויס,
כדי מ'זאָל אונדז צעשטויבן און צעשפּרייטן
און מאַכן אויס.
דיך האָט מען אויסגעשטערנט איבער אַ גאַנצער וועלט.
ווי קומען צו דיר גרויסע פעלקער?
ביסט שטיל און נחתדיק
און אינגאַנצן אָן אונדזעריקער,
פאַרוואָס האָסטו פאַרלאָזט דיין משכן,
דיין קליין געצעלט,
און אַוועק צו ווערן דער גאָט פון אַ וועלט?
זיינען מיר געוואָרן דיינע זינדיקע קינדער,
די זייל/שאָקלער, וועלטן-צינדער.
דאָס ביסטו פריער פון אונדז געוואָרן אַ יידישער אינטער-
נאַציאָנאַל.

מיר זיינען דיר נאָכגעגאַנגען אין דער וועלט,
קראַנק געוואָרן מיט דיין וועלט.
ראַטעווע זיך און קום מיט די עולים
צוריק צו אַ קליין לאַנד,
ווער ווידער דער יידישער גאָט.

ס׳רעדט דער אַלטער ייד

דעם העלדישן אויסדויער און דער קלוגער
גבורה פון אונדזערע קעמפער אין ארץ־ישראל

הייליק איז די יידישע גבורה, הייליק.
קלוג דאַרף זי אויך זיין, קלוג.
קלוג מיט דער חכמה פון אַלטאַניקער
יידישער פחדנות.
די העלדן וואָס שיצן דאָס לאַנד
זיינען די אור־אייניקלעך פון אַ גרויסן שרעק.
זייערע עלטער־זיידעס, העלדישע פחדנים
האָבן געדולדיק געלעבט
כדי דאָס פאָלק זאָל דערלעבן.

אין יעדער דור דאַרף זיך אונדזער פאָלק
אַביסל שרעקן,
כדי צו לעבן.

מיר לעבן אין אַ וועלט פון גויעשקע אַפּערעס.
די העלדן זינגען איידער זיי שטעכן
און ווען זיי גייען צום דערשטאָכן ווערן.
מיר אָבער האָבן נאָך רעכט נישט געלעבט,
מיר זאָלן זיך פאַרמעסטן מיט זיי אין שטאַרבן.
פאַרפאַלן, אין יעדער דור דאַרף זיך אונדזער פאָלק
אַביסל שרעקן,
כדי צו לעבן.

דערפאַר זאָג איך —
נאָך מיין טויט קריץ אויס אויף מיין מצבה:
ער האָט געלעבט ווי אַ פחדן,
אָבער ער האָט אַלעמאָל געהאַט מוט —
מוט צו לעבן.
וויפל גרענעצן האָב איך געשוואַרצט.
וויפל טויטן האָב איך באַזיגט מיט פחדנות.
מיין שרעקעוודיק לעבן איז געווען

איין העלדן־עקספּעדיציע דורך די זומפּיקסטע טונקלענישן,
נישט איינמאָל האָט אין מיר אויפגעקאָכט
דאָס העלדן־בלוט,
ביים ראַנד פון פאַרצווייפל.
כ׳האָב געזען באַשיינפּערלעך
אַז דאָס האָט דער טויט מיר געגעבן
אַ מעסער אין האַנט, פאַר מיין פאַרמעסט,
און געזאָגט: קעמף מיך אויס.
דיין באַלוין וועט זיין —
וועסט מיך געווינען
און ס׳פאָלק וועט דיך באַזינגען.
אָבער כ׳האָב זיך געשטאַרקט
און זיך אַרומגעוואָרנט מיט שרעק.
פאַרוואָס זאָל דאָס פאָלק מיך פאַרלירן?
זאָל דאָס פאָלק ליבערשט באַזינגען מיינע מוטיקע שרעקן.
מיין אויסוואַרטן, מיין אָפּוואַרטן,
מיין איבערהאַרן, מיין דרימל
אויף די שטעכיקע האָרבן פון צייט.

מיין ביאָגראַפיע איז געשיכטע,
בלאַט נאָך בלאַט,
געשיכטע פון לעבן.
כ׳בין שטאָלץ וואָס מיין טאַטע,
מיין זיידע, אַלע מיינע פעטערס און מומעס
זיינען געווען שרעקעוודיקע
און זיינען געלאָפן נאָך איידער
מ׳האָט זיי רעכט אָנגעהויבן צו יאָגן.
זיי זיינען אַלע פאַרשריבן מיט גאָלדענע אותיות
אין מיין ביאָגראַפיע פון לעבן.
שטאָלץ בין איך אוודאי
מיט די אַלע וואָס דער שונא האָט אָנגעיאָגט
און זיי פאַרפייניקט.
זיי זיינען מיין הייליקע משפּחה פון פּחדנים,
וואָס האָבן געלעבט שטיל

און אויסגעקוילעט געוואָרן ווי שאָף.
נישט זייער בושה וואָס אפילו אין טויט
זיינען זיי געווען ווי שאָף —
ווי אין לעבן.

וואָס האָבן זיי אַזוינס אויפגעטאָן,
מיינע שרעקעוודיקע קרובים?
זיי האָבן זיך אַריינגעקוועטשט
צווישן דור און דור
און געווען אַ בריק
צווישן אַ זיידן און אַן אייניקל.
וואָסערע זיבעציק יאָר זיינען נישט מער
ווי אַ הרף עין.
גיט אַ טראַכט אַז קוים דרייסיק מאָל
אַזעלכע זיבעציקער יאָרן
און אונדזער בית המקדש
איז נאָך געשטאַנען אין זיין פּראַכט.
ערשט־אַ, מיטן געדעכעניש צו דערגרייכן,
יעדער ייד געדענקט עס נאָך.
און אַלץ צוליב די תמימות'דיקע יידן,
וואָס האָבן זיך אַרומגעשראָקן
מיט אויסדויערעוודיקע לעבעדיקע יאָרן,
כדי די אייניקלעך זייערע זאָלן זוכה זיין
צו האָבן שטאָט אַן אַנטלויף־פעלד —
אַ שלאַכט־פעלד.

לאַנג לעבן זאָלן די טייערע יונגעלייט אונדזערע
וואָס שיצן דאָס לאַנד,
לעבן זאָלן זיי אונדז.
געבענטשט זאָלן זיי אונדז זיין,
אַז זיי גייען פאַר אונדז אין מלחמה.
און זאָל זיי דער גאָט פון ישראל
שטאַרקן מיט דער געקייטלטער
יידישער פחדנות,

וואָס זאָל פאַרקלוגן זייער העלדישקייט.
זאָלן זיי אַנטלויפן פון נײַן שלאַכטן מיט חכמה
כדי צו געווינען די צענטע שלאַכט פון לעבן.

אפילו אין דער גרעסטער גבורה
דאַרף זיך אונדזער פאָלק
אביסל שרעקן,
כדי צו לעבן.

חנוכה — תש״ט

אַלץ וואָס איז אין מיר געווען
אויסגעמוזט און פאַרשאַרפט;
אַלץ וואָס אין מיר איז געווען
איינגעטראַטן און באַדאַרפט,
מיט פייערדיקע, איינגעקריצטע געבאָטן,
גייט אויף אין מיר אַצינדערט און צעוואַרעמט
אַלע מיינע יידישע חושים.

וויפיל זיינען זיי?
נישט פינף, נישט צען, נאָר אַ חוש
פאַר יעדער נערוו.
ווי קלוגע שפּיר־הינטלעך
האָבן זיי זיך איינגעהאָרכט
אין אויפגעסטרונעטע ווינטלעך פון פרייד,
פון פאָרכט,
ווינטלעך פון זאָרגן.

פון וואו גענעכטנט און וואו געמאָרגנט
געמאַכט אַ גאַנצע דירה,
צומאָל אַ גאַנץ לעבן פון נחת און פון קרקע.
צווישן שטאַרקע און שוואַכע
— אויפגעשלאָגן אַ געצעלט
און ס׳איז געווען נאַכט
און געווען טאָג
און געווען וועלט.

אַלע מיינע יידישע חושים דרימלען אַצינדערט,
גלייכן אַביסל אויס די ביינער
און זיינען מער נישט קלוג נאָר לאַכן
מידערהייט פון דער מינדסטער קינדישקייט,
פון אַלע שטוביקע פּאַראַניקע זאַכן.

די טעג זיינען וואַניקע,
אָבער דו ביסט נישט זשעדנע אין שטיקלעך לעבן.
פּאַרדרימלסט אַ טאָג, אַ נאַכט
און שפּירסט אַז האָסט
אַ גבירשאַפט מיט יאָרן.
האָסט גאָרנישט אָנגעוואָרן.
פּאַרקערט, דו טיילסט נאָך אויס,
טיילסט איין דיין צופילקייט,
און אַליין ליגסטו אַ שלעפּעריקער
זייד־וואָרעם פון געשיכטע,
אין אַ קנויל פון שטילקייט.

אָוונטיקע יידן

זיי קומען שוין באַלד צו פאָרן,
זיי קומען שוין באַלד צו רייטן.
גרייט אויפצוקלאָרן און אויפצופּראַלן
אַלע באַהאַלטענע קוואַלן
פון ליכטיקע באַטייטן.
זיי קומען אַלץ פּאַרטייטשן.
טרוקענע מענער זיינען זיי,
זיי טראָגן לאַנגע בייטשן.

מאַך זיך נישט ווּיסן,
האָב הנאה פון ניסים.
אָוונטיקער ייד,
דיינע לעצטע באַשערטע יאָרן,
ביז די פּאַרסייכלערס און פּאַרטייטשערס
קומען אָנצופאָרן.

באַשערט איז אונדז צו לעבן
אין די יידישסטע יאָרן.

ניט נאָר ביימער, נאָר יעדער רגע
איז פאַר אונדז מעביר די סדרה
מיטן טראָפּ.
דער פאַרניכטערטער יידישער קאָפּ
איז ווידער פאַר׳חלומט.
ניטאָ קיין איין ניט-יידישע שעה,
אַ גאַנצן קיילעכדיקן מעת-לעת
פלאַקערט פאַר אונדז די אַניאָגנדיקע,
פאַרגיכטע,
אַנזאָגנדיקע
יידישע געשיכטע.

און דו אַקאַרשטיקער אַנטלויפער,
אַלע מאָצאַרטישע חנען
הערסטו דאָך איצטער
אין שאַלן פון יידישן שופר.
זעסטו דען ניט —
אַפילו יידישע קינדער אין די וויגן,
הערן טריט,
ליגן מיט אָפענע אויגן, אָן געוויין,
און פאַרשטייען די טריט.
צוגעזאָגטע טריט וואָס גייען פון זיך אַליין
און שלעפן מיט גוואַלט נאָך זיך די גייערס.
זאָלן זיי שפּאַנען, די יידישע טריט,
ביז ס׳קומען אָנצולויפן
די אויסטייטשערס און פאַרשטייערס.

ווער האָט נאָך געהאַט די זכיה
צו טראָגן אויף די פּלייצעס
אַזויפיל יידישן אומגליק
יאָר-איין-יאָר-אויסן?

ווער קען זיך גרויסן מיט אַזויפיל זעאונג,
און פאַרהוילענער אַנטפּלעקונג?
נישט אַוועק די שעה
וואָס מיר האָבן, אין דער גרעסטער דערשרעקונג,
עפּעס נישט געאָנט, געזען,
דאָס האָבן אונדזערע אַקסלען דורכגעטראָגן
די משא פון ליכטיקן יידישן געשען.

באַלד וועלן אויסוואַקסן אונדזערע קינדס קינדער.
די טריט וועלן מער נישט זיין
אַזוי הערעוודיק.
מיר וואָס לעבן אַצינדער
און אונדזערע טעג ווערן טונקעלער און ערבדיק —
זאָל אַ געדעכעניש פון אונדז פאַרבלייבן.
לאָמיר עס מיט שטאָלץ פאַרצייכענען
און פאַרשרייבן:

ריינע יידישע טעג,
באַזונדערע, אויסגעטיילטע.
טרויעריקע יידישע טעג
צעצונדענע, אויסדערוויילטע,
פריידיקע יידישע טעג.
זיינען געווען אונדזערע.
דאָס האָבן מיר דאָך אַרומגעוואָלקנטע
געשפּאַנט דעם ניי־תנ״כ׳ישן וועג.
מיר זיינען געגאַנגען צווישן די פעלקער,
געהילט אין יידישע קיטלען
און געלעבט, געאָטעמט
פייערדיקע יידישע קאַפּיטלען.

געזאַנגען

1

ס׳וואַרעמט זיך מיין אַלטע ערד.
ס׳טריפן אויף איר זוניקע טראָפּנס.
ס׳ווערט מיין אַלטע ערד מיר
אַ הייליקער צוקאָפּנס.
מיט מיין לייב וואָס איז צעפּייניקט
ליג איך און האָרך,
ווי ס׳ווערט יעדער שפּאַן פאַרמייניקט.
איך דער מצבה־קריצער,
ווער אַ פּאַרמאַגער, אַ גוט־באַזיצער.
זיי זאָגן לאַנד, זיי זאָגן גערטנער,
זיי זאָגן שיפן, פאַבריקן, עראָפּלאַנען.
און אַפילו ווען ס׳איז נישט מיינס אינגאַנצן,
איז יש לי — אַלץ צו מיר פאַראַנען.

2

נישט קיין טרוקענע ביינער,
נאָר צעבראָכענע שערבלעך,
עפן אויף די טויערן
און מאַך אונדז אומשטערבלעך.
ס׳אייביקן ערטער
אונטער געדולדיקע גראָזן,
מיר קומען מיט שרעקעוודיקע
אויערן פון האָזן.
אויב נישט אונדזער לעבן,
זאָל דאָ איינגעזאַמלט ווערן אונדזער שטאַרבן.
מיר קומען דאָ אַרבן תנ״כישע קברים.

3

ס'איז אויף אונדז געפאַלן דער שטויב
פון אומזיסטקייט.
אונדזערע לונגען זיינען פאַרלעדערט פון טרויער.
מיר זיינען געווען דער שטאָטישער אויסדויער.
אונדזער פאַרהאַרטעוועט לייב
דער אָפּקלייב נאָכן מבול.
נעם אונדז אַריין פאַרוויין.
מיר וועלן זיך מערן.
געוואָגלט האָבן מיר לאַנג
מיט דעם הבל-צייכן אויפן שטערן,
ביז מיר זיינען געוואָרן ריזן-זין.
מיר קומען מיט איין פאַרלאַנג.
לאָז אונדז אָטעמען דעם טוי
פון דיין אימפּעטיקן, גאַסטפריינטלעכן בוי.
מיר וועלן טראָגן דעם שטיין און ציגל
מיט געזאַנג.

4

ווייסטו ווי ס'שמעקן די יונגע ביינדלעך
פון ערשט-געבוירענע קינדער?
קענסטו דעם פרימאָרגן-אַראָמאַט
פון פריש געבעקס ?
אַזוי שמעקט די יונגע יידישע געשיכטע.
באַ'טעמט איז יעדער ניי-געשריבן בלאַט.
און דו ביסט דאָ אין יעדער וואָרט,
ביסט יונג מיט אַ יוגנט
וואָס האָסט אויסגעווײנט מיט דיינע אויגן.
ווי פייל פון בויגן איז דיין עלטער פאַרפלויגן.
איצט טרינקסטו דעם כוס פון טרייסט.
מ'רופט דיך אויף,
מ'לאָזט דיך שרייבן אַן אות.

יעמוד! פאַרגעסט אַפילו ווי דו הייסט.
מאַכסט אַ ברכה איבער דיין יוגנט,
וואָס איז יונג ווי די יידישע געשיכטע.

5

ווער וואָלט איצט געהאַט די העזה
צו זאָגן אַז אין דעם פריידיקן פּאַרטאָגן,
פלאַקערט דער גאָט פון שפּינאָזע?
אַ ירושלימער יינגעלע
מיט לאַנגע, אויסגעצוואָגענע פּיאות,
מיט קלוגע, פרומע אויגן,
ווייזט מיט פרייד אויפן הימל.
זיין פּנים וואָס איז גאָטספּאַרכטיק,
איז באַלויכטן פון דער מאָרגנדיקער שעה.
זעסט, ער איז נישט ווייט,
נישט דאָרטיק.
אונדזער גאָט איז דאָ.

6

צווישן אַלע פּליטים פון נויט און פון מאַטקייט,
וועלן קומען די לעצטע,
די פּליטים פון זאַטקייט.
זיי וועלן קומען זיך צערן
ביזן יידישן ביין.
זיי וועלן זיין די אַפּוואַרטערס
וואָס וועלן האַנדלען מיט פאַרשטאַנד.
זיי וועלן שיקן מרגלים אין יידישן לאַנד.
און ביז מ׳וועט זיי נישט ברענגען
שוואַרץ אויף ווייס פון דאָרטן אַ שריפט,
אַז דער מילך און האָניק האָט זיך שוין צעטריפט —
וועלן זיי וואַרטן.

7

דער יתום וועט אַקערן
די אַלמנה וועט שפּינען,
דעם אָרעמאַנס קול וועט זיין געלעכטער.
דעם משפּט וועט שטענדיק געווינען דער גערעכטער.
קיינער וועט זיין חבר נישט דריקן,
נישט באַצווינגען.
אינמיטן מאַרק וועט זיצן
דער פּאָעט און זינגען.
אַרומגיין ליידיק וועלן בלויז
נביאים און שטראָפערס.
זיי וועלן עסן צו זעט
און ווערן רואיקע נאָכמיטאָג-שלאָפערס.
ס'וועט זיי פאַרוויגן
דער ניגון פון האַמער,
די פרייד פון דער זעג.
אָ, דאָס וועט געשען אין אונדזערע אייגענע טעג.

8

דיין זיידע איז געווען יידל מיטן פידל,
דו ביסט אַ ווירטואָז,
האָסט געראַטעוועט דיין סטראַדיוואַריוס
מיט דיין יידישער נאָז.
און כאָטש מיר האָבן יידישע פידעלעך,
דרייצן אויפן טוץ,
וועט נאָך אַ פידעלע
קומען אונדז צונוץ.
מישאַ-טאָשאַ-יאַשאַ
קלוג און שיין און געראָטן.
נישט אַזוי די לאַנגע נאָז,
ווי פון שרעק דער לאַנגער שאָטן.

נישט אזוי דער סטראַדיוואַריוס,
ווי אונדזער דורם פידעלע,
נישט אזוי דער נאָמען פון אַ רוס,
ווי ס׳ציענדיקע האַרץ פון אַ יידעלע.

9

כ׳קען נישט גוט די געאָגראַפיע פון דיינע ערטער,
זיי זיינען אין מיר פאַרפּלאָנצט מיט זינגענדיקע ווערטער.
מיין אָנגעסטראַיעט אויער
איז אַ קפיצת הדרך.
דעם מינדסטן שאָרך דיינעם דערהער איך.
מיט אַ קאַפּיטל תהילים
קען איך דיך גלייך דערגרייכן.
דיינע בערג ווי די טאַנצנדיקע ווידערס,
ווי שאָף דיינע הייכן.

דער בראַצלאַווער זינגט ניגונים

א

מ׳רעדט אויף מיר — כ׳בין אַ בעל גאווה.
גוט אַזוי, כ׳וועל דיר געבן דעם טעם דערפון,
זאָגן וואָס דער זין איז,
אוודאי בין איך גרויס.
כ׳לאָז נישט אַרונטער קיין שמינית.
אָדם אַ מענטש, קאַטשקע ריר זיך.
איך בין קאַטשקע ריר זיך.

פונוואַנעץ קומט צו מיר מיין גאווה?
פון מיין פייערדיקער אמונה, פון פאַסטן גאַנצע וואָכן,
פון מיין פאַרלאָזן זיך אויף זיין ליבן נאָמען,
פון מיין אייזערנעם בטחון,
אין דעם בעל־כרחודיקן צוזאַמענהאַלט
(גיב אַ בלאָז און ס׳צעפאַלט)
פלאַקערט אמונה, ברענט בטחון.
גיב אַ קוק אויף מיין געשטאַלט —
אָדם אַ מענטש.
ווי זשע זאָל איך נישט זיין ביי זיך משה גרויס?
אַז סך הכל וויים איך, ווי נישט איך בין.
ווי קליין איך בין, ווי פליג איך בין.
אַז מ׳שמועסט — אדם אַ מענטש.
איך בין דער אמתער —
קאַטשקע ריר זיך.

ב

פונדערווייטנס ווינקען שטילערהייטן.
סוף כל הדברים, אוים און אויסער.
קליין און קלענער דער גרעסטער גרויסער.
קליין און קלענער, נישט און נישטער,

זען ווערט בלינדעניש,
בלינדעניש — פֿאַרשווינדעניש.
פֿון אַלצדינג און אַלעמען אַן אָפּגעווישטער.

איז פֿאַראַן דערצו אַ תּרופֿה?
אַ לאַמטערנען.
דאָס קליינע לאַמטערנען,
וואָס אַ ייִנגעלע
איז דערמיט געגאַנגען,
כּעלות השחר,
אין חדר אַריין לערנען.
דאָס לאַמטערנען ברענט אין אַ ייִדיש אינגעלע,
ווי אַ נר תּמיד.
ס׳הערצל ווערט אַ לאַמטערנען.
וואַקסט דאָס ייִנגעלע,
וואַקסט דאָס ייִדעלע,
וואַקסט די לאַמטערנען,
וואַקסט דאָס ליכט — אַ גרויס ליכט.

גייט זיך אַ טויט ייִדעלע
מיט אַ לאַמטערנען,
אין אייביקן חדר אַריין,
אָן מורא תּורה לערנען,
דעם פּחד שרעקט ער,
די מורא ווערט אָפּגעמעקטער.
ער גייט שטאָלץ, לא אירא רע.
אוי לא אירא רע,
כאָטש אין טאָל פֿון טויט-שאָטן
גיי איך.
דאָס טויטע ייִדעלע זינגט זיך למנצח.

ג

כ׳בין אַ גוטער ייִד, אַ גוטער ייִד,
וואָס באַטייט עס?
געכאַפּט און זיך אַליין אָנגעטאָן אַ כּתר.

און ווער ווייסט נאָך פון מיר בעסער,
ווי שווער ס'איז צו זיין אַ גוטער ייד.
אוי, טשירי באָם, אַ גוטער ייד.

אַ גוטער ייד, פשוטו כמשמעו,
מיינט אַ ייד מיט גוטסקייט,
אַ ייד מיט האַרציקייט,
אַ ייד מיט ליבשאַפט,
אַ ייד מיט פרומקייט,
מיינט, טשירי באָם,
מיינט זיין אַ גוטער ייד.
בין איך אַ גוטער ייד?
אוי ווי טשירי באָם.
קאָן אויף מיר געזאָגט ווערן
אַז כ'בין אַ גוטער ייד?

און וואָס מיינט ייד אַליין?
וואָס מיינט אַ יידעלע?
טשירי באָם, טשירי באָם.
וואָס מיינט אַזוינס זיין אַ יידעלע?
ס'מיינט דאָך, גוואַלד, ס'מיינט דאָך,
טשירי באָם, טשירי באָם.
ס'מיינט דאָך — כולו גוטסקייט,
כולו האַרציקייט,
כולו ליבשאַפט,
כולו פרומקייט,
אוי ס'מיינט דאָך זיין אַ ייד.
כל ימי חייך — זיין אַ ייד.
מיט אַלע דיינע חושים זיין אַ ייד.

וואָס זשע באַטייט פאַרט אַ גוטער ייד?
וואָס פשוטער, וואָס פראָסטער,
וואָס קלענער, וואָס וואַרעמער,
וואָס בעסער,
וואָס האַרציקער,

וואָס ליבער, וואָס פרימער,
טשירי באָם, טשירי באָם,
מיינט זיין אַ גוטער ייד.

נו, בין איך אַ גוטער ייד.
אוי ווי, טאַטע געטרייער, בין איך אַ גוטער ייד?
טשירי באָם, טשירי באָם,
בין איך אַ גוטער ייד?

ד

גרויסער גאָט, גיב מיר כוח צו זען
אַלע צרות וואָס וועלן קומען אויף יידן,
כדי מיין הארץ זאָל ווי אַ שערבעלע צעבראָכן ווערן
אויף שטיק-שטיקלעך.
כדי איך זאָל זיין אַ משתתף,
אַז ס'זאָל מיך גאָרנישט פאַרמיידן.
אַז כ'זאָל פאַר אַלע ליידן, ליידן.
כי אתה יודע, וועד נאָך ווי דו ווייסט,
מיט וויפיל פורעניותן
ס'וועלן דיינע קינדער געפּרואווט ווערן.
פאַרוואָס זאָלסטו מיך שוינען,
פאַרוואָס זאָלסטו מיר נישט באַשערן.
פאַרוואָס זאָלסטו מיך נישט שלאָגן,
מיט אַלע צוביסלעך באַלוינען,
פון דיין אומענדלעכן שטראָף-חסד?
פון דיין גרויסן שטראָף-שפּייכלער?
פאַרוואָס זאָלסטו נישט עפענען אַ פענצטערל
און מיר אָפּגעבן מיין חלק?
זאָל דאָס זיין אַ שטיק פון מיין עולם הבא.
גיב אַ לייג אַרויף אויף מיינע פּלייצעס,
אחת ואחת,
כ'וויל האָבן דעם נחת.
אַז ס'האָט מיך גאָרניט אויסגעמיטן,
אַז האָסט מיך פון גאָרנישט געטאָן פאַרהיטן.

ה

כ'האָב זיך אויסגעשניצט אַ וואַנדער־שטעקן.
דורך ווּיסטע מדבריות גיי איך.
דורך ווילדע וועלדער שפּאַן איך.
חיות רעות ווילן מיך פאַרצוקן,
גזלנים ווילן מיך באַפאַלן.
מיטן וואַנדער־שטעקן שפּאַן איך
קיין ארץ־ישראל.

קומט מיר אַנטקעגן אַ ייד אַ דעמב, אַ גבר,
אויך מיט אַ געשניצטן וואַנדער־שטעקן.
שלום, זאָגט ער, ווי גייט עס אַ ייד אַליין?
איינינקער אַליין? אין צווייען איז דאָך היימלעכער.
גייען מיר שוין ביידע.
דורך ווּיסטע מדבריות גייען מיר.
דורך ווילדע וועלדער שפּאַנען מיר.
אָנגעלענט אויף וואַנדער־שטעקנס
ציען מיר
גלייך קיין ארץ־ישראל.

ערשט, כ'גיב אַ קוק, פון ייד
איז געוואָרן אַ מנין.
פון מנין אַ שטעטל,
פון שטעטל אַ גאַנצע וועלט מיט יידן.
און אַלע לאַכן,
און אַלע טאַנצן מיט די וואַנדער־שטעקנס.
און אַלע זינגען,
און ארץ ישראל האָט נישט קיין געדולד צו וואַרטן.
קומט זי אויך טאַנצנדיק אַנטקעגן.
שלינגט איין די ווילדע וועלדער,
די ווּיסטע מדבריות,
שטילט איין די חיות רעות,
טרייבט אַוועק די גזלנים.
און מיטאַמאָל ווערן פון אַלע וואַנדער־שטעקנס

ביקסן און שווערדן.
און אַז די כלי־זיין האָבן זייערס געטאָן,
ווערט פון זיי פרייִלעכע גראַב־אייזנס.
און די גראַב־אייזנס זינגען הלל.

און דאָס איז נישט קיין מעשה,
נאָר אַ זעאונג,
ווי איך זע דיך איצטער, נתן.
בנאמנות.

דאַווענען מנחה

כ׳וועל דיר מגלה זיין אַ סוד, נתן,
דאַווענען מנחה דאַרף מען קענען.
ס׳איז אַ באַ׳טעמ׳ט שטיקל דאַווענען.
גייסט זיך אויף גראַז,
קיינער יאָגט דיך נישט, קיינער טרייבט דיך נישט.
גייסט אַקעגן דעם בורא
מיט געשאַנקען אין ריינע, לייִדיקע הענט.
די ווערטער זענען גאָלד,
זייער טייטש איז לויטער,
ביסט זיי מכוון ווי זיי וואָלטן דיר געקומען אין מויל
צום ערשטן מאָל.

דאַווענען מנחה,
אַ קליינינקייט אַביסל — דאַווענען מנחה.
נתן, אויב דו שפּירסט נישט
אַז דו ווערסט ביי זיך אַביסל געהויבן,
דאַוונסטו נישט קיין מנחה.
דער ניגון איז לויטער פּראָסטקייט,
אָבער ווער, אויב נישט דו,
לייגט צו אַ שטיקל האַנט
צו דעם וואָס דער טאָג נידערט.
אויף דייִנע פּלייצעס ליגט אַ גרויסע אחריות.
נעמסט אַ געשאַפענעם טאָג

און דו באהאלטסט אים
אין דער גניזה פון לעבן,
וואו עס ליגן אלע אפגעלעבטע טעג אונדזערע.

דער טאג גייט אונטער שטיל מיט א נשיקה.
ער ליגט ממש ביי דיינע פיס
וואס שטייען שמונה עשרה.
דו קענסט גארנישט באשאפן, אבער, דו, מנחה־ייד,
קענסט דערפירן א טאג
צום סאמע סוף און דערזען
דעם שמייכל פון באשיינפערלעכן אונטערגאנג.
שפירן ווי גאנץ ס׳איז אלץ,
נישט געמינערט אויף א רגע,
ווי דו עלטערסט זיך מיט טעג
וואס זענען כסדרדיק דא.
ברענגסט דיינס אן אפגעלעבטן טאג —
א מנחה צו דער אייביקייט.
וואס האבן דען געטאן אונדזערע אבות,
ווען זיי זענען ארוים אין פעלד
אוועקשפאצירן א דאווענען?

כ׳האב אמאל געפאסט תעניתים, נתן,
געפראוועט סגופים,
זענען אמאל ביי א מנחה־דאווענען
אויפגעגאנגען אין מיר שפאטישע רייד.
ס׳קול איז געווען דעם זיידנס —
א קונץ צו דערקענען זיין קול!
וואס האסטו זיך אזוי צעפאסט?
וואס האסטו אזוי צעפייניקט דיין גוף,
טאמער האט ער דיר אמאל געשאנקען
א כזית פארגעניגן?
א שענערן פון דיר לייגט מען דאך אין קבר אריין.
וואס האסטו געטאן צו דיין צורת מענטש?
וואס האסטו אזוינס אנגעזינדיקט, משטיינס געזאגט?

וועמען מאַכסטו אַ מענטליק מיט דיינע עבירות?
וואָס האָסטו פון זיך געריסן פּאַסן,
אַז האָסט אַפילו קיין כח נישט
פאַר הרהורי תשובה,
שיינער בעל-תשובה מיינער?
אַ געזונטער און פעטער צדיק גמור
קען דאָך דיך אומוואַרפן מיט אַ נאָס.

נתן, גלייך נאָך מנחה האָב איך טועם געווען
און געזאָגט אַזוי צו זיך:
דאַרפן דאַרף איך דורכקומען מיט דעם הימלשאַפט
בנוגע דעם ווערט פון מיינע מצוות.
אַ מצווה אַרויף, אַ מצווה אַראָפּ,
ווי אַ רענדל-דינגעניש.
אָבער מיט מיינע קליינטשיקע עבירות
דאַרף איך זיך נישט גרויסן.
מ'דאַרף זיין אַ מענטש
און זיך אַליין קענען פאַרגעבן.

דער בראַצלאַווער גיט אַרויס אַ תשובה

איידער דו האָסט אַנגעוואוירן די רחבות
פון דיין שטילער, אָפּגעפּוצטער ענגשאַפט,
דעם נאָמען ווי גוטן איל,
וואָס דו האָסט פאַראיבריקט,
די פריינט וואָס צו זיי האָסטו דיך דערנידריקט,
האָסטו געטראָגן דעם דלות
ווי אַ קמיע אויפן האַלדז
און נישט ווי אַ יאָך.

ס'ליגט דיר נאָך אַוודאי אויף דער צונג דער טעם פון שווייגן
און פון פאַרשוויגן זלזולים,
איידער דו האָסט פאַרלוירן דיין מעמד,

דעם גאַנצן געשפּאַן,
די אָדלערס, די וואָס האָבן דיך געטראָגן
באַרג אַרויף צו גדולה.

דיין האַנט איז געווען ריין,
דיינע מחשבות באַזוימט מיט שמחה.
דיין געזאַנג צום בורא עולם
איז געווען דער צימרינג פון דיין יחידות.
אַ קליין פענצטערל האָסטו פאַרמאַגט,
צו די חידושים פון געטלעכן דרויסן.

וואָס זשע בין איך אויסן?
וואָס איז די חשיבות פון מיינע רייד?
ביסט נישט געווען שפּאַרזאַם מיט דיין עניוות.
האָסט עס פאַרשווענדט אויף אַלע געמאַרקן.
עניוות איז אַ טייער פאַרמעגן,
וואָס מ׳דאַרף וויסן ווי זיך
דערמיט צו באַגיין.

ברענגסטו עס אוים
אויף נישט דיינס גלייכן,
אויף נידריקע מענטשן,
בלייבסטו אַליין, נאַקעט,
פאַר׳דלותט, צעטראָטן.
שפּילסט מיט אַלעמען אין ווערפלער,
זינגסט מיט זיי פריילעכע לידער.
טראָגסט אַנטקעגן דעם צעקנעפּלטן,
גוטן גוטמאָרגן,
טוישט זיך אוים, פאַרשווענדסט זיך,
ווי אַ ליאַדע אויסברענגער.
דערפאַר זאָג איך נאָך אַמאָל.
עניוות פראַווען דאַרף מען מיט זיינס גלייכן.
מיט דערהויבענע, מיט גדולים,
וואָס פאַרשטייען די טעמי הנגינה
פון שוויגן און פאַרשווייגן.

וואָס־זשע האָסטו איצטער פון דיין גאַנצער עניוות?
ביסט געבליבן שטיין אָדם־נאַקעט
צווישן ליידאַקעס.
זיי האָבן פון דיר אַראָפּגעריסן
דאָס שטריימל, די הויזן,
דיינע מענטשלעכע בגדים,
דיך מבייש געווען,
פאַרפּייפט דיין געזאַנג,
האָסט אָנגעוואוירן דיין עשירות
פון עניוות.
ביסט געבליבן פאַרשעמט
צווישן יונגאַטשעס,
וואָס האָבן צעפלינדערט דיין פריינטשאַפט.

ברח, אַנטלויף פון זיי.
זאַמל צוריק אַן אַזויפיל געזאַנג,
וויפל ס'איז דיר נאָך באַשערט.
הייב אויף הויך דעם קאָפּ,
טו אָן אַ ריינע קאַפּאָטע.
גיי זיי פאַרביי מיט גדלות,
דערקען זיי נישט.
קוים דערשפּירסטו אין האַרצן
אַביסל אייגנס,
ווער אַ בעל גאווה
מיט אַ פאַררייסענעם קאָפּ.

מיט דיין עניוות זיי שפּאַרזאַם,
מ'טאָר אויף דעם נישט זיין קיין וותרן,
זאַמל עס אין אַ גילדן טאַבאַק־שקעטעלע.
אייגענע, גרויסע, ליכטיקע מענטשן,
גיב דערפון אַ שמעק־טאַבאַק,
ווען דו וועסט קומען צו זיי
גוט שבת ביטן.

פאַראַן אַזאַ געקעכץ ווי הונגער

ווי אַזוי קומט דער לאַבן ברויט אויף מיין טיש, נתן?
פאַרוואָס האָב איך קיינמאָל נישט געטראַכט דערפון?
כ׳שטיי אויף, גיב אַ טרילער אַפּ ס׳דאַווענען ווי אַ פייגעלע
און ס׳ליגט שוין מיין קרישקע.
ביני לביני פיל איך אָן די קישקע.
וואָס בין איך פאַר אַ מיוחס?
פאַראַן אַזאַ געקעכץ ווי הונגער —
פאַרזוך עס.

נו, אַוודאי, וועסט זאָגן,
כ׳פאַסט געגוג תעניתים.
אָבער דאָס זיינען דאָך נישט קיין תעניתים פאַרן מאָגן,
נאָר כלומרשט פאַר גאָט.
כ׳וועל אָנהויבן פאַסטן פאַרן הונגער,
פשוט פאַר הונגער.
כ׳וויל שליסן אַ בונד
מיט אַלע הונגעריקע, אַ ברודערשאַפט.
די אַלע תעניתים האָבן ניט קיין האַפט.
מחמת זיי זיינען דאָך פאַר דער אייגענער נשמה.
אָבער דער גוף בלייבט ליאַכעס מיט שמאַטעס.
מ׳פרעגלט זיך אין נחת פון גרינגע מצוותלעך
און מיר מיינען — חי מיר לעבן.
מיר טובלען זיך כלומרשט אין איידלקייט
און מיר לאָזן זיך פאַרגרעבן.
ס׳איז דאָך אַ תענוג זיך צו לייטערן
און זיך דערווייטערן פון עולם הזה.
מיר כאַפּן פערד און וואָגן,
און היידאַ — אַוועקגעפאָרן פון מאָגן.
מ׳האָט אַ טאָפּלטע הנאה:
אַוועקגעפאָרן נישט נאָר פון אייגענעם,
אויך פון יענעמס ליידיקן מאָגן.

והארץ, און די ערד, איז אונדזערס.
דער וואָס אַנטלויפֿט וויל זיך אַרויסדרייען.
מ׳קען די שטיק. אויסגעשטאַנען שמונה עשרה,
איז געגאַנגען צוריק
צו ערד, צו אומגליק. עפֿן די אויגן, פּרומאַק,
זע וואָס טוט זיך אַרום דיר.
טו אוים דעם טלית, טו אָן א טרויער־זאַק.

כ׳וועל פֿאַסטן אין גוף אַריין
און פֿאַלן נאָך נידריקער פֿון עולם הזה.
אַז דאָס שטיקל פֿאַסנע ברויט זאָל ווערן
ס׳טעלערל פֿון הימל.
כ׳וויל ווערן אַ הונגעריקע חיה,
וואָס וויל פֿאַרצוקן.
כ׳וויל זען וויפֿיל מ׳קען מיר געטרויען.
כ׳וויל דערגיין צום נסיון פֿון הונגער,
דערפֿילן וואָס פֿאַר אַ צדיק
אַ הונגעריקער מענטש איז,
וואָס נעמט נישט אַ מעסער אין האַנט
און ווערט נישט קיין גזלן.
נתן, לאָמיר זיך צולאָזן אַביסל צרות, אַביסל צער.
אדרבה, לאָמיר נישט פֿאַר׳מזל׳ען אונדזער לעבן,
לאָמיר נישט שינדן שטיקער עולם הבא
אַפֿילו פֿון הונגער.
לאָמיר זינקען טיפֿער, אין גוף־הונגער
און אָפּגעבן אַ דינסטיק, אָדער גאָר
אַ פֿראָסטן מיטוואָך
פֿאַרן הונגער פֿון מענטש,
און נישט דאַווענען,
נאָר אַ גאַנצן טאָג שטומען,
און שפּעטער בענטשן מזומן,
ביי אַ פֿאַרשעמטן טיש.
איך, דו, ער, דער הונגעריקער מענטש.

געקומען איז ער צו מיר, כ'זאָל אים עפֿענען די טויערן פֿון הימל,
אַ שוואַרצער, אַ קויטיקער, אַ פֿאַרפֿינצטערטער,
געקומען צו מיר איך זאָל אים מבֿטיח זײַן פּרנסה,
פֿאַרן ווײַב, פֿאַר די פֿיר קינדערלעך.
נתן, ס'רעדט זיך אַזוי פּרנסה.
ברויט. ברויט. ברויט.
דער זעלביקער לאַבן וואָס דערקײַקלט זיך צו מײַן טיש,
רײַצט זיך מיט זײַן שטוב,
פֿאַרשעמט זײַן טיש, פֿאַרשעמט זײַן ווײַב,
פֿאַרקלעמט דאָס געלעכטער פֿון זײַנע קינדער,
איז מבֿיש גאָט אַליין,
פֿאַרטונקלט די הימלען, פֿאַרקויטיקט זיי.
ער האָט קוים געקענט עפֿענען ס'מויל דער פֿאַרפּאַטשטער בן אדם.
און איך בין געווען אומגליקלעך־זאַט.
געדאַרפֿט האָב איך אים געבן אַ שיסל וואַסער
פֿאַר די ברודיקע פּיס,
אים אָוועקזעצן אויבנאָן בײַ מײַן טיש,
אָדער אפֿשר פֿירן זײַנע קינדער ווי בערעלעך,
מאַכן קאַטאָוועסדיקע האַוואַיעס,
ווערן אַ קונצן־מאַכער, שלינגען שווערדן,
גיין פֿון דאָרף צו דאָרף צווישן גאַיעס,
זיך שטעלן אויפֿן קאָפּ,
אַבי צו שפּײַזן די קליינע מײַלעכלעך.
און איך בין געווען אומגליקלעך־זאַט,
און איך, נתן, בין געווען אומגליקלעך־זאַט.

ס'הייסט, כ'האָב גראָד געפּאַסט,
אָבער זאַט בין איך געווען מיט זיך אַליין,
מיטן אייגענעם תענוג פֿון מתקן זײַן זיך אַליין,
איך, אַן אַריבערגעשפּרייזטער,
איבער די צרות פֿון גוף,
האָב געמיינט כ'בין אין די עולמות העליונים.
און דאָ קומט אַ בן־אָדם,
פֿאַר וועמען ברויט איז הימל, גן עדן,

ברויט, נתן, דער העכסטער פשט פון לעבן.
און איך בין געווען אומגליקלעך־זאט,
מיט זיך אליין, פון אייגענע מצוות.
זינג מיר נישט קיין לידעלעך פון הונגער,
זאג מיר נישט קיין טראווערדיקע רייד,
דערצייל מיר נישט קיין מאראלישע מעשהלעך.
זיי טויגן אלע אויף טויזנט כפרות.
קענסטו דאס געזאנג פון בויך־גרימעניש,
פון ליידיקע קישקעס,
דאס געזאנג פון דער פארלעדערטער צונג,
פון דעם עיפושדיקן מויל,
וואס זיין איינציק קייעכץ
איז שלינגען אייגן שפייעכץ.
מוחל, זינג מיר נישט קיין לידער.
מענטשן האבן שלום געמאכט מיט די לידלעך,
זיי אנגענומען פאר ליב,
יענעמס הונגער, יענעמס נויט,
גראמט זיך מיט אייגן ברויט.
רעווע, נתן, בריל, גרילץ,
ביל, האווקע.
לאמיר קריכן אויף אלע פיר
און ברומען ווי הונגעריקע חיות.
אויף יענער זייט פון וויינענדיקע ווערטער,
זיינען דא רייד אזעלכע
וואס דארפן קענען שפאלטן קעפ,
מיאוס מאכן דאס לעבן,
אפשר שפאלטן הימלען.
אדרבה, לאמיר זען וואס פאר א רעש
ס׳וועט מאכן אז ס׳וועט ארויף
אונדזערס א תענית,
נישט פון פרומען וואוילטאג,
נאר א פשוטער, פון די אייגענע ליידיקע געדערעם.
נישט קיין יום־כיפור, נאר א פראסטער דינסטיק.
דער בראצלאווער פאסט פאר דער הונגערשאפט פון מענטש.

איז ער געזעסן ביי מיר און געוויינט,
כ׳זאָל אים עפענען די טויערן פון פרנסה.
טויערן? עפענען דאַרפן מיר אונדזערע אייגענע פאַרשטאָפּטע
הערצער.
כ׳האָב דערזען דעם לאָבן ברויט,
ווי ער ווערט אַריינגעטריבן,
ממש אַריינגעטאַנצט צו מיר.
און מיר אַלע פאַסטן גדלותדיקע תעניתים.
פאַסטן כלומרשט פאַר עולם הבא.
אַז מיר האַלטן נאָך נישט דערביי.
ס׳איז שקר וכזב.
מיר מאַכן זיך נאַריש,
מיר האַלטן נאָך אפילו נישט ביי עולם הזה.
מיר דאַרפן ערשט פאַסטן טעג
פאַר דעם הונגער פון מענטש.
ביזקל מיר דערפילן נישט דאָס חיהשע געזאַנג
פון ליידיקן מאָגן,
אַזוי לאַנג ווי איין מענטש הונגערט,
איז נאָך, במחילה, אַ וויטער קלעטער,
אפילו צו עולם הזה.
ס׳איז נאָך אפילו נישט די וועלט,
ס׳איז אַ פאַרבלענדעניש,
די אַלע כלומרשטע תענוגים פון זאַטן מענטש,
די אַלע כלומרשטע הנאות,
דער תענוג, משטיינס געזאָגט, פון עבירות,
אַ פאַרבלענדעניש, אַ פאַרבלענדעניש,
פאַר וויסטע מעלה גירהס.

איז ער געזעסן און פאַרמאַכט די אויגן,
און פון די פאַרמאַכטע אויגן
האָט ער אַרויסגעקוועטשט טרערן,
אַרויסגעשלאָגן זיי פון צוויי האַרטע שטיינדלעך.
און איך בין געווען אַ געדאַוונטער,
אַן אָנגעפּרעסענער מיט תורה,

מיט מעשים טובים אָן בויכוויטיק.
און ס׳גאַנצע פאָלק ישראל
איז געווען געדאַווענט
און גוט באַהאַוונט אין די קליינע פּינטעלעך.
ער האָט אין מיין חדר געוויינט דאָס געוויין פון ברויט.

אוודאי איז דאָס גוף, אָבער ס׳הויבט זיך אָן פון דעם.
ס׳האָט זיך נאָך נישט גערירט פון אָרט.
דער וואָגן שטעקט נאָך אַלץ אין דער בלאָטע.
ס׳הייבט זיך אָן פון גוף.
ניין, אברהם האָט נישט צעהאַקט אַלע אָפּגעטער.
מיר דינען נאָך צו זיי.
אַ שיינער הימל, גראָז, ביימער, גרינע בלעטער,
ס׳איז אַ וועלט פון שקר.
דערשראָקענע, מאַנענדיקע.
זע, ווי מאַסנווייז זיי קומען
צו די פענצטער פון בעקער.
זע, די משוגענע נאַזלעכער ווי זיי שמעקן
אויוון־בלומען.
נתן, מיר זיינען גוט אין דר׳ערד מיט די ביינער.
מיר האָבן די העזה צו מיינען,
אַז מיר טענה׳ן זיך אויס מיטן ריבונו של עולם.
אָבער ער האָט דאָך אונדז די גאַנצע ערד פאַרטרויט,
און מיר ליגן ניין קלאַפּטער אונטער אַ לאַבן ברויט.
דו ווייסט וואָס דאָס באַטייט?
מיט אַלע שרצים, מיט אַלע ווערים,
מיט אַלע ראַקעס,
מיט אַלע פיש, מיט אַלע חיות.
מיר דאַווענען כלומרשט און בעזעמען זיך מיט אַ תפילה.
איי, אַ מחיה, ווי אין אַ מרחץ.
אָבער איבער אונדזערע תפילות
טראָגט זיך דער געבריל פון הונגעריקן מענטש.
אין אונדזערע תפילות
ווערט אַריינגעגראָגערט דאָס געשריי —

ברויט. ברויט. גאָט־ברויט.
הימלען־ברויט. שטערן־ברויט.
די געשרייען ווערן די צעטרייבער פון די תפילות.
און טאָמער איז עס נאָך נישט ביטער גענוג,
יאָמערן נאָך אַריין אין דעם הונגעריקע ווייבער.
און טאָמער איז נאָך נישט גענוג פינצטער,
וויינען אין דעם אַריין הונגעריקע קינדער.
נתן, זעסטו שוין אַצינדער,
וואָס פאַר אַ מחק ס׳ווערט פון אונדזערע תפילות,
וואָס פאַר אַ פעולה זיי האָבן.

איז ער געקומען צו מיר און געוויינט.
עפן די טיר, נתן, און דו וועסט אים נאָך זען דאָרטן.
ער האָט נאָך כוח צו שטיין און דאַווענען מנחה.
ווי קענען מיר גאָר פאַרשטיין אַזאַ גרויסקייט?
עפן די טיר, קוק אים אָן,
באַטראַכט אים מיט חקירהדיקע אויגן,
דו ביסט כלומרשט דער פרייער מענטש.
אַנטקעגן זיין הונגעריקער מנחה,
איז אונדזער דאַווענען, תורה לערנען,
סיידווי ווערט אָן אויסגעבלאָזן איי.
נתן, עפן די טיר.
לאָמיר ביידע קריכן צו אים אויף אַלע פיר.

הער און שטוין

הער און שטוין, נתן.
כ׳בין דיר מוחל דעם לוין
פון פעטסטן שטיק לויתן,
אויב מ׳זאָל פון מיר צונעמען
מיין שענסטע קרוין — דאָס וואָרט.
דאָס איז דיר דער מוסר השכל.
איך בין אַ פלוישער, אַ ריידער.
גלויב מיר, נתן, נאָר אין רייד, נאָר אין אַ געשמאַק ביסל באַריידן

פילט מען אמאָל טעם גן־עדן.
וויפיל מאָל האָב איך דיר געבויערט די אויערן,
און דו שרייסט — ווילסט אַלץ נישט אַרוים קיין פרייער.
איי, טייער שעבעטייער,
גיב־זשע אַהער דיינע קנעכטיקע אויערן,
פאַר מיינע נעכטיקע טעג,
און איך וועל דיר דערציילן אַזוינס און אַזעלעכס.

כ׳זיץ אַזוי אויף אַן אייזעלע, אַ פּאַמעלעכס,
הוידע זיך אַרויף־אַראָפּ.
מיטאַמאָל דערלאַנגט זיך ס׳אייזעלע אַ שטעל אויף
און גיט מיך אַ שאָקל אַרונטער.
אַרום און אַרום איז אַ חושכניש.
ס׳אייזעלע איז פון מיר אַוועק,
ווי איינער רעדט:
אַצינדערט ביסטו דער חכם בלילה.
און דו, נתן, האָסט באַדאַרפט זען אַ בלילה,
אַ שטאָק־פינצטערניש, אַ וימשדיקייט,
טאַפּ ווי אַ בלינדער אין סמאָלע.
נאַר־וואָס אַ רייטער און פּלוצים אַזאַ וויסטע מפּלה.
באַפאַלט מיך אַ פּחד און כ׳וויל שרייען גוואַלט,
שפּראַצט פון דער חושכניש אַרוים
אַ וואולקולאַקיש געשטאַלט.

מאָל דיר, פאַר די לייט
האָב איך נישט קיין מורא.
ווער זיינען די לצים, אויב נישט מיאוסע מחשבות?
איז פּונקט ווי דו האָסט זיי אָנגעטראַכט,
גיסטו אויף זיי אַ בלאָז, גיסט זיי אַ צעטראַכט,
און זיי צערינען אין דער נאַכט.
נאָר דער חברה־מאַן הוסט אויף מיר מיט פייער.
כאַפּט מיך ביי דער האַנט און פירט מיך.
אוי, גיב איך אַ זאָג — ס׳איז אַ מיאוסע מעשה.

ענטפערט ער מיר אָפּ ווי אַ ווידערקול.
אַ מיאוסע מעשה.

שווייג איך שוין אין געהאַקטע צרות,
כ'האָב פיינט אַז מען לייענט מיר מיינע געדאַנקען.
ברומט ער פאַר זיך אליין:
געדאַנקען.
מיטאַמאָל עפנט ער דעם פייערדיקן פיסק
און זאָגט אַזוי:
פאַרנעם און כ'וועל דיר זאָגן וואָס מיט דיר האָט געטראָפן.
ס'אייזעלע איז געווען אַלץ
און ס'אַלץ איז פון דיר אַוועקגעלאָפן.
איצט ביסטו אַלצלאַז אויף דער וועלט.
ס'זיינען אַוועק פון דיר אַלע דיינע פאַרלאַנגען,
אַלע דיינע געזאַנגען,
ס'זיינען אַוועקגעשפּרונגען פון דיר אַלע דיינע ערטער,
אַלע דיינע ווערטער.
אויך ווערטער? — טראַכט איך — אַ מיאוסע מעשה.
ווי מיינסטו? ברומט ער מיר נישט נאָך —
אַ מיאוסע מעשה?

גיב איך אַ סטראַיע אָן דעם גאָרגל,
גיב אַ פּיר מיט דער צונג ווי אַ סמיטשיק.
כ'וויל געבן אַ רעווע אוים אַ וואָרט.
אָבער ס'קומט אַרויס אַ חלשותדיקער קוויטשיק,
עפּעס ווי אַ שטומע אישה, באַשערעמט זאָל מען ווערן.
ס'מויל, דער האלדז, דער גאָרגל,
אַלץ איז ווי געשוואָלן.
כ'האָב שוין מורא צו טראַכטן — אַ מיאוסע מעשה,
כדי דער ליץ זאָל מיך נישט ווידערקולן.

גיי איך שוין אין געהאַקטע צרות.
פּלוצים פירט ער מיך צו צו אַ ליכטיקן טויער,
און גיט אַ זאָג: דאָ איז דער גן-עדן,
מאַרש אַריין!

איך שטיי ווי אַ ליימענער גולם.
דערלאַנגט ער מיר אַ בריק, אַז כ׳האָב דערזען דעם עלטערזיידן.
איז דאָך דאָס אַ ווערטל — האַ?
אָבער מיין עלטערזיידע איז בפירוש עפּעס מער ווי אַ ווערטל.
שטייט ער אויף אַ ליכטיק ערטל, ווי אויף אַ בערגל.
גלעט זיך די באָרד און לאַכט.
האַ, ווי געפעלט דיר עפּעס?
דער בראַצלאַווער — אַ שותק.
ער קנאַלט פון געלעכטער.
און ס׳ענטפערט אים אָפּ מיט אַ פייערדיקן הוסט,
מיין וועכטער.
וואָס ווערסטו טאָן מהיום והלאה,
נישטאָ קיין מעשות, נישטאָ קיין פזמונים,
ביסט נעבעך גאָלע.
ביסט אַ שטומער אין גן־עדן.

מיטאַמאָל האָב איך דערזען אַ בוים,
ממש ווי מ׳דערזעט משיחן.
כ׳האָב גענומען צו אים קריכן,
זיך אָנגעשטעלט, זיך מיט אַלע כוחות אָנגעהאַלטן,
געקראָגן גבורה פון אַ שמשון,
און גענומען מאַכן אַזעלכע ליאַרעמס,
אַזעלכע יעלות,
אַזעלכע גוואַלדן,
אַז דער אַלטער האָט אָנגעהויבן שרייען:
שאַ, בראַצלאַווער, זאָל זיין שטיל.
ס׳איז פאַרטאָג, וועסט אויפוועקן די צדיקים פון שלאָף.
אוים שטראָף.
נאַדיר צוריק ס׳לשון, בראַצלאַווער,
רעד פאַר פייער און פאַר וואַסער.

ס׳האָט געגעבן אַ בליץ, אַ קנאַל.
פאַרשטייט זיך אַז אַראָפּגעפאַלן בין איך נישט פון אַן אייזל,
נאָר פון דער האַרטער באַנק אין בית המדרש.

וואָס גווילעמסטו מיט די אויגן?
האָסט נעבעך נישט געכאַפּט דעם מוסר השכל.
כ'דערלאַנג דיר באַלד אַ פּראַסקל,
אַז וועסט מיך האָבן צו געדענקען.
זאָל איך קרענקען, אויב איך וואָלט געוואָלט זיין
אַ שטומער אין גן עדן.
דאָ אויף דער זינדיקער וועלט —
ריידן און ריידן און ריידן.

די לודמירער מויד קומט צוריק פון וויסטן וואָגל

צו רחל קאָרן

נישט פליש פון פליש און ביין פון ביין.
כ'בין דאָס ווייב פון אייער געוויין.
אין גרעסטע סכנות האָב איך באַהאַלטן,
די טרייסטנדיקע עצבות פון אייערע געשטאַלטן.

ממעמקים האָב איך געזונגען
צו אַלע מיינע גוטע, ליבע, נאָנטע,
אָבער פּאַרכטיקער האָט מיין געזאַנג געקלונגען
צו אייך די זעקס-און-דרייסיק אומבאַקאַנטע.

ראַטעווע מיך פאַר זיי, זיי פאַר מיר.
כ'האָב קיינמאָל פאַר זיך אַליין נישט געבעטן.
האַלט גאַנץ די טרויעריקע משפּחה
פון זינגענדיקע שטאָפּעטן.

דורך די אָפּגרונטיקסטע מוראס
האָב איך געוואָגלט,
מיט מיינע טייטש-חומש ספר תורהס.
פּחדים זיינען געווען מיינע נעכט,
יללות מיינע טעג.
מיינע שעה'ען פאַרשוועכטע טרערן.
ס'האָט נישט איינמאָל דער לודמירער מויד געצויגן
אַ טשיסטע מויד צו ווערן.

נאָר איר, טייערע גוטע יידן,
אייערם אַ פּסוק, אַ זאָג, אַ גלייכוווערטל,
האָבן מיין נשמה נישט געלאָזט פאַרמידן,
יידישע רייד האָבן מיך ווי גוטע מלאכים באַוואַכט,
געהערט האָב איך אייערע האַוונענדיקע מיילער טאָג ווי נאַכט.
עקשנותדיק האָב איך אייך צו מיין מוח צוגעדענקט,
און דורך די שווערסטע ענוים האָב איך אייערע פּנים׳ער
אויסגעטראַכט, אויסגעבענקט.

ס׳פינצטערט אַזוי פיל נאַכט אויף אייערע פאַרלאָשענע קרוינען.
זינגען לאָמיר אינאיינעם אַ שטילן, חסידישן ניגון.
טאַטעניו געטרייער, ווער וועט אונדז פאַר אונדזער צער באַלוינען?
פאַרגעלטער פאַרמעט אייערע געשטאַלטן,
אויף אייערע פּנימער פלאַטערן אותיות,
פליענדיקע ווערטער וואָס האָבןביים לעבן מיך דערהאַלטן.
לאָמיר איינפּאַקן ס׳ביסל יידישע אָרעמקייט
און ברענגען גאָטס פאַרטייטשטע ווערטער,
צו די האַרציקסטע אַמעראַצים,
צו די פאַרוואָרפנסטע יידישע ערטער;
לאָמיר פאָרן פאַמעלעך אין אַן אַלט-פרענקישער בויד,
אַלע גוטע יידן צוזאַמען מיט דער לודמירער מויד.

נאָך שקיעה. אייערע באַשטריימלטע קעפּ
זיינען שלאָפנדיקע פינצטערע קרוינען.
די אַלטע פּנימער אייערע זיינען איצט
אי אימהדיקער, אי שענער.
אין מיינע אויגן איז פאַרשפּיגלט
אייער צער, אייער מינדסט ליד.
זאָלן וואָגלען באַזאַמען די בעסטע,
די טרויעריקסטע יידישע מענער.
ס׳וועט זיי באַגלייטן די זינגענדיקע ליבשאַפט
פון אַ ווייבערישן גוטן ייד.

דער גוטער ייד בענשט

ער לענט אַן דעם טרויעריקן קאָפּ אויף דער האַנט
און ער פאַרבענשט זיין זאַטקייט.
ס׳טונקלען מיט מאַטקייט די פייכטע שוואַרצאַפּלען,
ס׳זינגען באַטעמטע ווערטער
און שטייגן צו אַלץ העכערע שטאַפּלען.
יעדער פאַרנאַכטיקע קרישקע
וויל אַז דער דרימלענדיקער ייד
זאָל זי דערקוויקן.
דער ייד בענשט דעם פריינטלעכן טיש
און גיט אים תיקון.

גרויע האָר לעשן דעם פלאַקער
פון דער רויטער באָרד.
דער גוטער ייד הינקט,
ער איז קרום,
אָבער ס׳האָט נאָך די וועלט נישט געזען
אַזאַ שטאָלצן בעל מום.
ער נעמט פּלוצים שפּאַצירן איבערן חדר,
מיט אַ טאַנצנדיקער לאַמקייט,
ווי ער וואָלט מיטן פּעלער זייגעם,
געוואָרן שטראַלנדיקער, העלער,
עפּעס מער און עפּעס העכער
ווי יעדער איינער.
געבענשט מיט ליכטיקן ניסיון,
צו לויבן גאָט פאַר דעם טראָפּ
אויף זיין גאַנג.
פאַר דעם קנייטש אין גוף,
צו טראָגן אין קאָפּ
דאָס ליכטיקע געזאַנג,
דעם טיפן טייטש דערפון,
דעם רוף צו הייכן.

מיט אַט דעם קרומען פּוס
צו קענען קלעטערן מאַיעסטעטיש ווי אַ קעניג
און אַלץ דערגרייכן.

אַן כעס

אַסימילירט מיך אַן כעס,
צעמאָלט מיך נישט.
ווישט מיך נישט אָפּ.
קלערט מיך אויף, אָבער נישט צו לייכט,
מיט אַ ביסל געדולד.
קלערט מיך נישט אוועק.
כ'וויים אַז כ'באַשווער אייך
די נאָך-מלחמה טעג.
בלאָזט נישט אָן אויף מיר קיין שרעק.
אָבער פּאַרטייטשט מיך נישט
צום פאַרשווינדן.

עסט מיך אויף מיט אַ שמייכל,
ווי צאַרטע קאַניבאַלן.
ווערט נישט דערוואָרגן
מיטן גוט-מאָרגן.
און לאַכט נישט פון מיין
פרעמד-אַקצענטיקן גוט-יאָר.
און טאָמער גיב איך אַ מאָל אַ געשריי,
גיט אַ קוק, צי איר האַלט מיך נישט
אַביסל צו שטאַרק ביים גאָרגל.

טייערע

טייערע יידישע קינדער,
הארציקע ברידער און שוועסטער,
ליבע אפּאַלאַגעטן.
הערט אויף צו מעקלערן
צווישן אונדז און זיי.
ס'רייסט אייך נעבעך ס'הארץ,
וואָס מ'רודפט אונדז ווייל מיר זיינען דאָ.
איר האָט אַזעלכע טייערע רפואות אויף צו פאַרשווינדן.
איר וואָס זענט שוין באַלד נישטאָ,
ציטערט נעבעך אַז מ'קען אייך צורקשטויסן
און מיט אונדז, חלילה, פאַרבינדן.

טייערע יידישע קינדער.
עסט זיך נישט אָפּ ס'הארץ.
פוצט אונדז נישט אָפּ די קאַפּאָטע.
שטופּט אונדז נישט צום יויזל.
רימט נישט אונדזער סחורה,
לאָזט אונדז איבער,
און גייט צו אַלדע שווארצע יאָר,
אין די אָרעמס פון אייער אייגענער
פינצטערער מורא.

ד

אַ בריוו צו זיך

כ׳וואָרן דיך, אויפן אויער, קיינער זאָל נישט הערן.
כ׳גיב דיר, חלילה, נישט קיין באַפעל.
ווערסט מיר אַ באַלעבאַטישער רעבעל.
הער זיך איין.
כ׳וויל דיר דיין שמחה נישט פאַרשטערן,
אָבער וויפל טעפּלעך האָניק קענסטו פאַרטראָגן?
קענסט שוין באַלד זאָגן אַלץ וואָס מ׳וויל זאָלסט זאָגן.
אַפילו דאָס אומדערוואַרטע, דאָס שטוינענדיקע איז זייערס.
איצט האָבן זיי שוין מיט דיר אַ בשותּפותדיק גריבל.
דאָס האָבן זיי דיך פאַר זייער אַנפאַנטעריבל
געקרוינט.
אָבער עפּעס אין דיר מוז דאָך בלייבן געשווינט.
מיר וועלן עס רופן איינזאַמקייט.

יאָ. מיר וועלן עס רופן איינזאַמקייט.

שטילערהייט זאָג איך דיר אַזוי:
געדענק יענע טעג, ווען פיר-פינף הארטע ווערטער,
אויסגעקלאַפּט אין איין שטיק,
זיינען געווען מוזיק.
נישט יענע פאַרחלש׳טע הינדל-טריט,
פון נאַרקאָזע, טובערקולאָזע רייד.
נאָר דער פּלעסק פון געזונט לשון,
פון אַ וואַלפיש דאָס שטיפן.
אָן מורא ביסטו געשוואומען
אַנטקעגן אַלע געגראַמטע שיפן.
אַנטקעגן יעדער אַנעמישער, געשלאָסענער סערענאַדע,
ביסטו געווען פּעלזיק ווי אַן איליאַדע.
רייד זיך נישט איין אַז דו האָסט געוואונען.
איצט ביסטו געקומען צו זיי, נישט זיי צו דיר.
האָסט זיי אַקעגנגעטראָגן גאַנצע קוישן קלאָרקייט.
דיין וואַלדיק געמיט איז נאָך איצט פאַרפלאָנטערט.
אָבער אַפילו דו אַליין קומסט דאָרט נישט אַריין

האַסט מורא פאַר דיין איינזאַמקייט.

וואָס אַרט דיך? לאָמיר עס דערוויייל רופן — איינזאַמקייט.

און דאָך איז עס נישט איינזאַמקייט
נאָר די הייליקע, אומבאַפּוצטע,
אינהאַלטסלאָזיקייט דיינע,
דאָס וואָס זאָגט בוים, אָן גרין אַפילו,
דאָס וואָס זאָגט מענטש, מענטש, מענטש.
און ס׳איז שוין אַ תפילה.
דאָס וואָס זאָגט צו זיך — איך,
און ס׳איז שוין דראַמאַטיש,
נאָך איידער ס׳ווערט גראַמאַטיש.
זע, ווי דו ביסט אַרומגעשפּינוועבט
מיט אַזויפיל אינהאַלט.
נו גוט, האָסט דערלעבט —
דעם טויט.
שרייסטו גוואַלד.
אָבער וואו איז דאָ דיין טאַמעוואַטע שווייגן?
האָסטו מורא דערפאַר, ווייל מ׳קען עס נישט דעקלאַמירן?
ביסטו דער טרויער-מאַרשאַליק,
דער אַפּלאָדירטער קלאָגער,
דער פאַרזאָגער פון אַ גאַנצער עדה שטומע לעפּצן.
אָבער פּרואוו דו געבן דעם קריי,
וואָס דו חלשסט געבן.
נעם, גיי קריק צום וואַלד אין דיר,
צום פאַרצווייגטן, מאָכיקן פּלאָנטער.
האָב דעם כוח צו פאַרלאָזן אָן אויבנאָן.
זיי צוריק אַ יונגער ייד, אַ ניט-געציילטער, אַ ניט-דערמאָנטער.
זיי. קענסטו? וועסטו צוריקגיין צו דעם,
וואָס — פאַרפאַלן — מיר האָבן גערופן איינזאַמקייט?
ניין? וועסט נישט? וואַרן איך דיך, פונדעסטוועגן, אויפן אויער.
פאַראַן אין דיר אַן אייגענער,
נישט נאָר אַ קהל׳שער טרויער.

וואונדערלעכע קלייניקייטן

פאַראַן קלייניקייטן, אייביקע, געטרייע,
וואָס באַלייכטן אונדזער ערדישן הימל.
זיי זיינען די טרייביקע כוחות,
דער געווימל און געווידם.
דורך זיי ווערט געפּראַכפּערט און געמערט
אונדזער פרייד,
טרויעריקער דער טרויער.
נישט נאָר זיינען זיי דער באַראָמעטער פון דויער,
פון אַלץ וואָס באַוועגט זיך אין לעבטויט —
די שפּיזלדיקע חכמה פון געטער,
נאָר דאָס טעגלעכע ברויט זיינען זיי
פון קלוגע, פייפלדיקע פּאַסטעכער,
וואָס קענען אויסנווייניק אַלע לידער,
פון דעם אויסגעשטערנטן אומעטום,
פון דעם טרויעריקן אַד אינפיניטום —
אייביקייט.

אויך איך וויים און קען זיי
די אַלע וואונדערלעכע קלייניקייטן,
די טייערע חן-גריבעלער,
פון דער אומפּאַרענדלעכער מענטשלעכער נאַטור,
פון איר צעאַדלערטער בענקשאַפט
און איר אַרונטער צו דער שטשור.
פאַר מיר ליגט איצט די מאַפּע פון אַלע וואוילע גענעראַליזאַציעס.
חשק, זינד, ווייב, דיינס, יענעמס.
די ליבע מיט אירע אַלע צעשפּילטע וואַריאַציעס.
צעפייניקטע פרייד, דערלויבטע פאַרבאָטן,
מיסטעריען פון וויטיק,
צעהיהטע אינטימקייט,
וואָס שווייגט, זוכט, שנאַפּט, שפּירט.

פון מענטש וואָס דעשיפּרירט דעם קערפּער־שריפט,
די גופאָגליפן פון יונגשאַפט.

ס׳ליגט פאַר מיר די מאַפּע
מיט אַלע צעשפּילקעטע סטראַטעגישע פּונקטן,
מיט דער שטענדיקער מלחמה קעגן זיך אַליין,
מיט די אילוואָרישע אַרמאַדעס
ביי די אייגענע שוועלן,
וואָס רוקן זיך אין ערגעץ נישט.
ס׳פלאַטערן די פּאַראַלעלן.
ליבשאַפט — שנאה, לעבן — טויט,
יונגשאַפט — אַלטקייט, טרויער — פרייד,
פאַרברעכן — שטראָף, רשע — צדיק.
אַזוי פּשוט קאַדיפיצירט דאָס לעבן.
באַרג און טאָל.
אַזוי רואיק צעמאַפּעט מיט אינדזעלעך,
שטראָמען און קעגנשטראָמען,
אַזוי פּאַסטאָראַל.
ס׳קלינגען אַלע גלעקער פון אייביקייט.
דאָס אַלץ איז אוניווערסאַל.
דאָס זיינען די מעלקנדיקע אייטערס
פון דער מענשלעכער היפּאָפּאָטאַם,
דאָס איז ס׳אייביקע, דאָס נישט־וועלקנדיקע
פון אונדזער שטאַם.

כ׳האָב דאָס אַלץ באַנומען
און געוואוסט דעם באַטייט.
אָבער אויסגעקליבן האָב איך דאָס סאַמע פאַרגענגלעכע —
דעם פּחד פון אונדזער צייט,
דאָס אויסגעשריגענע געזאַנג
פון אונדזער צוזאַמענפאַרגאַנג.

אַנטפּלעקונג

גאָט אַנטפּלעקט זיך צו אונדז אין אַ פאַרשטענדלעכער ראָם.
אין דער ליבשאַפט פון זאַטע שעפסן,
אין דער גוטסקייט פון אַ יודזשין דעבסן,
אין דער בליציקייט פון אַן אומגעריכטן גראָם.
גאָט זוכט זיך שוין אַפ זיין ראָם.

פאַרשרייב איך די דאָזיקע אַפאָריזמען
און זינג זיי אויס ווי אַ פרומען פזמון,
ביז כ'דערפיל דעם מיין דערפון, דעם טעם.
גאָט אַנטפּלעקט זיך צו אונדז אין אַ גילדענער ראָם.

דער אָוונט שניידט מיט דער קילקייט פון שטאָל
און גראָבט־אויף די נאַכט ווי זי וואָלט געווען שווארצערד.
פאַר די אויגן אַקערט זיך אויף אַ טאָל פון פינצטערניש
מיט ליכטיקע פעדעם.
אויף דעם הימל וואָלקענען דרימלענדיקע הינער.
ס'בליצן גיכע רעטעניש פייערפליגן.
כ'קוק אויף אַלץ מיט אויגן פון אַ דאַנקבאַרן געצנדינער.
כ'בין שטיל. ס'לויטערט זיך אין מיר אַ ניגון:
ס'איז אַן דיר אַלץ געווענדט.
אַן דער גוטסקייט פון דיינע קילע הענט.

כ'גיי און מיך באַגלייט אַן עכאָ פון טריט.
נאָר מיין אייגן קול הערט מען ניט.
כ'קום צו אַ שייד־וועג און זאָג:
דאָ וועל איך אַנטקעגנדרימלען דעם טאָג.
כ'ליג און האָרך.
ס'איז צו־פינצטער אפילו פאַר אַן אַנטפּלעקונג.
אפשר וועל איך דערהערן אַ געטלעכן שאָרך,
דורך נאַכט און דערשרעקונג.
אַ קול רופט פון אַן אַפגעמעקט פענצטער.
קום אהיים. קום גיך.
כ'וואַרט. נישט פאַרזאָם.

דאָס געטרייע קול ציטערט.
גאָט זוכט זיך שוין אָפּ זיין ראָם.
אַ לאָמפּ ווי אַ ליכטיקער גלאָק שניידט די פינצטערניש.

אַ זונטיק איבער ניו יאָרק

בלויז קלויסטערס קענען זיין אַזוי רויק,
ווי ס'זיינען איצט ליכטיק מיט רו די הייזער.
די הייזער האָבן נישט קיין גלעקער
אָבער די פענצטער זינגען שטיל.
בלויז קלויסטער־כאָרן
קענען זינגען אַזוי רויק
צו אַ פאַרהלשטן גאָט
וואָס האָט אַפילו פאַרגעבן זיינע פייניקער.

ווי טויזנטער ווייסע רויזן
וואַלטן געעפנט די פיסקלעך,
אַזוי בליען און שמעקן איצט די שטיינער פון די הייזער
אין דעם האַרבסטיקן פרעסטל.
מען אָטעמט טיף אריין
מויער און שטאָל,
ווי אַ קרעפטיקע און מחיהדיקע בוים־שטאַמיקייט
פון אַ פאַרוואַלדיקטער שטאָט.

ס'זונטיקט איבער ניו יאָרק אַ פרייד
פון אַ קינדיש גלויבן.
יעדער באַזונדערער בלאָק
ווערט פאַרגאָרטנט, פאַרדאָרפישט
און אָרומגעזוימט מיט בלוי
וואָס איז טויאיק.
פון די הויך־צעגאָרנטע הייזער האָט זיך אָפּגעטאָן
זייער געבויטער און בייזער צעקלעטער.
זיי רוען ווי געשאַפענע וואונדערס,
ווי גאָט וואָלט באַשאַפן
ניט נאָר די וועלט,

נאָר אויך זיי —
די ריזיקע לעכט מיט די גילדענע קנויטן,
שווין מיט די שאָטנס חסד וואָס רוען אויף זיי.

ווי זיכער ס'זיינען קלויסטערס,
(ווייל ס'איז זיי קיינמאָל נישט באַפאַלן
קיין איבערשרעק פון פּאָגראָמען,)
אַזוי פאַרפלאָנצט און פאַרוואָרצלט
שטייען די אַלטע מויערן.

די לופט איז באַטעמט מיט דעם אַראָמאַט
פון דער שטאָטישער ערד,
וואָס שמעקט איצט ווי האַרבסטיקער וויין
פון אַ צוגעפוילטער טרויב.
און אַלץ וואָס האָט אינדערוואַכן
געעיפּושט מיט אַלט־אייזן, געזאַלין און געלט,
שמעקט איצט ווי גראָז,
וואָס די שאַרף פון האַרבסטיקן פרעסטל
האָט נאָר וואָס אָנגעשניטן.

כ'גיי אַרום צווישן די גוטמוטיקע פויערים פון דער שטאָט
און שטיל איין אין זיך
אַלע מיינע געשרייען.
ס'ליאַרעמט צו מיר פון וויטן
מיין גרויסשטאָטישע שול,
אָבער כ'גיי אָפּ פון איר עטלעכע תחום־זונטיק.

כ'שוויג מיט דער פאַרלעגנקייט פון אַ גאַסט,
אַז עס שמייכלען צו מיר
צערטלעכע אויגן און זון־ראַזירטע פּנימער.
כ'טראָג זיי אַנטקעגן אַ שטילן זונטיק
ווי אַ בוקעט.
מ'רעדט צו מיר
און מיינע רייד קלינגען
ווי ציטערדיקע גלעקלעך.

די קריסטלענע שטאָט רויט
און מיינע אַלע אומגליקן דרימלען אומגעדולדיק.
כ'קום צוריק צו מיין איינזאַמער שול.
זי שטייט איצט אויך איינגעזונטיקט אין שרעק,
ווי אַ פאַרגליווערטער געשריי.

מאָרגן וועלן אונדזערע וואונדן
ווידער גוואַלדעווען,
אָבער די קולות פון דער שטאָט
וועלן זיי אַריבערשרייען.

דער דייטש טראַכט

ס'איז אַלץ געווען אויסגערעכנט אויף פרידן פון זיג,
נישט אויף מיאוסן פאָרוואורף פון מפּלה;
נישט אויף פרעמדן, בייזן קריץ פון געשיכטע,
נאָר אויף פאַרגעסנקייט פון אָפּגעווישטע בית עלמינס.
אויף אָוועק-מיטן-רויך פון אַ פאָלק,
אויף געלעכטער פון פריילעכע מערדער,
אויף דער פאַרדינטער רו פון פרומע תלינים,
וואָס האָבן שוין אַלץ אָפּגעטאָן;
אויף שטאָלצע מאָנומענטן, שטאָט קלאָגנדיקע מצבות.

ס'איז אַלץ געווען אויסגערעכנט אויף טאָטאַלן זיג.
אויף שטילע וועלט-אַלייען,
אויף וויים-פאַרהענטשקעטע הענט פון ווערגערס.
אַפּילו אויף קלוגשאַפט וואָס פאַרשט, פול מיט פאַרגעבונג,
די אומגעבראַכטע קרבנות.
(פאַרגעבונג פאַר קרבנות — העכסטער שטאַפּל פון נאָבעלן זיג!)
אויף לאַכנדיקע, מילדע אויגן
וואָס האָבן אומעטום אויסגענישטערט און געטויט די אומרו.

ס'איז אַלץ געווען אויסגערעכנט אויף אידילישן זיג,
און נישט אויף גרילצנדיקע מאָנונגען.
ווי מיאוס די מפּלה איז,

זיינען נאָך אַלץ מיאוסער די טענות,
וואָס בלויז דער זיג אַליין וואָלט געווען פאַרשטומט, פאַרענטפערט.
איצט מערן זיך די טענות ווי משוגענע שוואָמען.
דאָס וואָס האָט געזאָלט זיין אייביק געזאַנג
יאָמערט ווי מאָרד.
ס'לעבן נאָך נאָענטע פון קרבנות,
ס'איז פול די וועלט מיט זייערע געוויינען.
וואָס פאַר אַן ענטפער קאָן האַלב-אָפּגעטוענע ארבעט
געבן אַזויפיל בייזע נאַראָנים?
בויגן די שולדיקע זייערע קעפּ
מיט גנעדיקן מיטלייד אויף די גערעכטע.
וויסן זיי דען, ווי שטיל ס'וואָלט געווען,
ווען איבער דעם ליאַרעם
וואָלט געטורעמט דער שטאָלצער, פריידיקער מאָנומענט
פון זיג?

וויפיל קריסט

וויפיל קריסט קען איך עס ווערן, משטיינס געזאָגט?
וויפיל רחמנות ליגט דען אין מיין רשות
און וואָס קען איך פאַרגעבן?
זאָל זיין, כ'קען זיך וואַרפן מיט ווייכע קרישקעס
אויפן חשבון פון אַ פיצל לעבן.
אָבער וואָס איז מכוח דער געטלעכער פאַרטיליקונג?
האָב איך דען פון זיי געקראָגן היתר און באַוויליקונג?
קען איך זיין דער פאַררעטער
פון דעם ברענענדיקן דאָרן פון טויט?
אַלע מיינע פאַטשערס האָבן געפּאַטשט מיינעביידע באַקן.
ס'האָבן קיינמאָל קאָזאַקן נישט געגעבן די געלעגנהייט
אַ משניות-ייד צו ווערן אַ באַק-אויפשטעלער.
וויפיל ייד קען איך אין זיך אָפּשמדן, משטיינס געזאָגט?
אַ כזית. אַזויפיל רחמנות
קען מען נאָך ביי מיר אויסבעטלען
פאַר די קינדער פון מיינע מצורעדיקע שונאים.

אַט דעם כזית מיטלייד — נעם ביי מיר צו, פאַרטייל אים.
אָבער פאַרשאַטן נישט מיין האַרץ
מיט אַ רחמנותדיקן צלם.

שלמה אבן-גבירול

ווי דערנידריקט, ווי קליין, ווי געבויגן,
דער זינגער פון צאָלן און שטאַפּלען.
די שכינה וואָס האָט תמיד געוואַרעמט
מיינע שוואַרצאַפּלען
איז פאַרפרוירן.
עפן נישט קיין פאַראַדנע טויערן,
נאָר אַ קליין טירל.
זאָל ווי אַ געשלאָגענער הונט
אַריינקריכן שלמה אבן-גבירול.

וויפיל מאָל נאַכט אין דער איינציקער שעה.
אַזויפיל חשכות איז גאָר אויף דער וועלט נישטאָ,
וויפיל ס'אַשיקט איצט אין מיין מוח.
הלואי וואָלט איך געקענט זיך פאַרשטעלן,
בעת איך שטיי און לעק דיינע שוועלן,
גאָלדמאַכט, האָבאָלץ, נגיד.
איינגעשרומפּן פון הונגער איז מיין מאָגן,
אויסגעדאַרט מיין מאַרך.
פאַרקוויטיקט גאָטס פורעם
און מיינע געזאַנגען.
מיינע הענט וואָס האָבן גאָטס לויטערקייט און פּראַכט
ערשט געקענט דערלאַנגען
זענען אוממאַכטיק.

באַלד וועט אויף מיר פאַלן אַ נאַרן-מיצל.
ס'וועט זיך עפענען אַ קאַרגע טיר,
דער גביר וועט אַ הירזשע טאָן מיט אַ וויצל,
מיך איבערראַשן מיט זיין נייסטן חיבור — אַ רעטעניש.

איך וועל אויף אים אָנשטעלן אויגן
פול מיט תמעוואַטע בעטעניש.

גוף מיינער, לאַסט פון אַלע לאַסטן,
זינגענדיקע געדערעם,
פאַרקרענקטער בויך מיינער,
שוין צייט צו קענען לייטיש פאַסטן.
שר פון ליד, באַפעל, פאַרוער אים
צו מאַכן אַזאַ קאַצענעם גערודער.
דלות, ברודער מיינער, ווער מיין מלכותדיקע קרוין.
נויט מיינע, הענג רחבותדיק אויף מיר
ווי תכריכים.
פּאָעט, הער אויף פּויזן, קריכן,
זאָל דיין לוין זיין ווין פון ליד,
זאָל עס ווערן דיין געטראַנק,
קרעפּטיקן און נערן
דיין פאַר'חלשטן געדאַנק.

אַזוי

ביז ס'וועט נישט קומען עמעצער און זאָגן אַזוי:
ליבהאַרציקער גוי, אַזוי און אַזוי.
ער איז ווייל ער איז, ווייל ער איז דאָ,
ווייל ער וויל זיין.
זע ווי גרוים ער איז,
ווי קליין ער איז.
ער איז.
ביז ס'וועט נישט קומען עמעצער און זאָגן אַזוי:
זים-טייערער גוי.
ער קען זיך באַגיין אָן דיין פאַרניכטנדיקער ליבע,
ווי ער וויל נישט דיין פייערדיקע שנאה.
ער וויל ניט זאָלסט אים אָפּווישן.
ער וויל ניט זאָלסט אים אויסמישן.
האָב אים נישט ליב,

האָב אים נישט פיינט.
ווילסט אים נישט געבן קיין מאָרגן,
צעטרעט כאָטש נישט זיין היינט.
ביז ס׳וועט נישט קומען עמעצער און זאָגן אזוי,
זיינען אַלע אונדזערע אפּפלאַגעטן
האַרציק געבעטן,
אונדז נישט צו פאַרטרעטן.

אויסגאַנג

מיר זיינען זיך אַליין אין די אויגן גרויס,
מיר ווערן פּאַסיוו אויס,
מיר גיבן זיך אונטער מיט שמחה.
מיר, די אויסדערוויילטע פון אַדוישעם,
זיינען שוין באַלד אויס פּראָבלעם.
אַ גרויסע אַסימילאַציע און אַ קליינע טעריטאָריע.
אַ מיליאָן יידן און מיליאָנען אינוואַלידן,
און אַ סוף צו דער גאַנצער פּאַנטאַסמאַגאָריע.
קען מען טאַקע איינגעמען אַ וועלט
מיט ספּעקטאַקלען?
מוז איין דור אונטערציען אַלע סך־הכל׳ען?
סיי ווי איז די אויסגעפּויקטע גבורה,
אזוי בעטלעריש ווי אַ קאַליקע־הענטל
צו דער וועלט נאָך נדבות אויסגעשטעלט.
דאַרף טאַקע דאָס גאַנצע פּאָלק,
מיט אַן אַקטיאָרישער מינע,
שוין אוועקלייגן דעם מיושבדיקן קאָפּ
אויף דער געשיכטע־גיליאָטינע?
רבותי, וואָס איז די איילעניש זיך צו לייזן?
איז עס כדי וואָס גיכער זיך אויפצולייזן?

דריי לידער פון שונאים

1. פּראָפּאַגאַנדיסטן

זיי שרייבן פּאַמפלעטן, די היינטיקע בלעמס,
זיכערן זיך אַז גאָט זאָל זיי נישט באַפעלן צו בענטשן,
זיי לערנען פרום די „זקני ציון" ווי תהילימס,
און קענען אייזליש ריידן צו מענטשן.

זייערע אַלדי חרמות און אַלדי שעלטן,
גייען לאַנגזאַם אויף ווי גיפטיקע זאָמען.
ווי שיין זיינען, יעקב, דיינע געצעלטן,
ווערן שלאַג־רייד פאַר פּאָגראָמען.

2. וואויל־דערצויגענע

זיי האָבן וואונדערלעכע זיטן,
האָבן רחמנות אויף העלפאַנטן און פליגן.
דער טרויער פון קינדער אין די וויגן
נעמט זיי דורך — די איידעלע אַנטיסעמיטן.

זיי וויינען ביי בעטהאָווענס קוואַרטעטן.
פאַרצייכענען און געדענקען מאָראַלישע זאָגן.
העלפן דעם ברודער אָן עול צו טראָגן.
האָבן ליב פרויען־קעפּ צו גלעטן.

זיי זיינען שלאַנק און ציטעריק ווי אַ ליד,
ווערן זינגעוודיק אין זונפאַרגאַנגען.
נאָר טאָמער דערזעען זיי אַ ייד,
ווערן זיי פּלוצים אָראַנגוטאַנגען.

3. דער פּראָפעסאָר

ווי וואויל ער האָט מיך איבערצייגט,
ער האָט אַ רעכט מיך צו פיינטן,
ער האָט פלינק געבלעטערט די געשיכטע
פון מיינע נעכטנס און היינטן.

ער האָט מיך געביסן מיט לאָגיק,
באַוויזן מיין אומווערט צווישן פעלקער,
באַשווערט זיינען מיר מיט גאָלד און וואָגיק
מיט רויב — מיר, די פּאַראַזיטן און מעלקער.

ער האָט אויסגעזען משוגע־קלוג,
זיין דיפּלאָמירטער שטערן האָט זיך אָנגעצונדן,
אַרויסגעלייגט אויפן טעלער אונדזער יודאס־באַטרוג
און געזיפּצט אויף די געטלעכע וואונדן.

ער איז געווען גוט ווי אַ לאַם,
באַריידעוודיק, חבריש, אויף וואָרט נישט קאַרג,
מיר איינגעגעבן דעם ווייסטן סם,
האָניקדיק, ווי די דרשה אויפן באַרג.

עשיו

ווען עשיו האָט געוויינט אויף זיין ברודערס האַלדז,
איז אויף זיין פּנים אויפגעגאַנגען אַ גרויס ליכט.
יעקב האָט זיך געבוקט און אויסגערופן מיט מורא:
זע, גאָט פלאַקערט אויף דיין געזיכט.

פאַרוואָר, ברודער מיינער.
ווען דו האָסט מיטן מלאך זיך געראַנגלט אַ גאַנצע נאַכט,
האָב איך אויך געקעמפט אַ ביטערע שלאַכט.
בין איך דיר דאַך דעם גאַנצן טאָג,
אַנטקעגן געגאַנגען ווי קין,
ביז כ'האָב דערשפּירט אַז אַ ביטערער געווין
נעמט פון מאָרד מיך לייטערן און באַפרייען.

דעמאָלט האָט אין מיר אויפגעשטורעמט
אַ מוראדיק ברומען.
גרויסער גבור,
ביסט זיך אַליין בייגעקומען,
אַזוי לאַנג ווי הבל וועט לעבן,
וועל איך דיר מיין ליכט אַנטלייען.
כ׳וועל דיר שענקען מיין צייכן.
דאָ גייט עשיו.
דער שיר-געוואָרענער קין.

גאָט פון מיינע אבות

שכל׳דיקער גאָט פון מיינע אבות,
דו מיט דעם יידישן קאָפּ אויף די פּלייצעס,
געווען אַמאָל אַ מחיה צו פאַרברענגען מיט דיר
אַ שעה אין בית מדרש

דיינע גלייכווערטלעך, דיין מגידות
דיינע ליכטיקע פשט׳לעך,
דיין שמחה מיט יעדער וואָרט אין דער תורה.

אמת, ס׳האָט פון דיר נישט געטריפט
מיט גוטסקייט.
ביסט נישט געווען קיין צו גרינגער פאַרגעבער.
טאָמער האָט מען דיך דערצערנט,
האָט מען עס גלייך דערקענט אין דיינע נאָזלעכער.

נאָר ביסט פאָרט געווען אַ צוגעלאָזענער,
האָסט פון זיך נישט צופיל געבלאָזן,
ביסט געגאַנגען אויף חתונות און בריתן,
הנאה געהאַט פון יידישע שמחות,
און געווען אַן אבל ביי יידישע לויות.

מ׳האָט פאַרשפּאָרט לויפן פון דיר,
כדי דיך צו זוכן אויף קרומע וועגן.

ס'איז דיר גאָרנישט אָפּגעקומען
אַז מ'האָט אין דיר געלייקנט.
אַז מ'האָט דיך פאַרדאַוונט מיט גלויבן,
האָט מען דיר אויך נישט געמאַכט קיין מענטליק.

סיי ווי האָבן יידן אַן זייער גאָט
געהאַט אַ פּנים פון חוזק.
אַז מ'האָט דיך פון אונדז אָפּגעגאַלט,
זיינען מיר אַרומגעגאַנגען ווי יינגלשע יידן,
ווי קאָמעדיאַנטשטשיקעס.

ביסט נישט געווען מי יודע
וואָס פאַר אַן איבערגעשפּיצטער גאָט.
מ'האָט זיך נישט באַדאַרפט דערלערנען צו דיר.
אַ ייד האָט זיך אויפגעהויבן אינדערפרי,
געעפנט די אויגן,
געזאָגט אַ יידיש וואָרט —
האָט ער גלייך געהערט דיין קרעכץ.

ס'איז געווען פריילעכער מיט דעם קרעכץ.
אָט — אַ ייד קרעכצט, זיין גאָט קרעכצט.
דער פרימאָרגן קרעכצט.
די הימלען קרעכצן שירה צו גאָט.

שכלדיקער גאָט פון מיינע אבות,
מ'זוכט דיך איצט אַרום,
מ'פאַריאָגט דיך ווייט אַוועק
און מען זוכט דיך.
מ'פלייסט זיך דיך צו פאַנגען
מיט גאָט-זוכערישע וועגטקעס,
כדי ס'זאָל דיך שווער זיין צו געפינען.

און דו ביסט אַ פאַריאָגטער, אַ דערוויטערטער.
וואַנדערסט אַרום אונטערוועגנס,
זוכסט אַ יידיש פּנים,

אַ יידישע האַנט וואָס זאָל געבן שלום:
שלום עליכם, יידישער גאָט.

דו וועסט אָפּגעבן שלום,
ענטפערן מיט אַ קרעכץ,
מיט יענעם יידיש-געטלעכן קרעכץ,
מיט יענעם באַטעמטן היימישן קרעכץ,
וואָס נאָר אַ ייד האָט אין אים געקענט הערן
דעם גאַנצן באַשייד אויף אַלע האַרבע קשיות.

אַזוי ווייט איז אונדז געגעבן געוואָרן צו וויסן —
ביזן קרעכץ.
ווייטער איז אומזיסט די טירחה.
טאָמער האָסטו באַנומען אַלע פריידן,
מיט דעם געטלעכן קרעכץ,
האָסטו זוכה געווען צו זען דאָס לויטערע פּנים פון לעבן,
האָסטו שוין ממילא דערזען — גאָט.

דאָס טרויעריקע געוועלב

די ערשטע צו ווערן סקעפּטיזירט,
זיינען געווען די עקשנותדיקע ווענטער.
די וואָס האָבן אַמאָל פאַרפירט
דורות גאַנצע מיט פריידיקן געלעכטער,
און באַגילדט די שרעקעוודיקסטע שויבן
מיט פרומען, פאַרנאַכטיקן גלויבן.

דאָס געוועלב, וואו מ׳פלעגט
מיט ריוח פאַרדינען,
שטייט איצטער מיט אָראָפּגעלאָזטע גאַרדינען,
פאַרמאַכט אויף די שטאַבעס,
געשמידט, געשלאָסן
אינמיטן די וואָכיקע מאַרקן —
אַ געפאַנגענער שבת.
אַרום איז אַלץ פאַרצאַמט,

פאַרפּאַרקנט, פאַרדראָטנט.
ס׳מעלדן זיך אַפילו נישט די יורשים.
זיי וואַלגערן זיך ערגעץ פאַרשיכורט, פאַרקאַרטנט.

דורך דער נאַכט זאַמלט זיך ביסלעכווייז אַן עולם,
וואָס זינגט אומאויפהערלעך
דאָס געזאַנג
פון אונטערגאַנג און דרימלעניש
מיט אַ פריידיק געוויין.
פלוצים גיט עמעצער שטאָלץ
אַ צעשפּאָלט די נאַכט,
ווי מ׳שפּאַלט אַ שייטל האָלץ
מיט אַ האַק פון איבערשרעק.
אַ רוח אין אייער פוילער שימלעניש!
אהוי און אַהאַ, ס׳וועט נישט אונטערגיין!

דער ליכטיקער נאַר

שוין לאַנג נישט געזען
דעם ליכטיקן נאַר,
וואָס באַצווינגט ווי אַ האַר
די שטומע, פאַרפינצטערטע חכמים.
שוין לאַנג נישט געזען
דעם פאַרגלויבטן און געבענטשטן תּם.

נאָר אָט איז ער אַרויס פון אונדזער שטאַם
אַ דורכגעברענטער סאַלאַמאַנדער.
דער הייליקער וואָגלער
איז געקומען צו אונדז
פון אַ וויטן געפייניקטן וואַנדער,
אַראָפּגעטרייסלט דעם נע־ונדיקן שטויב
און געזונגען מיט דבקות
אַ, אני מאמין, איך גלויב!
איך גלויב און איך גלויב.

העי, ווער ביסטו, דו?
ווער איז געקומען שטערן
פון חכמים די פינצטערע רו?
ווער איז געקומען זייען גלויביקע קערנער?
מיטאמאל האבן אלע דערזען,
ווי ס'לייכטן אויף זיין קאפ,
משה'ס פארנארישטע, גלויביקע,
שטראלנדיקע הערנער.

דער גוטער ייד טענהט זיך אוים

יונגערמאן, לאמיר אננעמען — ביסט גערעכט,
איז טאקע שוין מאכן מיר דעם חשבון.
ווילסטו דוקא כ'זאל דיר איצטער קלאר זאגן
דעם טעם פון מיין פירוש המילות?
וואס דאנק איך אים און פארוואס?
פאר וואסערע מעשים טובים?
מיינסט, אז עפעס האט געטראפן מיטן סידורל,
מיטן תהילימל, מיטן דאווענען און בענטשן?
נו, גוט, יונגערמאן, האלטן מיר ביי בענטשן.

איז אזוי די מעשה:
אויב דו מיינסט, אט כאפ איך
און ווער זיין אדוואקאט, —
האסטו במחילה א גרויסן טעות.
אויף דעם וואס ער האט דערלויבט בימינו,
איז נישטא קיין פארענטפער.
און אויב ס'שטעקט אפילו אין דעם א טיפער סוד,
זאג איך, אז פאר דעם טיפסטן געטלעכן סוד
טאר אויך אזוי א פאלק נישט אפגיין אין בלוט.
דער חשבון שטימט נישט.
צי דארפן דען אזוי פיל פארפייניקטע יידן
לייזן דאס גרעסטע געטלעכע רעטעניש?
נו, גוט, יונגערמאן, האלטן מיר ביי רעטעניש.

אַבער פון דער אַנדער זייט,
וואָס זשע זאָל איך טאָן?
יונגערמאַן, לויט דיין שכל קומט אויס,
כ'דאַרף אפשר ווערן זיין קטיגור?
אַ פּראָקוראָר גאָר! גוואַלד ס'כאַפּט מיך ממש אָן אַ שוידער.
איך אים — וועל זעצן אויף דער באַנק,
איך אים — אָנקלאָגן.
איך אים — פאַרקלאָגן.
פאַר וועמען? פאַרן אמתן ונתנה תוקף.

ניין, יונגערמאַן, דאָס וועסטו ביי מיר נישט פּועלן.
איך בין טאַקע נישט זיין ווינקל־אַדוואָקאַט,
אַבער אוודאי און אוודאי נישט זיין פּראָקוראָר.
נישט פאַר מיינע כוחות.
מוחל אַזעלכע קליענטן,
מוחל אַזעלכע פּראָצעסן,
נו, גוט, יונגערמאַן, האַלטן מיר ביי פּראָצעסן.

האָב איך אַ פּראַקטישערן אויסוועג.
כ'דאַוון, כ'בענטש,
כ'לערן אַ בלאַט גמרא,
אַבער אַלץ ברוגזערהייט.
וואָס קען איך דאָ אָנווערן?
אַמאָל גיב איך זיך אַ צעוויג, אַ צעזינג,
מיטן ניגון, צו פאַרגעסן די צרות,
די פרעגעניש, די אָפּפרעגעניש,
די תירוצים, נעבעך,
וואָס זיינען נישט ווערט קיין אויסגעבלאָזן איי.
אַבער אַ זיפץ צעשניידט מיר דאָס האַרץ.
רבונו של עולם,
האָב איך דאָך אַ רעכט אויף מיין ברוגז.
איך בין אַ בשר ודם.
געטלעכע סודות זיינען פאַר די הימלען,
און איך באַוויין מיינע מיליאָנען טויטע

אויף דער ערד.
נאָר מער נישט,
מיין זיידע האָט געדאַוונט,
מיין טאַטע האָט געבענטשט —
בענטש איך אויך.
אָבער כ׳ליג אין דעם אַריין אַזוי פיל תרעומות,
אַזויפיל האַרציקע פאַרדרוסן,
אַז קיין גרויס הנאה פון מיין בענטשן
קען מען דאָרטן, אויבן, נישט האָבן.
ניין, וואָס אמת איז אמת, מיטן גאַנצן האַרצן בענטשן
קען איך אויך נישט.
איז גוט, יונגערמאַן, נעם זיך גוט אינזינען.
מיטן גאַנצן האַרצן בענטשן
קען איך אויך נישט.

אויף די טרעפּ

דיין פאַרנאַכטיק לייב,
דיינע אָוונטיקע גלידער,
די צעשאָטענע טריט דיינע אין פרעמדע לענדער,
די שטיקער לעבן וואָס דו האָסט צעשטאָרבן,
אויף וואַרעמע וועגן,
די האַנט וואָס טוסט איצט שטרעקן
צום גאָט פון שרעקן.
כ׳זע אַלץ אַרום דיר
שטייגן אויף די טרויער־טרעפּ
פון דיין געבעט.
ס׳קלעטערט העכער און זינגט ווידוי
מיט געליטערטן עכאָ,
אין טיפן, וואַלדיקן טונקל.

ס׳ליגט דיין קרוין פון פאַרלאָשענעם גאָלד.
ס׳בויגן זיך ווייַנענדיקע

נישט-געקרויגטע קעפּ.
דו, געניטער שטאַרבער.
פאַר זיך אַליין האָסטו, וויפל הונדערטער מאָל,
דורכגעשפּילט די דאָזיקע שעה,
אין פאַרדאַוונטע רייד.
איצט שטאַרבסטו צום ערשטן מאָל
פאַרן דערשראָקענעם פאָלק,
וואָס האַנדלט אין די געוועלבן
און וועגט אויף די וואָג-שאָלן
די האַרטע, אומזיכערע וואָג פון אָנהאַלט.

דיין איינזאַמער, איינגערעדטער טויט
שטייט אַנגעלענט ביים בוים.
דער שאָטן זיינער פאַרווישט דאָס פענצטער.
ער איז אַליין ווי דו,
איינגעגלויבט ווי דו,
אַז מאָרגן וועלן אותיות פון אַן אָפּגעציטערט לשון
איינוויינען די אייביקייט פון דיין זיין
מיט יאָרצייט-טריוואַקס
אויף לינקע הענט און שוויגנדיקע קעפּ פון אַלטע לייט.
דיין קינדישע אייביקייט
וועט זוכן אַביסל ערד
פאַר דורכשפּראָצונג.

די פאַרוואָקסענע, פאַרטראַטענע וועגן
וועלן יונגעלייט פאַרטאַנצן מיט אַ לעבעדיקן ניגון.
דער טאָג פון דיין נאַציאָנאַלן טויט
וועט אויפגיין אַנטקעגן אַ פרעמדן הימל.
זעסט עס אַליין איצטער
אין דער רגע פון שאַרפסטן דורכדרינג.
הערסט, דיינע ליידיקע שטעקשיך
רופן דיינע שוואַכע פיס.
שטאַרק זיך. הויב זיך אויף.
לאָז איבער אַ פאַרגלויבטע, באַוואָרנטע ירושה.

דאָס פאַרקלאָגטע, פאַרלאָזענע לשון
וואָס יונגעלייט זעצן איבער אויף פרייד,
וואַרט אויף דיין צייכן,
אַז ס'זאָל אָנהויבן לעבן,
אין זכות פון דיין אונטערגאַנג,
נאָך אַ ביסל לענגער.
אין דרויסן שטייט דיין פאַרצווילינגטער שאָטן
און זאָגט דיינע אייגענע שורות
ווי תהילים,
און נאַרט דיך אַרויס דורכן פענצטער.

י י ד י ש

דער ייד איז געקומען אַזש פון ווענעזועלאַ,
נישט זיך נאַריש צו מאַכן מיט תנאים
און ברעכן טעלער, נאָר צוריקצופירן אַ ווייב.
אינדערהיים האָט אויף אים מיט אומגעדולד געוואַרט
אַ גוט געשעפט אויף פרעמדע הענט
און אַ הויז וואָס האָט געוויינט
נאָך אַ באַלעבאָסטע, וואָס די ערד האָט נאָר וואָס צוגעדעקט.
ער איז געווען מער סוחר ווי אַלמן —
האָט ער קיין צייט נישט געהאַט
זיך צו פּיעשטשען מיט צופיל טרויער.
אַלצאיינס, געקומען קיין ניו־יאָרק געשעפטלעך,
האָט ער שוין געוואָלט פאַרדינען אַ ווייב.

האָבן קרובים און גוטע פריינט
זיך גלייך געלאָזט ווי שפּיר־הינט אויף געיעג,
און דערעיקרשט די ווייבער מיט די גוט־קולטיווירטע נאָזלעכער.
אַלע שפּורן האָבן געפירט צום באַלעבאַטישן הויז,
וואו מ'האָט אין אַ שיינעם זונטיק־נאָכמיטאָג
צוזאַמענגעפירט דעם סוחר און דאָס אויסבראַקירטע מיידל.
דאָס אויסבראַקירטע מיידל איז באַלד געווען אַזוי אַלט

ווי איר מאַמע וואָס האָט זיך בשתיקה אויסגעוויינט די אויגן.
דאָס מיידל איז געווען אַ גאָלדענע פּאַרדינערין
און זי האָט זיך שוין פאַרלאָזט אַ מאַנספּערשויניש
זעלבסטצופרידנקייט.
ווען קרובים און פריינט וואָלטן נישט כסדר געשטערט איר רו,
וואָלט איר בעט שוין געווען נישט מער ווי אַ בעט,
וואו מ׳ליגט זיך שלאָפן אַ מידע און מ׳שטייט אויף צו דער
אַרבעט.

זי האָט זיך געלאָזט פריי באַקוקן.
דער ייד פון ווענעזועלאַ האָט געהאַט אַ געניטן קוק
און אַ שטעל פון אַ מבין.
באַלד האָט ער זיך צוגעכאַפּט צום כיבוד,
אַריינגעגאַסן און געוואָרן פריי מיט לשון.
און כאָטש טאַטע־מאַמע האָבן גערעדט
אַן אויסגעפּליקטן ייִדיש,
און כאָטש דאָס מיידל אַליין האָט מנדב געווען
קיילעכדיקע ייִדישע רעדעכצער
און זיי געוואָרפן מיט שפּאָטישער באַרימעריי,
צו ווייזן אַז זי קאָן נאָך זיין שטיפעריש אויך,
איז פלוצים קלאָר געוואָרן
אַז דער ייד פון ווענעזועלאַ רעדט —
רעדט פריי, בהרחבהדיק ייִדיש.
דער טאַטע, אַ פּראָפעסיאָנעלער עצה־געבער,
וואָס גיט זיך אָפּ אין פרייער צייט
מיט טרעפן חידות,
האָט געקוקט אויפן ייד פון ווענעזועלאַ
און גערעדט קרומלעך אַרום אים,
אויסגעמאָגערטע ווערטער;
געטראַכט מיט אַ זיפץ אַז ס׳איז אַלץ תלוי במזל.
די מאַמע האָט געהאַלטן אין איין דערלייגן לאַטקעס,
אָבער ס׳איז איר פינצטער געוואָרן אין די אויגן
פון יעדער בליציק און ליכטיק ייִדיש וואָרט,
וואָס דער ייד פון ווענעזועלאַ האָט פראַנק און פריי אָנגעצונדן.

אַ שעה צייט אַז מען האָט געפּאַכטן מיט ווערטער,
איז נאָך דער שידוך געווען אַ הילצערן בריקל.
אָבער מיטאַמאָל האָט מען דערזען,
אַז דאָ גייט נישט אין אָפּגעקראָכענע ווערטער, נאָר אין לשון.
דער ייד פון ווענעזועלאַ האָט גערעדט —
גערעדט מיט אַ חוצפּהדיקער מחיהדיקייט יידיש,
ווי דאָס וואָלט נישט געווען אויף דער ווייל,
נאָר גאָר אויף תכלית.
דאָס אויסבראָקירטע מיידל איז געזעסן אַ מידע
און געהערט זיין באַסאָווען, שטענדיקן יידיש,
וואָס האָט זי איינגעשלעפּערט.
און כאָטש ער האָט אויסגעזען צו זיין איר עלטער
האָט דאָס פרייע לשון זיינס אים געעלטערט,
מיט יעדער וואָרט זיינס וואָס זי האָט פאַרשטאַנען.
יעדער פאַרשטאַנען וואָרט האָט זי צוריקגעפירט
צו איר קליין-מיידלשקייט,
ווען דער זיידע האָט איר דערלאַנגט אַ קניפּ אין בעקל,
ווען זי איז נאָך אַליין געווען קוים עטלעכע יאָר
אַוועקגעבוירן פון יענער פרעמד,
וואָס זי האָט מיט אַזאַ מורא אויסגעוואָרצלט פון זיך,
אונטער דער סאַמע נאָז פון טאַטן וואָס האָט זיך געקוויקט
מיט אַ חידה
אין יידישן פּעיפּער,
און דער מאַמען וואָס האָט אַלע פרייטיק
איינגעהאַקט או צוגע׳טעמט די פיש.

דער ייד פון ווענעזועלאַ האָט גערעדט
געשמאַק. זיין גאַנץ פּנים האָט זיך גערוויטלט פון שמחה.
ער איז געוואָרן אַזוי תקיף ביי זיך,
אַז ס׳האָט זיך אים געדאַכט ער קען שוין כאַפּן
די מויד מיט די שווערע פיס,
אָפּגעבן אירע טאַטע-מאַמע מזל-טוב
און זי אַוועקטראָגן אויף די פּלייצעס.
ער האָט נעבעך גאָרנישט געוואוסט,

אַז דער שטאָלצער יידיש זיינער
האָט אים געעלטערט פֿאַר דער צייט,
געמאַכט פֿאַר אוים מאַנסביל,
אַז זי האָט גאָר איצט אויפֿגעשמייכלט אין זיך אַ פֿראַגע:
ווי אַזוי האָט אַן אַמעריקאַנער מיידל
קינדער מיט אַזאַ מאַן, וואָס רעדט יידיש?

אויף צומאָרגנס האָט די מאַמע מיט ביטערקייט
איבערגערעדט מיט אַ מיטפֿילנדיקן קרוב,
וועגן דעם פּאַטש אין פּנים,
וואָס פֿריינט מעקלאַמפֿערשט האָבן איר צוגעשאַנסט.
איר טאָכטער איז נאָך חלילה נישט אַזאַ בראַק,
אַז מ׳זאָל איר ריידן אַזאַ מין שידוך.
וואָסי? האָבן טאַטע־מאַמע חלילה נישט באַצאָלט
פֿאַר אַ שיפֿסקאַרטע?

איר קינד איז נישט קיין ממזר,
נאָר אַ געזעצלעכע טאָכטער,
געבוירן געוואָרן דאָ, גלייך מיט אַלע קינדער.
קיין קריפּל איז זי אויך נישט.
און דער טאַטע איז שוין לאַנג אַ סיטיזען.
פֿאַרוואָס און פֿאַרוועך קומט אַ מיידל אַזאַ פֿאַרפֿאַטשעניש?

מאָנאָלאָג אין דריטער פּערזאָן

אין פֿענצטער פֿון זיין סטאַרקע האָט מען געקענט זען
דריי צעקנייטשטע שילדן
מיט עצות ווי אַזוי די קינדער
יידיש אויסצובילדן.
אַבי ער האָט נאָר געהאַט מיט וואָס צו משלמ׳ען,
האָט ער יוצא געווען פֿאַר אַלעמען.
ער האָט געפּאַקט זיינע דריי בנים,
געוויינלעך אינמיטן באָל שפּילן,
און געלאָזט אין זיי פֿאַרפֿלאַנצן

יידישע געפילן.
מיט גוואַלט אין זיי אַ יידישע נשמה אַריינגעבלאָזן.
די דריי קינדער, נעבעך, האָבן זיך געצאַפּלט אין שטייגלעך
ווי אומגעדולדיקע האָזן.
איינער — אין אַ תּלמוד־תּורה,
דער צווייטער — אין אַ שלום־עליכם שול,
אַ דריטער — אין אַ גאַנצער ישיבה.
פאַר אַלעמען יוצא געווען.
ניין, זיי זיינען ניט אָפּגעפאַלן.
ווי טרוקענע צווייגלעך זיינען זיי געבליבן הענגען.
זיי זיינען געבליבן פּאַסיווע יידן.
ברוך השם, אַבי יידן.

ער אַליין איז געווען אין דער גרעסטער שטייג —
אין אַ קענדי־סטאָרקע.
ביז צום קענדי־סטאָר
איז ער געווען אַזוי:
אַ סקריפּאַטש אויף חתונות;
אַ שניידער, אַ פּאַרטאַטש;
אַ פּושקאַרט פּעדלער, אַן אויסשרייער,
מיט אַ שטים אַ הילכיקער;
אַ מילך־צושטעלער אין יענע פערדישע טעג,
אַ ברוקלינער טביה דער מילכיקער.
ס'פערד האָט אים אין פאַרטאָג־ליכט
געלייענט די נומערן אויף די וויליאַמסבורגער טירן
און זיך ניט געלאָזט פאַרפירן
פון די שלעפעריקע לייצן.
דערצויגן די קינדער ממש מיט לאַליפּאָפּ פענים.
באַקליידט, באַשוכט, אַפילו געשיקט אין קאַלעדזש.
און ווי אויף אומיסטן
זיינען אַלע דריי געוואָרן דענטיסטן.
ביז ס'האָט אים גענומען אויספעלן אָטעם
און צו דעם געשעפט האָט ער אויך אויפגעהערט צו טויגן.
האָט מען זיך, משטיינס געזאָגט, צוריקגעצויגן.

איז אזוי —
זיצט ער אין די דריי רומקעס פארשטעקט און חשבונט:
איקס, מיקס, דריקס. דא געשטעלט, דא געמעקט.
די קינדער ווארפן אריין אויף אויסקומעניש.
טאקע בסבר פנים יפות. וואוילע קינדער.
א געטרייע לעבנסבאגלייטערין
טאנצט ארום אים הקפות —
ווי ער וואלט געווען ס׳אויבערשטע פון שטייסל.
לייענט א יידישע ציימונג, כאפט א קוק אויף דער סדרה,
איז אים, אין סך הכל, איצט וואויל ווי די וועלט.
אז ער שלעפט זיך ארויף צו זיך,
די דריי פלארם פאמעלעך,
זינגט ער א שיר המעלות
אויף אלע טרעפ פון יעדער גארן.
געטומלט, געטומלט, אפגעטומלט.
אויף דער עלטער איז ער ניי־געבארן.
איצטער קען ער זיך אוועקזעצן
און הנאה האבן וואס ר׳איז א ייד.
ער איז מוחל די קאנטרי, פרישע לופט.
ביי אים איז דאס די בליענדיקסטע,
גרינסטע זאך אויף דער וועלט.
א מחיה. ס׳קומט צו א שטיק געזונט
וואס ר׳איז ניט גלאט אזוי א מענטשל אויף דער עלטער
נאר א ייד.
גלוסט זיך אים אפט לאכן
וואס ר׳האט אפגעטאן זיינע קינדער אויף טערקיש
און פארט אין זיי אריינגעפאמפעט אביסל יידישקייט,
זאל זיין אויפן שפיץ מעסער.
איצט האבן זיי ניט קיין צייט, מ׳רייסט ציין.
נאר אי האט דאס א כוח.
אויף דער עלטער וועלן זיי ערשט אנהויבן פארשטיין
און דערפילן דעם טעם דערפון.
איז אים הארציק א שאד
אויף די פוסטע, אומזיסטע טעג,

וואָס זיינען אוועק און ער האָט ניט געפילט די הנאה אין אלע ביינער,
וואָס ר'איז אַ ייד.

וואָס איז אַזוינס די שמחה?
וואָס מיינט אַזוינס אַ איד?
הויבט זיך אָן אַ מעשה —
מ'קען דאָס ניט אַרויסלייגן אויפן טעלער.
מ'גנבעט זיך כלומרשט אַריין שעמעוודיק
אין שול, כעלות.
וואָס האָט מען אַנצואווערן?
מ'כאַפּט אַריין אַ געשמאַקן דאַוון.
נישט אַזוי וואָס מ'איז ניט עובר אויף לאו'ן.
דאָס איז בלאָטע, סיי ווי רייצן מער ניט די לאו'ן,
נאָר מ'שטעלט איין און מען טוט טאָקע מצוות,
טועוודיקע.
מען גיט צדקה, מען איז מבקר אַ חולה.
מען דערפילט זיך איינס מיט כל ישראל
און מען פאַרלאַנגט יושר פאַר אַלע.
פאַר נעגערס, פאַר כינעזער, פאַר קוילן-גרעבערס.
מ'גייט אַרום און מען טוט גוטס.
פאַראַן טירן וואָס בעטן זיך ממש
מען זאָל זיי עפענען און טאָן גוטס.
יידישקייט איז טועוודיקע גוטסקייט.

צוריקגעשמועסט, האָט ער דאָס אַלץ איצט ניט אויסגעטראַכט,
נאָר אין יענע פאַרשלאָפענע פרימאָרגנס,
ווען ס'פערדל האָט אַליין געלייענט די נומערן
אויף די וויליאַמסבורגער טירן,
האָט ער געטראַכט אַז מ'וואָלט באַדאַרפט צו יעדער טיר
צושטעלן יידישקייט ווי אַ פלעשל מילך.
נאָר דעמאָלט האָט זיך עס ביי אים אין קאָפּ גענעפּלט.
איצט, אַז ער איז אָפּגעקנעפּלט פון אַלע זיינע פליכטן,
וויל ער עפּעס מתקן זיין. פאַריכטן.

פילט ער, אַז יידישקייט איז זיין וואַקיישאָן.
געהאַרעוועט, געהאַרעוועט, ברודער, פאַרט דערלעבט.
איצטער איז ער אַלע רגע אַ ייד.
ער כאַפּט אַ דרימל, כאַפּט זיך אויף און איז אַ ייד.
ער איז אַ בעלן וויסן צי מ׳האָט געכאַפּט זיין געדאַנק.
כאַטש, סך הכל, איז עס גאָר אַ געפּיל־זאַך,
מ׳קען קיין סך ניט ברייען, מען דאַרף כאַפּן אויפן וואונק —
דעם נחת דערפון,
די האַרציקייט דערפון,
דעם תענוג דערפון.

אַ מאָמענט אין מדבר

די זון צעטריפט אונדזערע יסורים ווי וואַקס
און מיר זיצן פאַרטיפט און געבויגן,
אונטער דער משא פון אַ היסטאָרישן קלימאַקס.
נישט נאָר האָט זיך דער טרויער איינגעפרעסן
אין אונדזערע ביינער,
נאָר מיר אין אים. מיר האַלטן אים פעסט.
אַ חבר פאַרגעסט אַזוי גיך נישט אַ חבר.
דער זשאַווער פון געוויין רויבט
אונדזער שלאָף.
שטראָף אונדז נישט פאַר אונדזערע
ווידערשפעניקע רייד.
דערשלאָג אונדז נישט מיט צופיל פרייד.

פון וואָס אָנהויבן? אויף וואָס זיך באַקלאָגן?
אַז קיינער פאַרמאָגט שוין מער נישט קיין אייגן לעבן
אויסצואוועבן עס אין אַ נאָענטן בריוו.
מיר זיינען אַלע איין וויינענדיקער קאָלעקטיוו.
מיר האָבן געמיינט אַז דער ווילדער צייטווייליק,
וואָס וועט אונדז אָניאָגן,
וועט איילִיק זיך פאַרבייטראָגן,
אָבער ער האָט אויסגעביסן ביי אונדז

די גאַנצע אויסגעהאַפּטע מיטליעריקייט,
די יאָרן פון אונדזער כוח,
פאַרקגעלאָזט מיטן רויך
דאָס שענסטע אָפּשפּאָרעכץ,
די שטעטלעך פון אונדזער פאַרפלאַנצטער רו.
די דענקמעלער פון אונדזער בארים.
נישט איבערגעלאָזט קיין פאָדעם
וואָס איז איגטים.

האָבן מיר דען ווען געטראַכט פון אונדזערע גופים?
מיר האָבן דאָך אויך געטראָגן די נשמות אונדזערע ווי פעלערינעס.
און בעת מיר זיינען געגאַנגען אין דער וועלט מיט קינות,
האָבן אונדזערע טריט
זיך צוגעוואוינט צו זייער ריטם.
איצטער זיינען מיר אַלע געטראָפן
פון פרייד ווי פון אַ בליץ.
אונדזערע פעלערינעדיקע נשמות
פאַלן לייכט פון אונדז אַרונטער.
מיר זיינען שוין מער נישט גייסטיק באַלאַסטעט.
נאָר אונדזערע גופים זיינען אָפּגעטראָגן, צעכראַסטעט.
מיר זיינען אַלט. מיר האָבן אַלץ אָנגעוואוירן.

ס׳מורמלט אונדז דורך אַ ווינטל,
ווי אַ קילע בשורה —
אויך איר ווערט אויפסניי געבוירן.

באַלאַדע

ער האָט נישט געמאָרדעט.
ער איז געווען דער צוזאַמענטרייבער
פון קינדער, מענער און ווייבער.
ער האָט זיי בלויז געבראַכט צום אָרט.
געהערט די איילנדיקע שאָסן.
אַליין האָט ער קיין בלוט נישט פאַרגאָסן.
און אַז מ׳האָט אים דענאַציזירט,

האָט ער געגעבן אַ הויכן קריי
און געוואָרן גערירט.

אַ הונגעריקער געבלאָנקעט גאַנצע טעג
און געגריזשעט גראָז אויף די פעלדער.
אין קאָפּ ביי אים האָבן געפינצטערט
אויסגעלאָשענע וועלדער.
געקומען ביינאַכט אַהיים צום עלנדן טאַטן שווייגן.
דער טאַטע האָט זיך געוואָלט איבערצייגן,
צי דער זון איז נאָך אַ שטיקל מענטש.
מיט די פאַרגעלטע הענט פון לעדער־פאַבריק
האָט טאַטע זון געשלאָגן.
געוואָרט אַז דער זון זאָל געבן קריק.
זאָל ער שרייען, זאָל ער עפּעס זאָגן.
ער האָט געפּאַטשט דאָס יונגע, פאַרקרענקטע פּנים,
געריסן און פאַרשעמט דאָס ברודיקע בערדל.
געוויינט האָט דער טאַטע.
דער זון האָט געהירזשט ווי אַ פערדל.

זון איז געשלאָפן אויף דער ערד
און געחלומט —
אַ גאַנצער וואַלד איז משוגע געוואָרן,
אויף יעדער בוים
און אויף טויזנט שרעקן.
אַלע ביימער האָבן געשריגן
און געטריבן מיט ווילדע עקן,
גרויסע, גרינע פליגן.
ער האָט גוט געדענקט.
אים האָט איצטער גאָרנישט פאַרדראָסן.
ער האָט נישט געשאָסן.
ער האָט בלויז געלאַכט און אַרויסגעטריבן
יידן, יידן, יידן
פון איינגעפאַלענע שטיבן,
פון באַהעלטענישן אין פינצטערע חורבות.

אַ יונג מיידל האָט געהונקען.
איין פוס איז ביי איר געווען באַשוכט,
דער צווייטער באָרוועס.
אַן אַלטער, פאַרשעמטער ייד,
וואָס אויף אים האָט ער מיט גוואַלט אַרויפגעוואָרפן
אַ ווייבעריש קליידל,
האָט געוויינט און געפירט ביים האַנט דאָס מיידל.

שפּעטער האָט ער אויסגעזוכט די צוויי קאָמישע יידן,
געזעסן לעבן זיי, געררויכערט פּאַפּיראָסן.
אָבער ער איז געווען מוראדיק צופרידן.
ער האָט זיי נישט געשאָסן,
פונוויטנס האָבן געפינצטערט פאַרלאָשענע שטובן.
ער איז געווען מוראדיק צופרידן.

אין איינמאָל אין אַ פרימאָרגן,
ווען דער טאַטע איז אַוועק אין פאַבריק
האָט ער אויסגעזוכט אין סטעליע אַ זיכערן טשוואַק,
געפונען אַ בענקל,
פאַרוואָרפן אויפן האַלדז אַ שטריק.
מער האָט ער עס שוין נישט געקאָנט פאַרטראָגן.
ער איז געהאַנגען, געשפּירט ווי גיך ער לויפט.
איצט האָט ער געהירזשעט און געלאַכט.
זאָל אים דאָס מיידל מיטן באָרוועסן פוס,
און מיטן ווייבערישן קליידל דער אַלטער ייד
פרואוון דעריאָגן.

יידישקייט

נאָך יענע שבת-לעכט, וואָס פלעמלען
אין דיין זיכרון,
און זיינען שוין באַלד געוואָרן צוקאָפּנס-ליכטער,
ביי אַ וויינענדיקער נשמה,
בענקסטו אפשר, יידישער דיכטער?
פאַרגעס, זיי זיינען נישט מער,
ווי טריפנדיקער רחמנות.

אַ ווייטיק צוצוקוקן ווי פון יידישקייט
איז געוואָרן נישט מער ווי חזנות,
און אויסגעטריקנט איז דער קוואַל
פון גאַנצן ליכטיקן ריטואַל.
זאָל פון יידישקייט ווערן
בלויז אַ פאָלקס-ליד,
וואָס גיט אַ כאַפּ ביים האַרצן
און גיסט אָן מיט וואַרעמען האָניק
פון דערמאָנונג די געדערעם ?
ליבערשט נעם אַזאַ יום טוב און פאַרשטער אים.
דו, יידישער דיכטער, וואָס ביסט געוואָרן די בין,
און שטעלסט צו דעם האָניק-מאַרגאַרין,
וואָס איז מוציא מיט געזאַנג.
נישט מער ווי אַ משורר ביסטו,
וואָס איז יוצא פאַר זיך
מיט אַן אמן אין כאָר פון אונטערגאַנג.
מיר האָבן זיך צופיל פאַרלאָזט אויפן זיכרון,
ביז ס'האָט טראָפּנווייז פון אונדז
אַלץ אויסגעדענקט.
איצט זיינען מיר פאַרבענקט
נאָך אַ זמרל, נאָך אַ גראַם,
נאָך אַן אויסגעוועפּטן טעם.
אַרום אונדזערע קעפּ דרייען מיר אַלע
אַ כפּרה-האָן,
אָבער דער געפּרעפּלטער תוכן
גייט אונדז מער נישט אָן.
בענקשאַפט-יידישקייט איז אַ וויג-ליד פאַר זקנים,
וואָס טשקאָיען איינגעווייקטע חלה.
זאָלן מיר צושטעלן די ווייכע קרישקעס,
די ווערטער אויסגעלעבטע און הוילע,
מיר וואָס האָבן געחלומט
פון אַ נייער אנשי כנסת הגדולה ?

דער ייד פון נעכטן רעדט זיך אַראָפּ פון האַרצן

לאָמיר נאָר נישט ווערן געפּלעפּט.
ס׳איז כדאי צו געדענקען:
יידישע דערלייזונג איז נישט קיין פּריוואַט-געשעפט,
באַשטימט בלויז פאַר אַקציע-האַלטערס
און פאַרוואַלטערס,
און די וואָס האָבן געחלומט,
געראַזשינקעט, געמאַנדלט,
זיינען אויסגעשלאָסן,
ווייל זיי האָבן נישט ריזיקירט און געהאַנדלט.
אדרבא, די דלד אמות פון באַשערטער דערלייזונג:
זיינען פאַר כל ישראל.
קומט און ענגט מיט אונדז.
אַ רוף גייט אויף:
קומט און טיילט מיט אונדז
אונדזער יום-טובדיקע אָרעמקייט.
זאָלן קומען די באַלאָדענע מיט עגמת נפש
אויך די אויסלאַכערס און אָפּשפּעטערס.
מיר ווילן נישט אַז די ביינער פון דור המדבר
זאָלן אויסגעהוילט ווערן אין דער זון
און ווערן פּייפעלעך פון עלנד,
ביז ס׳וועט געבוירן ווערן אַן אויסגעכאָליעט פאָלק.
דאָס איז בייז, דאָס איז געטלעך.
דאָס פאָלק פון ספקות,
פּשט׳לעך, אָפּפרעגעניש, יסורים,
איז פונקט אַזוי בילכערדיק,
ווי דער דור פון אייגנגלויבערס,
ווי דער יונגער כוח,
וואָס האָט קיינמאָל נישט געוואַרט אויף משיחן.

זאָלן זיי קומען די אָפּגעפרעמדטע,
די האַלבע משומדים,
די ערשט-אָאיקע, די אַט-אַטיקע,

די קוים־קוימיקע.
זאָלן קומען די פידעלעך,
די זינגענדיקע גערגעלעך,
די ווירטואָזן־יידעלעך,
די אהרנס מיט די געמבעס.
נאָר איינס טאָר מען נישט פאַרגעסן:
לאָמיר זיין שפּאַרעוודיק מיט די מאָנומענטן.
זאָל דער גרעסטער דענקמאָל געשטעלט ווערן,
דעם פשוטן ייד, דעם נישט־דערקענטן.
אמת ויציב, ס׳לאַנד איז טאַקע פאַר אַלעמען,
נאָר ווייסט איר, וואָס משיח זאָגט,
דער וואָס מ׳האָט אים מער נישט
געהאַט קיין כוח אויסצוהאַפּן, אויסדערוואַרטן,
דער וואָס איז באַין ברירה
געוואָרן אַ ייד ווי אַלע
און אומדערקענט גענומען שפּאַנען.
ווייסט איר וואָס ער זאָגט?
ער לאַכט מיטן גרעסטן געלעכטער.
זייט אַ בריה און דערקענט אים איצט, דעם משיח.
ווי ער האָט זיך אויסגעמישט
מיטן גאַנצן גייענדיקן פאָלק.

ציילט דעם באַזונדערן, דעם פשוטן ייד.
אפשר איז ער משיח?
אפשר איז משיח צעגאַנגען,
ביי אַלע פשוטע יידן אין די ביינער?
זאָלן קומען אַלע זיך ענגען מיט אונדז.
די וואַרטנדיקע, די אומגעדולדיקע,
די אַנטלויפערס, די גלויבערס,
די כופרים.
אָבער קוקט דעם פּראָסטן יידן
גוט אַריין אין די אויגן —
איז ער משיח?
פאַראַן יידן וואָס האָבן שוין

דעם גאַנצן האָניק פון גויעשאַפט אָפּגעלעקט.
איצט האָט זיך אין זיי דערהוועקט
אַ חשק צו קומען צו אונדז כאַפּן פּאַרציעס כבוד.
מיטן גרעסטן פאַרגעניגן.
אָבער דעם אמתן מאָנומענט
דאַרף מען האַלטן פאַר דעם יידן
וואָס איז גאַנצע צוויי טויזנט יאָר
געווען אַ ייד אין זיין טאַטן,
אין זיין זיידן, אין זיין קינד.
אַ ייד וואָס האָט געגעסן,
געטרונקען דעם גאַנצן צער
פון אָן אָפּגענאַרטן משיח,
וואָס קיינער האָט זיך אויף אים נישט דערוואַרט,
וואָס איז צעגאַנגען
און איז אַריין אין פאָלק,
ווי נאַציאָנאַלער האָניק.

אַ זעאונג

אין אַ פינצטערן פאַרנאַכט
האָט פאַר מיר אַ בלייך געטאָן זיין פּנים.
מיין גאָט, כ'דערקאָן אים.
ס'איז דאָך דער פאַרדאגהטער לוי יצחק.
נאָך אַ שפּיץ ראָק שלעפּן זיך צוויטן.
די אַרבל אָפּגעטראָגן.
ער לויפט, ער נעמט זיך יאָגן
מיט אַ פולן קויש טענות.
די באָרד צעפלאַטערט.
ריין איז און לויטער דאָס מאָנענדיקע קול.
פאַר זיך האָט ער דאָך נישט געבעטן
קיינמאָל וואָס איז שווה אַ קופּערנער דרייער.
איז ער דאָך אַלעמאָל געווען דער געטרייער מליץ,
גרייט אָנצוסטראָיען די תפילה-פידל,
אַ פיר טאָן איבער די סטרונעס,

און אַרויסבּרייסן ביים רבונו של עולם
פּרנסה, געזונט,
געראָטענע בנים ובנות
פאַרן פאָלק ישראל.

כ׳וועל דיר דערציילן עפּעס גוטס,
בלייבט ער שטיין פאַר מיר.
שוין נישט נייטיק קיין מלמד זכותניק.
דער טיפער ווייטיק פון פאָלק
וועט קלעקן מיט זכותן
און וועקן די הימלען
שיינע עטלעכע דורות.
סיידן אַמאָל דערמאָנען מיט אַ וואונק, אַ וואָרט.
רבונו דעלמא, היתכן.
דאַוואַי אַביסעלע נחת,
נאָך אַזוי פיל געברענטע בראָכן.
וואָס לוי יצחק טוט איצטער?
איר מיינט דאָך אוודאי
אַז ר׳האָט צייט, זיצט ער?
ערשט אַצינדער איז ער אַן אַרומלויפער,
נישט קיין הענדלער, אַ פאַרקויפער,
נאָר אַ שנאָרער.
נאָך קלאָרער ווי תמיד איינגעזען,
אַז דער קהלשער דאַוונער,
דער גאַנצער תקיפדיקער בעטער,
דער אויפקלערער, דער באַהאַוונער פון דער פמליא
של מעלה,
דער עפענער מיט גוואַלט
פון פאַרהאַקטע טויערן,
איז אַ פשוטער שלימזל.
נו, אַז אַליין איז מען נישט געווען אין באַז,
איז מען דאָך אויך אַ ייד,
וויל מען זען דאָס לאַנד מיט אייגענע אויגן.
די תרפ״ט דעלעגאַטן

זיינען שוין אַלע געפאָרן,
געשוואומען, געפלויגן.
נאָר לוי יצחק האָט נאָך אַלץ נישט
אויף הוצאת הדרך.
שער איך די לעמער, משטיינס געזאָגט.
כ׳זשעברעווע צוזאַמען פרוטות.
גוט איז — מ׳גיט נאָך אַ גראָשן.
מ׳דאַרף נעבעך האָבן אַ מטמון מיט געלט.

אַמאָל דערגייט עס צום לב.
האָב איך דאָך אויך אויסגעדאַוונט דאָרטן
אַ שטיין, אַ ציגל.
האָב איך דאָך געלעבט מיט געמשלטע גליקן,
ווייל איך דערקוויקן די עלטערע יאָרן
מיט ממשות.
בין איך דאָך אַמאָל געווען
מיטן רבונו של עולם פּאַני־בראַט,
אויך געווען אַ שטיקל דעלעגאַט,
אַז ס׳איז געקומען אויסצובעטן אַ גוט קוויטל.
נאָר איך בין מבטיח,
אַז אויב כ׳וועל צוזאַמענבעטלען
די נויטיקע אפּותיקי,
איז, אם ירצה השם, גלייך אויף ימים נוראים,
לאָז איך איבער די פּעק חטאים פון גאַנצן פאָלק
אַזוי ווי זיי שטייען,
און איך בין עולה
אין הייליקן לאַנד.
ניין, נישט קיין שאַנד חלילה,
צו זיין אַ מקבל און גיין איבער די הייזער
פאַר אַזאַ מין תכלית.
כ׳בין קיינמאָל נישט געווען
קיין גרויסער שיסער פון ניסים.
אויסשפּרייטן די פּאַטשיילע אויפן ים???
קפיצת הדרך?

שטותים!
איך, ווי איר קוקט מיך אָן,
דאַרף האָבן אַן אמתן שיף־בילעט.
לוי יצחק באַלאַנגט נישט צו קיין סאָסייעטי,
צו קיין לאַדזש, אַ פאַרבאַנד.
אָבער לוי יצחק וועט
קלייבן אַ גראָשן צו אַ גראָשן,
ביז ער וועט פאַרט צונויפקלייבן הוצאות,
צו פאָרן אין הייליקן לאַנד.

דאָ ליגן

דאָ ליגן
די אַלע וואָס האָבן גערעדט,
די אַלע וואָס האָבן געשטאַמלט,
אַלע וואָס האָבן געשוויגן,
דאָ זיינען זיי איינגעזאַמלט.

אַפילו
זייער שטערבלעכקייט איז פאַרגענגלעך.
די קריצונגען זיינען פאַרשטענדלעך
און קלאָר,
בלויז פאַר איין דור פון ליבשאַפט.
דער טרויער שלאָפט דאָ אין אַ שלאַנגען־נעסט
און אויך ער פאַרגעסט, פאַרגעסט.

ניין,
קיינער פון זיי האָט נישט געמאַכט קיין רושם,
אָבער אין זייער שלאָף זיינען אַלע
קדושים פון לעבן.
די וואָס האָבן געלעבט ווי שאָף אין שפּאָט,
צי ווי פאַרטיזאַנען אין באַהאַלטענעם
פאַרמעסט קעגן גאָט.
אַפילו
די קליגסטע האָבן נישט פאַרשטאַנען דעם תּוכן,
זיי האָבן זיך אויפגעלייזט ווי רויכן.

טעג
גייען אויף ווי אייביקייט איבער ביינער.
פאַר קינדער — דערמאָנונג,
פאַר קינדס־קינד קוים אַן אָנונג,
אומפאַרשטענדלעכער, אומהיימלעכער פּחד.
הויב אויף אַ גרעזל,
גיי גיך אַרום פונדאַנען.
זוך אַ לעבעדיקן מענטש און הײם אים
גלייבן אין תחית המתים.

דער נביא יחזקאל

ואעבור עליך ואראך מתבוססת בדמיך.
יחזקאל, ט״ז, ו׳

אויף דעם נביא יחזקאל איז אַן אימה,
ווי אַ שווערער צודעק, געפאַלן אַ תרדמה.
און אויפגעכאַפּט האָט ער זיך פון שווערן שלאָף.
מיט אַ חזיון פון צוויי סמכ׳ן
און צוויי תו׳ן.
די סמכ׳ן האָבן זיך געצווילינגט,
ווי ס׳וואָלט זיי איינס צום אַנדערן ציען,
די תו׳ן זיינען געווען די שומרים,
אַז די סמכ׳ן זאָלן זיך נישט צעפליען.

דער נאָכמיטאָג איז געווען אַ ברענענדיקער.
יחזקאל איז געלעגן ביי אַ סאַזשעלקע,
אונטער אַ בוים.
זיינע טייערע אויערן האָבן זיך איינגעהערט.
זיין ליב מויל האָט זיך געקוויקט מיט באַטעמטע ווערטער.
ער איז געלעגן און געוואַרט אויפן נס.
די ווערטער זאָלן זיך נעמען קייטלען אין רייד,
קלוגע רייד.
ווי לאַנג קען אַ פאָלק לעבן מיט טרויער?
נאָכן טרויער מוז קומען מעשׂימדיקע פרייד.

זאָל דאָס פֿאָלק אויסטאָן דעם חורבן־זאַק
און זיין קלוג אין בבל מיט דער חכמה פון ירושלים.

אונטער דער גליענדיקער זון האָבן זיך געטוליעט און געוואָרעמט
די ערשטע־געבאָרענע סמכ׳ן,
ווי קליינע קעצלעך.
די תו׳ן האָבן נאָך אַלץ געהאַלטן וואַך.
יחזקאלס האַרץ האָט געקוואַלן פון פרייד.
נישט נאָר וואָס זיין צונג איז געווען איינס מיט לשון,
נאָר וואָס זיין פאָלק האָט אים געלאָזט
אַזעלכע זעטיקע ווערטער.

אַ מחיהדיק ווינטל האָט פאַר אים
צעשפּילט אַזאַ חזיון:
אַ ווילדער ייד זיצט אין מדבר,
ער האָט נאָר־וואָס אויסגענאָגט די ביינדלעך
פון אַ געבראָטן לעמל.
זיין טראָגנדיק ווייב ליגט לעבן אים און שנאָרכט.
ער האַרכט זיך צו צום טענצלען
פון אַלץ וואָס ווימלט.
דרימל־הייטלעך פאַר׳חלומען אים די אויגן.
דער פייל און בויגן פאַלט אים אַרויס פון די הענט.
אָבער שלעפעריקערהייט איז דער ייד עוסק
אין מאַכן ווערטער.

קלוג איז דער ווילדער ייד.
זיינע דרימלענדיקע ווערטער
זיינען געשניצט מיט חכמה.
ער האָט שוין באַלד ווערטער פאַר חיות,
פאַר פייגל, עטלעכע ביימער,
פאַרן הימל און אַפילו פאַר גאָט,
אויף וועמען ער טראָגט אַ רוגז,
ווייל ער וואַלקנט זיך אין באַהעלטעניש.
דער נביא יחזקאל האָט געלאַכט,

ווען ער האָט געזען ווי דער ווילדער ייד
האָט אַ בים געטאָן זיין ווייב,
זי אויפגעוועקט פון שלאָף
און איר געוויזן אַן אָקאָרשט-געמייסטרעוועט וואָרט,
וואָס איז געווען בויגעוודיק און קלוג.

דער ווילדער ייד האָט גענומען די צוויי סמכ׳ן
מיט די צוויי תו׳ן
און זיי צעשטעלט ווי אַ מזיק,
און געזאָגט — מתבוססת.
ער האָט געוויזן זיין ווייב,
ווי ס׳וואָרט צאַפּלט, לעבט, אָטעמט,
זינגט און לייגט זיך אויף דער צונג.
יחזקאל האָט זיך געפרייט מיטן שכלדיקן לשון,
וואָס דער ווילדער ייד האָט אים געלאָזט בירושה.

זים מדבר-פלייש פון טייטלען
איז דאָס וואָרט געווען צום גומען,
ער איז געבליבן זיצן געזעטיקט,
געגערט פון קלוגן צוזאַמענשטעל,
פון דער פאַרטאָפּלונג,
פון דעם רויש וואָס ס׳וואָרט האָט געווינטלט.
ערשט איצט איז אויף אים געפאַלן די אמתע אימה.
די שווערע תרדמה וואָס שטיקט אוים ווערטער מיט מיין,
האָט אים צעוויגט יעדער אבר.

אַז ער האָט זיך אויפגעכאַפּט
האָט אין אים געלויטערט אַ געדאַנק,
און זיין דאָרשט איז געווען געשטילט,
ווי ער וואָלט געזיפּט אַ קיל און וואַניק געטראַנק.
דאָס וואָרט פון כנען, פון אמורי און פון חת,
איז געלעגן פאַרוואָרלאָזט אין ערשט-געבורט
און מיט בלוט באַפּלעקט.
יחזקאלן איז אַנטפּלעקט געוואָרן,

נישט נאָר געבורט,
נאָר ברית פון לשון.

די אָפּנאָפּלונג,
די ארומוואַשונג,
די אָפּשווענקונג, באַזאַלבונג און באַצירונג.
ואעבור עליך ואראך מתבוססת בדמיך.
דער נביא יחזקאל האָט געוויגט
ס'באַטעמטע לשון אויף די ליפּן.
ואמר לך בדמיך,
עליך, בדמיך,
בדמיך, עליך,
בדמיך חיי.

דער געדאַנק האָט אים געטאָן אַ ברי.
דער וואונדערלעכער זאָג
האָט אים אַ שלאָג געטאָן אין פּנים,
ווי אַ גרוים ליכט.
בדמיך חיי.
יחזקאל האָט נישט געוואָלט אָפּלאָזן דעם געדאַנק,
פון אַ נישט־געוויקלט עופעלע
מיט אַ נישט־אָפּגעשניטענעם נאָפּל,
וואָס וואַלגערט זיך אין בלוט.
בדמיך חיי.

ער האָט דערפילט אַז ס'איז נאָך צו פרי
אָפּצולאָזן דעם בראשית־געדאַנק.
די כנעניש ווערטער,
די ווערטער פון אמורי און חת,
ליגן פאַרוואַרלאָזט.
פאַרטריקנט, פאַרקוואַרט.
יחזקאל האָט נאָכאַמאָל אַ זינג געטאָן.
ואמר לך בדמיך חיי.

און ביסט געוואַקסן,
און ביסט גרוים געוואָרן,

און האָסט געלעבט.
אַלע טויטן אונדזערע
מוזן באַשלענגלט ווערן מיט אָדערן,
מיט הויט אויף ביינער,
מיט פלייש, מיט בלוט אין די אָדערן־צווייגלעך.

ווי היפנדיקע פייגל האָבן פאַר אים געטאַנצט
די סמכ׳ן און תו׳ן, זיך געבוקט אין אַלע זייטן,
זיך צעגאַנגען און זיך ווידער צעשטעלט
אין אַ מתבוססת —
אַ וואונדער־וועלט פון שפּילנדיקע אותיות
וואָס האָבן אָנגעבויגן די שנאָבלען
און געטרונקען פון דער סאַזשעלקע.

ס׳האָט אַ בלאָז געטאָן
אַ קיל ווינטל צווישן די גראָזן.
יחזקאל האָט נאָך אַלץ געמורמלט
עליך, בדמיך, בדמיך, עליך.
און געלאַכט וואָס אים איז אַנטפּלעקט געוואָרן
ס׳געבורט פון לשון,
נאָכדעם ווי דער פאָטער דער אמורי
און די מוטער פון חת,
האָבן עם אַ ווייַנענדיקס
אוועקגעוואָרפן אין בלוט־געבורט.

און ס׳האָט זיך איינגעקלעפּט,
איינגעפלעקט, איינגעוואָלגערט,
איינגעווייקט, איינגעפּעסטיקט,
אין בלוט — חיי.
ואמר לך און איך האָב דיר נאָכאַמאָל
און נאָכאַמאָל געזאָגט.
בדמיך חיי.

מיין טאַטע־מאַמע שפּראַך

דער בליץ־לאָמפּ פון טאַטנס גיטוואָך,
נאָך די לעצטע פאַרשאַטנטע רגעס
פון הייליקן שבתדיקן ברומען —
איז פאַר מיר יידיש.
דער ערשטער אויסגעבענקטער שטערן,
דער מאַמעס באַגלייטנדיקע טרערן
צום ליבן האַרציקן שבת וואָס גייט אַוועק
און צו דער ליבער וואָך וואָס טוט קומען —
צו געזונט, צום לעבן, צו מזל,
צו ברכה און צו אַ גוטער פּרנסה.
די זאָרגעוודיקע הענט פון דער מאַמעס
גאָט פון אברהם,
וואָס האָבן אויף דער פּולער וואָך
אַרונטערגענומען די אייזערנע שטאַבעס
פון דער קליידער־קראָם.
דעם טאַטנס צעפלאַקערט קול,
וואָס האָט אָפּגעשיידט שטילע הייליקייט
פון דער ריידעוודיקער הייליקייט פון חול.
זיין הבדלה איז געווען דער קידוש
אויף אַ גאַנצער וואָך
פון לעבעדיקן, טומלדיקן
און וואַרעמען יידיש.

געזאַנגיקער ניגון פון מיין חומש מיט רש״י,
פון מיין גמרא־טייטש,
ליד פון אַלע מיינע פּשטלעך און תנועות,
פלאַם־פייער פון די גרויסע מלמדים מיינע,
פון מיינע פאַרהערערס,
ברענענדיקע אמונה אין אַ בעסערער וועלט,
אויך פון מיינע לייקענערס און אויפקלערערס.
דאָס גאַנצע מלכות־חסידיש
ביסטו געווען, מיין טאַטע־מאַמע יידיש.

האָסט זיך אַזוי פּראָסט געזאָגט מיט דעם בעל שם,
ביסט געווען דער איידעלער חבר
פון דעם פאַרבענקטן בראַצלאַווער.
ווי קען איך פעלשן אין דיר?
ביסט מיר נישט בלויז קיין מוטער־שפּראַך,
קיין שפּראַך פון וויגל,
נאָר דער זיגל פון אַלע מיינע געדעכענישן.
שותפות־שפּראַך פון מיין פאָלקס־כהונה,
לשון פון זיין אָרעמער, פאַרהאָרעוועטער חיונה.
פאָטערלעכער גיטוואַך אונדזערער, בליץ־לאָמפּ פון אונדזער לעבן,
נישט אַנדערש, ס׳האָט אונדז דער מאַמעס
גאָט פון אברהם
דיך פאַר אַ טרייסט געגעבן.

ה

בערנאַרד שאָו שרייבט אַ בריוו

כ׳האָב געמיינט אַז דאַ כאַטש מעג מען אויפהערן זיין אַ גלויבער
ווייל מ׳וועט לאָזן זען און באַנעמען,
אָבער מיין באַגלייטער, דער פרומער גאָטלויבער,
לייגט מיך אַלץ אָפּ אויף שפּעטער.
ער באַפעלט: העכער קלעטער!
און וואָס מער איך קלעטער,
אַלץ מער נעמען וואַקסן און זיך כפלען
מיינע איינגעוואָרצלטע צווייפלען.
ווער ווייס, ווי הויך וועל איך נאָך דאַרפן שטייגן
אַז כ׳זאָל זיך איבערצייגן.

קלוגע רייד זיינען דאָ זעלטענע רענדלעך.
קיינער נעמט זיך נישט די מי דעם שכל צו שאַרפן.
הומאָר און סאַטירע זיינען אומפאַרשטענדלעך.
דער טויט איז פּאַסיוו און באַלעבאַטיש.
מ׳טרעפט אויף די וועגן אַלערליי פאַרשווינען,
וואָס גרימפּלען פלעגמאַטיש אויף האַרפן
און האַלטן אין איין לויבן דעם באַשעפער.
שווער צום טויט זיך צוגעוואוינען.

גילדענער טראַף

אונדזער גילדענער טראַף
האָט געהאַט אַלע זיבן חנען.
מיר זיינען געקומען איינגענעמען די וועלט
מיט איינזילביקער פרייד.
ס׳איז געווען דעמאָלט, ווען אַלע אַלטע
זיינען שוין אַלט געווען
און מיר זיינען אָנגעלאָפן
מיט פאַקלען פון דעראָבערונג.

היינט זיינען שוין די אַלטע
קעניגלעכע זקנים
און מיר זיינען אַלע
די באַזיגטע יעוונוכן,
די אויסשרייערס, אחשתרנים
און לויב־קוריערן.
מיר האָב זיך אַליין אָפּגעהאַקט די פינגער
און ליגן אונטער די טישן,
קלייבן קרישקעס און ביינדלעך
פון אַן אַלטער וועלט.

אין וועג

כ׳בין מיט מורא אָפּגעשטאַנען,
ווען כ׳האָב געזען
ווי אויסגערעכנט גרוים דו ביזט געוואָרן.
ווי דו האָסט פאַרטאַכלעוועט אין וועג,
די וואונדערלעכע קלייניקייטן אונדזערע;
געוואָרפן אין בלאָטע
קמיעות פון אונדזער איינזאַמקייט.

כ׳האָב דיר נאָכגעשיקט שרעטעלעך און לאָרעלייען,
זיי זאָלן דיר די נשמה אַרויסזינגען
מיט דערמאָנונגען
פון אונדזער געבענטשטער באָרוועסקייט,
פון אונדזער וואוילער קנאַפּקייט,
אונדזער ברויט און זאַלץ.
דו ביסט שוין אָבער געווען קעניג
פון אַן ערב רב,
און האָסט געקעפּט אַלע מיינע שליחים.

אַ פֿאָטער צו זיין זון

מיין קינד, כ'האָב געפֿירט דיינע בלינדע פֿינגער
איבער יידישן שריפֿט ווי איבער ברעיל.
כ'האָב דיר איינגעגעבן,
בגנבה, עס-לעפֿלען יידישקייט.
האָסט זיך געקרומט
ווי ס'וואָלט געווען ריצנאייל.
האָסט קיינמאָל נישט פֿאַרשטאַנען וואָס כ'בין געווען אויסן.
מיין קינד, כ'האָב דיר געשטעלט פּאָקן,
צו באַוואָרענען דיך קעגן דרויסן.

כ'האָב דיך טאָג-איין-טאָג-אויס געיידישט.
געשניטן דיין לייב מיט ליבשאַפֿט, מיט צובונד.
האָסט זיך תמיד געחידושט
ווי אַ טאַטע קען זיין אַזאַ אכזר,
ווי ער קען דעם קינדס וואונד
מאַכן וואונדיקער און רויער.
מיין קינד, כ'האָב דיר איינגעגעבן
האָפֿט און יידישן דויער.

איצט בלאָנדזשעסטו אַוועק.
ס'האָט דיך די פֿרעמד פֿאַרשלעפּט.
ס'ציט דיך צום באַרג,
ס'רופֿט דיך דער טאָל.
אַנטלויפֿסט. דעם טאַטנס תורה איז אויסגעוועפּט.
אָבער אַלע דיינע פֿאַרבענקטע איברים
שרייען שמע ישראל.

צען מאָל אַזוי יונג

כ׳בין אפשר צען מאָל אַזוי יונג ווי דו,
די גאַנצע יונגשאַפט דיינע
קען אַריין צו מיר אין בוזעם-קעשענע.
דער באַזאָרגטער חן קנייטשט דעם שטערן.
די פאָרזיכטיקע פרייד דיינע
טראָגט אַ וואַרעמע פאַטשיילע.

ווי טרויעריק ס׳איז אין קרייז
פון דיינע אויסגערעכנטע יאָרן.
כ׳פאַרשווענד אַרום דיר
אַן אוצר פון טעג.
דו עלטערסט זיך אַנטקעגן מיר
מיט אַרומגעפּאַנצערטער צניעות
אין אַ מצווה-טענצל.
ברענסט ווי אַ פרום חלבן ליכטל
און טריפסט צו גאָט און צו לייט.

אַ גאַנץ לעבן

דו פאַרשטייסט נישט אַז אַ גאַנץ לעבן
האָב איך געאַרבעט פאַר דיר;
נאָך מער ווי יעקב אבינו האָב איך געקנעכט.
איצט ברענג איך דיר מיינע חלומות,
פון די פאַריאָכטע און שלאָפלאָזע נעכט.
מיין גבורה פון אויסדויער,
דעם טרויער און ס׳פאַרבלאָנדזשעטע געזאַנג
פון איינזאַמע, פאַרפירערישע ווידערקולן.
געצאָלט, געצאָלט און קיינמאָל נישט געקאָנט זיך
אויסצאָלן.

ביסט געוואָקסן און געבענקט נאָך מיין וואָרט.
פאַר דיר אַליין האָב איך עס געהאַלטן יונג,
אויף אַ פאַרוואַלדיקט אָרט.
געקרעפּטיקט עס מיט אַראָמאַטן
פון האַרבסטיקע בלעטער.
איצט זיצסטו קעגנאיבער מיר,
ווי קעגן אַ גוטן פעטער.
זעסט אויס מיד, פאַרעלטערט און זעטיק.
איך העלף דיר מאַכן דיין אַריפמעטיק.

פריינט

א

אַז גאָט האָט מיך געלאָזט אָן שאָף און אָן רינדער,
איז קיין איין פריינט
מיך טרייסטן נישט געקומען.
איך בין אַליין געבליבן. מיין אייגן שטומען
האָט מיך שיר נישט געגעבן אַ דערווערג.
מיינע פריינט זיינען אַוועק זומערן אין די געבערג.

כ׳וועל נתפעל פון מיינע געטרייע פריינט.
איך באַוואונדער זייערע קיזל-הערצער,
זייער זאַטן, רואיקן שלאָף,
זייער געציקלטן רחמנות,
זייער לעמפּערט-פריינטשאַפט.
כ׳האָב הנאה צו באַריידן
מיינע טייערע פריינט,
וואָס דאָס מינדסטע ווינטל האָט זיי פאַרווישט.

מיינע שונאים טשעפּע איך נישט.

ב

װען פּאַגאַניני האָט אויסגעלײדיקט זײַן שופלאַד
און בערליאָז געשענקט זײַנע גאָלדענע דוקאַטן,
האָט ער געװוּנט.
ס׳גלויבט דער הונגעריקער נישט דעם זאַטן,
ס׳האָט דער זאַטער כּוח צו זײַן אַ פּרײַנט.
אַז ער פֿאַרדײַעט זײַן רײַכן מאָלצײַט,
קאָן ער רחמנות האָבן אויף אָרעמע לײַט.

מײַנע זאַטע פּרײַנט שטאַמען פֿון גרױס יחוס.
זײער עלטער-עלטער זײדע איז געװען דער בלוטיקער האַמער.
דערזעען זײ אַ פּרײַנט אין נויט —
שרײַבן זײ אַן אַ גרױסע טרער,
און גיבן זיך אַ כאַפּ בײַם גזלנישן האַרץ.
װערט די מערדערלעכע טרער אומשטערבלעך.
דער פּרײַנט דאַרט אײן פֿון שעה צו שעה,
ביז מען לײגט אים אויף די אויגן שערבלעך.

װען חבֿרה פּיראַטן זײַנען זיכער אַז דער פּרײַנט איז נישטאָ,
אַז ער קען שוין נישט אַ ריר טאָן מיט אַן אבֿר,
דערלאַנגען די עלאָקווענטע מערדערס אַן עלעגאַנטן קלאָג,
װאַרפֿן גראַציעז לאַפּעטעס אויפֿן קבֿר.
זאָגן קדיש און שרײַבן אַ נעקראָלאָג.

געשטאַלטן

כ׳זוך אײך איצט אויף אַלע װעגן,
מיאוסע געשטאַלטן.
כ׳װײס, ס׳האָט גאָט אין אײך באַהאַלטן
אַ באַשײד, אַן ענטפֿער אויף פֿרעגן.
כ׳זוך צו פֿאַרטײַטשן דעם סוד.
דעם קרומען שריפֿט פֿון גאָט.

זי איז געווען טרויעריק מיאוס.
כ׳האָב געזען אירע גראָבע, קרומע פיס.
איר קרעציק און באַוואָקסן פּנים.
געזען זיין ערלעכע האַנט אין אירער.
זיין נייגעריקן שטערן,
זיינע בלינדע אויגן,
זיינע הייזעריקע לידער.
דעם גאָס פון זיינע טרערן.
ס׳האָט אין מיר אויפגעציטערט אַ דערווידער.
כ׳האָב זיך אָפּגעקערט,
ווי צו געבן אַ פאַרוויש
דאָס מאַן־ווייב פאַרזעעניש.

מיטאַמאָל איז מיר קלאָר געוואָרן,
ס׳האָט זיך צו מיר באַוויזן אַ מענטשלעכער ברענענדיקער
דאָרן

און איך האָב נישט געזען.
גיי איך צוריק צום אורוואַלד.
כ׳שטאָם פון שיינע אָפּן.
אין זיין געשטאַלט
האָט גאָט׳ס האַנט מיך נישט באַשאַפן.

צען לידער

1

דריי איבערגעניצעוועטע נשמות
זיצן אויף גילדענע צווייגן,
רויכערן, וואַרטן און שווייגן.
פונוויטנס גרימפּלען נודנע האַרפֿן.
זיי זיינען גרייט. מען זאָל זיי אַזוי נישט באַדאַרפֿן,
ווי מ׳קען זיי יעדער רגע טאָן אַ רוף
אַריינצוקריכן אין אַ קליינעם גוף,
פֿאַר ווידערגעבוירן און ווידערפֿאַרדערבלעכקייט.
זיי זיינען טויט־מיד פֿון דעם שפּיל,
וואָס איז דאָס משטיינס געזאָגט, פֿאַר אַ אומשטערבלעכקייט?
וואָס איז דער ציל פֿון דעם אַלעם?
אויך אין דעם דאָזיקן אומלאַנד
איז פֿאַראַן ווייניק שכל און קנאַפּ פֿאַרשטאַנד.

2

דער האַלדז פֿון אמונה איז לויטער.
דאָס געזאַנג איז אייביק.
די מוזיק איז היפּנאָטיש.
אַזוי זינגט אַ מענטש אַ טויטער,
וואָס איז פֿאַרגעביק.
ער האָט שוין לאַנג מוחל געווען זיין גאָט
פֿאַר אַלע ערדישע צרות.
די לעצטע רגע איז כאַאָטיש.
אָבער נאָכדעם ווערט אַלץ קלאָר.
פֿאַרלאָשן איז דער פֿלאַקער פֿון שטאָט,
אַפֿילו דאָס לשון פֿון תּפֿילות ווערט אומפֿאַרשטענדלעך.
אַלע ליגנס ווערן וואָר.
אַלע פּינטעלעך — גרוי און אומענדלעך.

3

דריי גאָט־זוכערס גייען איבער די וועגן,
פֿאַרדאַוונען די פֿעלדער מיט דעם טוי פֿון זייערע רייד.

פּלוצים גיט איינער אַ געשריי:
— מיר האָבן אים מיט ליגנס דערצערנט.
ס'איז שווא ושקר. ס'איז נוסח.
לאָמיר פריער אַרויסלעסטערן פון זיך
אַלץ וואָס מ'האָט אונדז געלערנט.

4

מיר האָבן אויפגעבויט פאַקולטעטן,
אָבער ניט פאַר דער וויסנשאַפט פון גאָט.
צו אים קומען מיר ווי קינדער־פּאָעטן,
דורך פאַרכישופטע טויערן פון געבאָט.
אַפילו די קליגסטע לייט זיינען געצן־דינער,
אַז זיי ריידן וועגן גאָטס פאַרשטאַנד.
ווען גאָט זאָל זיין בלויז דאָס וואָס מיר ווייסן,
וואָלט ער נישט געקענט פירן דאָס מינדסטע לאַנד.

5

איינציקער גאָט אין דריי פאָרמאַטן,
ווערט פאַרדאַונט טאָג־טעגלעך מיט לאַטיין.
ווי מ'וואָלט אים געלויבט מיט ציטאַטן.
זיין אייגן דרייגעשטאַלט איז נישט קלאָר אים.
ער וועט מאַכן אַ גערוואַלד,
ווייל מען האָט פון אים אויסגעבלאָזנט,
דריי באַזונדערע שקרים.

6

פליגעלע, פלאַטער געזונטערהייט.
זיי זיך אַ קליין מלכל איבער אַ וואונק לעבן.
וואָס איז דיר צוגעקאַרגט, געגעבן.
דער מלך מלכי המלכים
האָט הנאה ווי דו שפּילסט זיך,
ווי דו דרימלסט.
ווי דו גלוסט, ווי דו הימלסט,
ווי דו ווייגסט פון חרטה,
ווי דו ווערסט טרויעריק,

ווען דו פֿאַרקריכסט אין בלאָטע.
שאַלט און וואַלט איבער דעם שטחל דיינס.
טו נישט צופֿיל תשובה ווען דו ביסט זינדיק.
נאָך אַ ציטער־פֿלאַטער
און דו ביסט פֿאַרשווינדיק.

7

דאָס איז מער נישט קיין היים.
דאָ וועל איך היניען.
כ׳וועל גיין אַליין,
אָן געוויין, אָן געזאַנג.
פֿאַר מיין ברוגז מיט גאָט
דאַרף איך נישט קיין מנין.
פֿון גלויבן ביז לויבן איז פֿאַלג מיך אַ גאַנג.
כ׳גלויב, נאָר איך לויב נישט.
ווען מ׳וואָלט דיינע פֿינף יאָר
אַזוי פֿאַרפֿינצטערט און באַרויבט,
וואָלסטו אויך נישט געלויבט.

8

די אַפּאָסטאָלן פֿון ווילדער קדושה
קענען פֿאַרגלעטן די ערגסטע געטלעכע זינד
מיט ספּר־באַנאַליטעטן.
זיי קענען פֿאַרבלענדן די אויגן
מיט דעם שענסטן רעגנבויגן
נאָך דעם בלוטיקסטן מבול.
זיי דאַרפֿן אַליין גאָרנישט זאָגן.
זיי כאַפּן אַ פּאַר אויף גאָטס פֿייערוואָגן.
ס׳איז זיי גרינגער מיט הייליקע רייד.
זיך אָנשפּאַרן אין גאָטס ליכטיקער פֿרייד
און זיך אַפֿילו נישט פֿאַרברענען די פֿינגער
איז אוודאי כדאי.
ווען איז דאָס געערדט געוואָרן,
אַז ס׳האַרץ איז דערבייי.

9

אויב ס'איז אמת אַז די באָמבע פון הידראָגען
קען אין איין הרף עין געבן אַ פאַרברען
דעם גאַנצן אוניווערז,
קען דאָך עמעץ זיין אַזוי פערווערז און פרעגן:
וואו זשע וועט אַהינקומען גאָטס אַלמאַכטיקייט,
אין אַזאַ טאָטאַלער, וויסטער באַנאַכטיקייט?
און וואָס וועט די באָמבע חרוב מאַכן?
די וועלט? דעם טאָג מיט דער נאַכט?
צי אויך אַלץ וואָס מיר האָבן
אויסגעחלומט און אויסגעטראַכט?
און אויב אַלץ וואָס מיר האָבן אויסגעטראַכט
קען אַזוי לייכט פאַרשווינדן,
איז עס טאַקע געווען געמאַכט פון שטרוי,
אַז מיר אַליין האָבן עס געקענט אונטערצינדן?

10

די צעצונדענע ריזן־קנויטן
פון די הימל־גרייכערס,
ברענען פרום מיט גלויבן.
די רויטן פון די שויבן זיינען קיל.
דער טייך איז שטאַליק,
פאַרגליווערט און דאָרפיש.
די האַרפעס פון די בריקן
ציטערן און שפּילן.
גאָט איז נאָענט, אַנטראָפּאָמאָרפיש.
ס'דרימלט זיין ווילן.
אַלץ וואָס שאַרף איז, קלוג,
ווערט מיט שטוינונג פאַרנאַרישט.
יעדער באַקאַנט שטאָטיש ווינקל
ווערט עקזאָטיש.
יעדער קראָם פאַרלעגענדאַרישט.

גוטסקייט

ס׳האָט שוין באַלד איבער מיר
קיין שליטה נישט די שלעכטסקייט.
איך האָב מורא פאַר דעם וואָלקן פון צדקות,
וואָס טליתט מיך אַרום.
נעכטן בין איך געווען גוט צו מיינעם אַ שונא,
אייערנעכטן האָב איך חרטה געהאַט,
וואָס כ׳האָב עמעצן געטראָפן
מיט אַ וואָרט.
ווי אייביקייט נידערט אַראָפּ
אויף מיר די גערעכטיקייט
און זי איז אַן געלעכטער,
זי איז בלויז מוראדיק —
גערעכט.

און איך האָב נאָך נישט דורכגעראַנגלט
דעם קאַמף מיטן אייגענעם יצר.
סייווי וועט דורך מיין גערעכטיקייט
דורכשטראַלן טראַציקייט,
וואָס וועט די פרומקייט מיינע
אַרומנעפּלען מיט פאַרדאַכטן.
פאַרוואָס זיינען אַזוי פרי געשטאָרבן
אונדזערע טאַטעס,
אַז מיר אַליין זאָלן שוין מוזן
איבערנעמען די ממשלה?
אַז מיר האָבן נאָך זיך אַליין
נישט איבערגעוועלטיקט.

נעכטן און אייערנעכטן
בין איך נישט באַגאַנגען קיין איין עוולה.
כ׳האָב געלעבט לויט דעם שטרענגן שולחן ערוך.
אין מיר האָט די גאַנצע צייט
געוויינט אַ קינד,

און איך, דער גערעכטער,
האָב דאָס קינד געשלאָגן
מכות רצח
און עס געמאַכט סיניאַקעס.

ס'האָט מיך פּעסט אַרומגענומען
די גערעכטיקייט
ווי אַ טיראַן;
קיין איין מאָל האָב איך היינט
נישט געבלאָנדזשעט.
אַלץ וואָס איך האָב אַרויסגערעדט
איז געווען לויטער חכמה,
און געשפּאַנט האָב איך
אַ בייזער,
אויף דעם גלייכן וועג —
דעם גרויזאַמען גלייכן וועג.

רייד

רייד טרינקען זיך,
זיי זינגען מ'זאָל זיי ראַטעווען,
זיי זינגען מיט אַ פאַרשייט געלעכטער,
ווי לאָרעלייען.
כ'וואַרף זיך אין וואַסער ראַטעווען אַ וואָרט,
כוואַליעס דערווערגן דאָס געלעכטער,
מיידלשע פאַרשייטע קעפּלעך מיט פאַרגלייזטע אויגן —
זינקען, זינקען.

דאָ וואו ס'איז ערשט געווען אַזױפּיל
שוים און וואַסער־פרייד,
איז שטיל.
דער ים שמעקט מיט זאַלץ, מיט טויטע פיש
און איז איינגעשטילט מיט שרעק
און סודות פון דערטרינקעניש.

כ׳גיי אויפן זאַמד און בין שטום.
כ׳האָב אַפילו נישט געראַטעוועט
קיין שערבל פון אַ וואָרט.
כ׳בין שטום, כ׳שריי.
אַ קעצל באַגלייט מיך און קוקט מיר אין די אויגן.

דער הימל צעשטערנט זיך ווי אַ ליכטיק בוך,
כ׳זאָג טראַף און פאַרשטיי ניט קיין וואָרט.
כ׳שפּיגל זיך אין פינצטערן וואַסער.
כ׳שריי. שטערן מיניען זיך, שטעלן זיך איבער.
דאָס פייערדיקע בוך מישט זיך,
כ׳לייען מיט מתיקות און פאַרשטיי גאָרנישט.

אפשר דו

וואָס איז דער מקור?
די שטוב? דאָס געצעלט,? די וועלט?
אפשר גאָר דו.
דו, דו, אַלע מאָל דו,
אומעטום דו.

כ׳האָב דיך נעכטן געזען אויפגיין
ווי אַ קליינע האַנט אויף אַ צעפּלאַמט שטיקל הימל.
און כ׳האָב דיך באַנומען,
ווייל ביסט געווען נאָך קלענער פון מיר.
די האַנט איז געווען אַ האַנט פון אַ ווייב,
די האַנט פון אַ גלעט,
די האַנט אויף אַ שטיל, קליין בעט.
כ׳בין געפאַלן אויפן פּנים.
כ׳האָב דיך באַנומען.
כ׳האָב געדאַוונט ווערטער
וואָס זיינען געווען זיס צו דיין גומען.
כ׳האָב דיך באַנומען.

וואָס איז דער מקור?
פאַרשטייאיקייט.
ביסט אויפגעגאַנגען ווי אַן איינציקער
ליכטיקער אות אין מיר,
כ׳האָב דיך געלייענט
מיט יעדער באַריר.
כ׳ציִ אַרונטער די שיך,
כ׳ציִ אַרונטער די קליידער.
די מיידלשע ערד וואָס אויף איר איך טרעט,
מיט אַזוי פיל געטריישאַפט,
מיט אַזוי פיל זעט,
איז הייליק.

וואָס איז דער מקור?
ביסט הייליק, אויב נישט דריי מאָל,
ביסטו יעדער באַזונדער מאָל הייליק.
ווייל דו האָסט אַלע מאָל געברענט
פאַר מיר ווי אַ דאָרן
און ביסט שיר נישט אַליין פאַרברענט געוואָרן.
אַ טרויעריקער, פאַרשטענדיקער גאָט,
צווישן מיר און דיר,
ווי אַ לעמפּל, וואָס דרייט זיך אַריין,
טונקעלער און טונקעלער.
ער בייזערט זיך נישט
און טראַכט נישט פון שטראָף,
נאָר איז אַ געטלעכער שאָטן
איבער אונדזער אומרואיקן שלאָף.

פאַרוואָס

פאַרוואָס שפּאַנסטו איין אַלע מיינע תאוות?
פאַרוואָס שטילסטו איין דעם רעוואָלט אין מיינע ביינער?
פאַרוואָס גיסטו מיר אַ דאַך איבערן קאָפּ

און ווייזט מיר אַ בעט
וואָס אויף אים וועל איך דערעלטערן מיינע יאָרן?
פאַרוואָס בויגסטו מיין קני
און זעצסט אויף איר אַרויף
לעבעדיקע שפּילצייג
מיט מיין איבערגעשפּילט פּנים?
פאַרוואָס קנוילסטו צוזאַמענדיקע טעג און נעכט
אין אַ וועקסענעם רחמנות,
וואָס פאַרטריפט דאָס הויז
מיט היים גליק?

כ׳גיי אין דיין געשפּאַן
און עלטער זיך ווי אַ געהאָרכזאַם פערד.
פאַרוואָס האָסטו מיך געמאַכט פאַר אַ טרובאַדור
פון געצאַמטן לעבן,
וואָס דו האָסט מיך פאַרשאָלטן
צו פאַרהייליקן?

דריי יונגע מיידלעך

דריי יונגע מיידלעך מיט אויפגעשראָקענע,
גרויסע שוואַרצאַפּלען,
זיצן צוזאַמענגעטוליעט אין סאַבוויי
און פלאַפּלען.
זיי זעען אוים צוגעלעגן, איבערגערייפטע.
די אָנגעשטייפטע וויעס,
די באַשריבענע ברעמען־וועגן,
מאַכן זיי לעגענדאַריש מיאוס.
דער אָנגעמאַסקעטער געל,
דורכגעפלעקט מיט רויט,
אַנטפּלעקט אַ מראה,
ווי ביי אַ טויטן פיש
הינטערן אויער.

די אַרויפֿגעמויערטע פֿנימער
זיינען האַרט.
די ווערטער זייערע — איבערגעקייט.
קיין איינע פֿון זיי קוקט נישט אין מיין זייט.
מ׳שטייט שוין מיט מיר נישט אַפֿילו
אין אויג-שדוכים.
דאַנקען גאָט,
ס׳קריכן מיר שוין נישט אין קאָפּ
קיין ראָמאַנען.
אַ לויב, וואָס כ׳בין שוין העט פֿאַרפֿאָרן,
און כ׳דאַרף נישט קומען
צו אַזעלכע יוגנט-פֿאַנטאַנען
אָפּצופֿרישן מיינע קילע יאָרן.

די דריי יונגע מיידלעך פֿלאַפּלען,
זיי דערציילן זיך פֿון קאָמיקס די שפּאַסן.
ביז זיי הויבן זיך אויף,
טאַנצן אָפּ אויף זייערע ריזיקאַלישע אָפּצאַסן,
מיט לאַנגע, באָרוועסע פֿיס,
ווי געניטע שטריק-גייער.
איך באַגלייט זיי אָן אַ גרים
מיט מידע בליקן,
וואָס גיבן גאָר נישט קיין באַריר,
בלייבן אין ערגעץ נישט הענגען.
כ׳באַשיץ זיי גלייכגילטיק ביז צו דער טיר,
אָן באַדויער.
כ׳וויל ביי זיי גאָרנישט רויבן.

אַן אומפֿריינטלעך קול רוימט מיר איין אין אויער:
מיטליעריקער פּוקס,
געדענקסט אפשר די מעשה מיט די זויערע טרויבן?

אַ העלדין

ביסט אַ פֿאַרפּלאָנטערטע העלדין
פֿון אַ קליינער ליטעראַטור;
ביסט גרייט וואָס גיכער
אַריינצושפּרינגען אין יונגע, פֿרישע, ביכער
און דאָרט וואוינען,
ביז ס׳וועט קומען דיין העלד,
אַ נאָך־נישט באַקאַנטער קריטיקער,
דיך קרוינען.

מיט געניטע הענט וועט ער
די בלעטער מישן.
ער וועט דיך געפֿינען
און הנאה האָבן
פֿון אַלע דיינע רעטענישן.

אַן אות

האָסט גאָרנישט געמיינט, נאָר געברענט.
ביסט געווען אַ פֿייערדיקער אות.
האָסט זיך דערשראָקן ווען כ׳האָב דיך שיר דערקענט
כ׳האָב דיך געוואָלט אַריינטייטשן
אין אַ מענטשלעך וואָרט.
כ׳האָב דיך שיר אויפֿגעקלאָרט.

אַ גאַנצע נאַכט האָב איך געהערט דיין קול,
אַז ווילסט דווקא פֿאַרבלייבן סימבאָל,
אַן אות אָן טייטש, וואָס שרעקט.
כ׳האָב דיך אויסגעמעקט.

צוויי

די הייליקע ברודערשאַפט פון דער נאַכט
זאָלבט זיי נישט מער. שלאָף־רייד ציטערן.
אַ באַזונדערער חלום האָלבט זיי.
פון צוזאַמען זײַנען זיי — צוויי.
באַלד וועט איינער פון זיי די שטילקייט פאַרביטערן
מיט אַ יעמערלעך געשריי.

האַרבעריק

פון גאָט צו דער נאַטור איז אַ קאַצנשפּרונג.
זיצט מען אין פאַרגווילעמטער פרייד און מ׳דינט
צו דער שטילקייט געכפּלט אויף אונטערגאַנג.
מ׳איז שוין מער נישט יונג.
איז גוט אַריינצושטאַרבן טראָפּנווייז אין אַזאַ געזאַנג.

מיט געצנדינערישן פּחד האַלט איצט איין דעם אָטעם
אַ מענטש וואָס ליגט אויסגעשטרעקט אויפן גראָז.
ס׳דרימלט זיך איצט די שטאָט אים
מיט אירע טויזנטער פענצטער־קאַנדעלאַברעס,
מיט איר צעשטויבטן גאָלד אויף אויפגעשטוינטע מויערן.
ס׳גליען פייערשריפטן דעם קאָפּ פון אַ באַרג.
דער מענטש איז שוין באַלד בלינד,
אָבער ער הערט נאָך אַלץ
די רינענדיקע שטילקייט מיט די אויערן.

אַ קוימיק ווינטל גיט אַ בלאָז
ס׳צעטונקלען זיך אַלע פאַרבן.
און אַלץ וואָס האָט נאָר־וואָס געליכטיקט,
נעמט גוט און פרום איצט שטאַרבן.
דער מענטש צעגייט.
זיין גוף האָט אויסגעצאַנקט.
ער איז שוין אינגאַנצן רויך.

בלויז אַ טראַציקייט אין אים באַשטייט,
וואונדיקט, ברענט און ווערט איינגעטיפט.
ער דאַנקט דער פאַרנאַכטיקער שעה,
וואָס האָט אים אין דער פאַרטונקלונג אַריינגעטריפט.

ער איז נישט-אויסגעטיילטער פינצטער,
מינדסטער שאָטן איז ער,
וואָס גלויבט פרום אין גאָרנישט,
ווי אַ פאַרנאַכטיקע קו,
וואָס דינט צו פאַרגראָזטער רו
און ווערט איינגעחלומט אין דעם הארבעריק
פון אָוונטיקער מוזיק.

אַ געצעלט

כ׳האָב זיך אויפגעשטעלט אַ שטיקל אָנהאַלט —
אַ לייוונט געצעלט,
און גענומען דאָרט אַריינבויען
מיין פאַרטונקלטע וועלט.
ווייט פון דער צעליכטיקטער שטאָט,
האָב איך באַזאַלצן מיין ברויט מיט גאָט.

זי איז געקומען צו מיר
טיילן די נזירות פון מיין מיטליעריקייט.
איר מידע שטילקייט איז נישט געווען קיין שטעריקייט.
זי האָט נישט גערעדט, נאָר געטראַכט צו מיר.
שטיל און מיד געטראַכט צו מיר.
אָפט האָב איך געפירט אַ ליכטיקן וויכוח
מיט איר געדאַנק.
און ס׳האָבן מיינע ליפן קוים-קוים
געשמייכלט מיט געזאַנג.

גאַנץ איז דיין גוף — אַ וואַרעמער קנויל,
וואָס טויג דיר דער טערפּקער טעם
פון גאָט אין דיין מויל?

אויב גאָט איז אַ חיוב
פאַר די געשלאָגענע איברים פון אַן איוב,
אויב גאָט איז אַ חיוב?
זאָג, וויפיל תשובה ביסטו שולדיק
פאַר דיין ווייטיק?
וואָס נעמסטו אויף זיך דעם עול
פון אַ סימבאָל?
זאָג, וויפיל האָסטו געלעסטערט,
אַז דו זאָלסט זיך בייטשן מיט גלויבן?
גלויבסטו שוין נישט אין מיר?
צאַנק איך דען נישט צוזאַמען מיט דיר
אין באַהעפטנדיקער שטילקייט?

איך גלויב נישט, נאָר כ'פיל די זאַלציקייט
פון גאָט אין אַלע מיינע גלידער.
ס'איז נישט די געטריישאַפט פון אַ געשלאָגענעם הונט.
אפשר מענטשלעכע בענקשאַפט.
נישט קיין פרומע אונטערטעניקייט,
נישט קיין פרומע ווידערשפעניקייט,
נאָר בענקשאַפט נאָך זיך.
פאַרשטייט עס אַזוי — בענקשאַפט.
ס'איז נישט קיין פחד,
אפילו נישט קיין באַוואָרעניש.
אפשר בענקשאַפט נאָך קלאָרעניש.
אוודאי ביסטו דאָ און ס'איז דאָ דיין מידיקייט,
וואָס איז נאָך שיין ווי יעדער רגע פון לעבן.
אָבער ביסטו דען האָפט פאַר זיך?
מיין נישט אַז איך בין אַ סימבאָל.
איך בין געשטאָרבן מיליאָנען מאָל,
איך בין געפייניקט געוואָרן,
ביז ס'איז פון מיר אויסגעפייניקט געוואָרן
יעדער ביסל אינטימקייט.
און אויב באַזונדער האָב איך נישט געהאַט קיין שייכות
מיט אייביקייט,

נישט אין מיין צער
און נישט אין מיינע ציטערדיקע פאַרגעניגנס,
בין איך דאָך איצט אַליין פאַר זיך —
חורבן.
דערפאַר איז נישט שייך,
גלויבן אָדער לעסטערן.
איך אַליין בין אומשטערבלעכער חורבן.
גלויב אין מיר, לעסטער מיך,
אויב דו ווילסט.
איך בין דאָ און וועל זיין.
דערפאַר איז מיין טעגלעך ברויט
באַטעמט מיט גאָט.
דער אייביקער חורבן איז געטלעך.
די גרויסע צעשטערונג
איז אַזוי אייביק ווי באַשאַף.

זי דרימלט מיר אַנטקעגן
מיט די שלעפעריקע רייצן
פון שטילער מידיקייט.

דער גנב

דאָס בעט, דער מאַן,
קינדער אין די וויגן.
דו צווישן זיי,
אַ פאַרבלאָנדזשעטער ניגון.
ס'זיינען לייביק דיינע זאָקן,
אומרואיק די שיך.
די ווינקעלעך פון הויז
זינגען דיך.
ס'בענקט נאָך דיין באַריר
ס'פאַרחלומטע געשיר.
טעלער און גלעזער

לויבן דיינע הענט.
אַ צעשראָקן פּנים
שאָטנט די ווענט.

דורך דער אָפענער טיר
איז דער גנב געקומען;
אַ ציטעריקע האַנט
האָט אים אַריינגענומען.
דאָס מויל איז אָפן,
דאָס וואָרט דערשטוינט,
מיט וואַרעמע שטראָפן
ווערט דער גנב באַלוינט.
דער גנב פאַלט צו
צום ריינסטן בריליאַנט —
אַ בליץ פון די אויגן —
ער פאַרלירט דעם פאַרשטאַנד.

אַ מעשהלע

אַלט איז געווען משה ווען ער איז מיט פאַרכטיקע טריט
געגאַנגען צום באַרג חורב,
אויפזוכן דאָס אָרט פון זיין גרויסער זעאונג.
די שטילע יסורים זיינע, נישט אַזוי פון אַלטקייט
ווי פון לעבן, האָבן אים דערפירט
צום באַרג וואָס איז געווען געהילט אין שווייגן.
ער איז געקומען אַלץ נענטער
און נישט געהערט דאָס פאַרכטיקע קול,
אַז ער זאָל נישט גענענען.
און דאָך איז ער געווען זיכער
אַז דאָס איז די הייליקע ערד.
דאָ האָט דער דאָרן פון זיין יוגנט
גערעדט צו אים.
איצט איז דאָרט געווען שטיל

מיט אַ פֿאַרלאָשענער שטילקייט.
דער הימל האָט געברענט מיט קילע
און פֿאַרטײַטשטע פֿײַער־שריפֿטן.

אַ זקן פֿון מדין איז פֿאַרבײַגעגאַנגען
און געשריגן טויב ווי אַ ווידערקול:
— דו, בעסער, פֿאַרנעם זיך וואָס גיכער,
דאָ פֿאַלט די פֿינצטערניש צו מיטאָמאָל
און אַלע סימנים פֿון די וועגן ווערן אָפּגעמעקט. —
משה האָט געמאַכט אַ צייכן פֿון פֿרײַנטשאַפֿט
און אים צוגערופֿן:
— כ׳זוך דאָ דעם ברענענדיקן דאָרן פֿון מײַן יוגנט,
אָבער אַלץ איז דאָ אויסגעלאָשן. —
דער אַלטער האָט געלאַכט מיט אַ ליידיק מויל:
— נישט נאָר דעם דאָרן פֿון דײַן יוגנט זוכסטו,
נאָר אויך מײַנעם.
כ׳געדענק שוין נישט אַקוראַט,
נאָר זאָל זיך דיר דאַכטן אַז כ׳האָב אים שוין דאָ
אויך וויפֿיל מאָל אַרומגעזוכט.
גיי זיך דײַן וועג בשלום. —
משה האָט זיך פֿאַרשעמט.
זײַנע יסורים האָבן גערעדט צו אים מיט שטילן פֿאַרוואורף.
— זאָמל מיך איין, גאָט — אַן אַלטן, מידן,
איינגערעדטן מענטש.
זאָמל מיך איין, גאָט מײַנער.

•

און ווי ער האָט אַזוי תּפֿילה געטאָן,
איז אַ יונגער פּיטערער פֿון שאָף
פֿאַרבײַגעגאַנגען מיט זײַן סטאַדע.
ער האָט זיך אַ ווײַל פֿאַרהאַלטן,
אויפֿגעהויבן די אויגן און זיך אײַנגעהערט.
פּלוצים האָט דער פּאַסטוך אַרונטערגעצויגן די שיך
און געבליבן פֿאַרגליווערט אין פֿאַרדאַוונטער מורא.
די שעפּסן האָבן זיך צוזאַמענגעציטערט,

און געוואָרן איין רואיקער פאַרנאַכטיקער טייך.
דער יונגער פיטערער פון שאָף
האָט האַלב דרימלענדיק גענומען איילן אַוועקצוגיין,
אָבער מיט זיינע אַלטע טריט האָט אים משה אָנגעיאָגט:
— האָסט געהערט אַ געטלעך קול?
— שווייג, אַלטער.
— האָסט געזען דיין פלאַקערדיקן און נישט־פאַרברענטן דאָרן?
— שווייג, אַלטער.
— האָסט געקראָגן אַ גרויסע שליחות?
— שווייג אַלטער, שווייג.
משה איז געשטאַנען און נאָכגעקוקט
דעם יונגן פיטערער פון שאָף.
דער הימל איז געווען נאַכט.
די צייכנס פון דער ערד זיינען געווען נאַכט.
משה האָט שטיל תפילה געטאָן:
— וואָס איז הייליקער פון די יסורים מיינע,
וואָס איך אַליין האָב אָפּגעשפּאָרט,
די שטילע וויטיקן פון מיין לעבן?
זאָמל מיך איין, גאָט מיינער.

דוד עדעלשטאַט

א

זעכציק יאָר נאָך דיין טויט און אָט איז דיר אַ סימן.
ס'וועט ליכטיק אַרום דיין קבר מיט טרויעריקע פילגרימען.
די דורכגעטריבענע צייט האָט אַ סוד אונדז איינגערוימט:
אַלע ווערטער דורכגעשפּילט, אַלע גראַמען אויסגעשוימט.

זוכן מיר איצטער שוץ און אָנלען אין פאַרענטש
פון דיינע הייליקע באַנאַליטעטן, פרומער, פאַרהונגערטער
מענטש.
ס'זיינען געקומען צו דיין קבר יידישע פּאָעטן,
דיר לייגן צוקאָפּנס דעם קראַנץ פון זאַטער, מידער שיינקייט.

האָט שוין ווען ווער געזען אַזאַ סכומיקע ריינקייט,
ווי אין דענווער דאָס הייליקע אָרט?
יונג האָסטו דורכגעשוועבט דעם וועג וואָס איז גראַדיק,
דו דיכטערישער, גרויסער צדיק פון וואָרט.

צוריק וועלן מיר קומען צו אונדזער טונקעלן איינפּאָר.
מיר, וואָס האָבן געקלעטערט אויף ווערטער בראַוואַדיש,
ווען זוכן רמזים אין דיין פּאָעטישער קלאָר,
זינגען דיינע לידער מיט ברען, זאָגן יאָרצייט־קדיש.

און דער עלטסטער פון אונדזער דור
וועט אונדז לערנען דערזען דעם טיפן פּשט
אין דער איידעלער, מענטש־פּאַרטיפטער פּשטות
פון דוד עדעלשטאַט.

ב

נעם דאָס בוך פון עדעלשטאַטס געזאַנגען,
מיט פרומע הענט באַריר עס,
די טרויעריקע טריט
פון באַזונדערן באַרוועסן ברודער,
דורך אַ וועלט פון געפּלאַסטערטער עשירות,
האָט ער כסדר געהערט,
אין די דערוואָרגענע שעהן,
וואָס זיינען אים געווען צוגעצערט.

פרעמדע, פאַרשעמטע, פאַרבלאַטיקטע פיס,
האָט ער ניט איינמאָל צוגעדעקט, באַשוכט,
מיט דער אייגענער צוגעשפּאָרטער אָרעמקייט.
ער האָט אויסגעטאָן זיין מאַנטל,
וואָס חברים האָבן אים אָקאָרשט געקויפט,
כדי צו וואַרעמען זיינע הוסטן
אין די רעגנס,

און עס אַרויפגעוואָרפן אויף דעם ערשטן
דורכגענעצטן איבעריקן מענטשן,
וואָס ער האָט באַגעגענט.

ווייל לעבעדיקע מענטשן זיינען געווען זיין מענטשהייט,
פון זייערע אומגליקן האָט ער געזונגען.
דער שטויב פון זייער אומזיסטיק לעבן
האָט אים געלעכערט די לונגען.

אויף אַ גאַס

א

אויף אַ גאַס פון דער שענערער וועלט,
האָב איך געזען הונגעריקע אין אַ ריי.
מ׳האָט געטיילט איבערפלוס פון זאַטקייט.
זיינען זיי געשטאַנען און געוואַרט,
צו צוויי און צו דריי.
בלעכענע פּנימער,
אָפּגעמעקטע פון מאַטקייט.

ס׳איז געווען יום־טוב.
די איבערגעפרעסענע שטאָט
האָט נישט פאַרגעסן גאָט צו דאַנקען
און וואַרפן אין די לעבעדיקע מיסטקאַסטנס
גוטסקייט־געשאַנקען.

הונדערטער מענער,
פאַרבעטלערט, געבויגן.
איין פרוי צווישן זיי,
מיט אונטערגעשלאָגענע, גלעזערנע אויגן,
איז געווען די איינציקע ראָזשינקע

אין דעם צרהדיקן קוכן,
מיט איר מענערשן ווייט-שפיי
און גוט-גענוסחטע שעלטערישע פליוכן.
זי איז געווען זייער ביסל ווייבערישע פרייד.
די באַזיגטע אַרמיי האָט געלאַכט
פון אירע סאָלדאַטישע רייד.

אַ ווינקל פון דער בעסערער וועלט.
אַ לאַנגער פוילנדיקער פּאַרקאַן,
אַ מענטשלעכער הונגער-פּלאַקאַט.
די שטאָט איז געווען איבערגעפרעסן, זאַט.
דער שוואַכער האָט נישט געזען
דעם זעלבסטצופרידענעם שטאַרקן.
די צוגעוואָרפענע אַנאָנימע מאָלצייטן
זיינען געווען וואוילטאַט,
מענטשלעכע דערהויבונג.
אויף דער גאַס פון דער שענערער וועלט
האָבן געקלונגען דאַנק-גלעקער
פון גלויבונג.

ב

צוזאַמען זיינען זיי פאַרגליווערטע טעמפּקייט.
זיי זיינען די מאָביליזירטע פאַרשעמטקייט
פון דער אויסגעשטרעקטער האַנט,
וואָס האָט שוין לאַנג אָנגעוואוירן
די שטאָלצע, איינגעפּוסטיקטע פרייד,
פון דעם קינד וואָס ווערט געבוירן
אָן פאַרמעגנס,
אָבער מיט אַלע תביעות
אויף אַ חלק מענטשלעך אייגנס.

באַזונדער זיינען זיי
די באַזונדערסטע מענטשן אויף דער וועלט.

זייערע פּנימער זיינען ביאָגראַפיעס,
זייערע קעפּ דערפינדערישע אויסטראַכטונג.
הינטער דער מאַסקע פון בעטלערס
ווינקט דורכגעטריבענע פאַראַכטונג
צו די אומצאָליקע זעלביקייט־פּאַטאָגראַפיעס,
וואָס דער עלעקטרישער וועק־זייגער פון שטאָט
האָט זיי אַלעמען אויפגעשראָקן, פאַרענלעכט,
גלאַטראַזירט און ענטמענלעכט.

אַפילו אין קליידונג
זיינען זיי די איינציקע
פאַרבליבענע וואַריאַציעס.
אין אַ גרויסשטאָט
פון אַנטוערישע רעגימענטאַציעס,
זיינען זיי די פרייסטע שמאַטע־אַריסטאָקראַטן.
זיי האָבן נאָך דעם מוט צו זיין ענלעך
צו טאָלסטאָיען, יעזוסן, סאָקראַטן.

אַדיע צו זיך

זיינע שונאים וואָס ער האָט מיט גרויס מי אָפּגעשפּאָרט
זיינען געווען דאָס ערלעכסטע וואָס ער האָט פאַרמאָגט.
אַז ער איז געקומען אויף דער עלטער,
האָבן זיי אָנגעהויבן זיך צעלויפן.
ער האָט זיי אָנגעיאָגט
און זיי גענומען אונטערקויפן
מיט פריינטשאַפט.
און אַזוי האָט ער אַ תל געמאַכט
פון זיין גאַנץ פאַרמעגן.
ער האָט אַפילו זיך אַליין
מער נישט גערעדט אַקעגן.
מיט ציטערדיקע הענט האָט ער אויפגעהויבן דעם בעכער

און צו זיך געטרונקען אַ טאָסט:
דיך צו אַנערקענען איז מיר נישט אָנגעקומען גרינגלעך.
איצט אַז מיין ווידערשטאַנד האָט מיך פאַרלאָזט,
שריי איך אוים: דו ביסט גרוים,
כ׳אַנערקען דיך אומבאַדינגלעך.
פאַרפאַלן, ביסט געוואָרן דאָס וואָס ביסט געוואָרן.
אַדיע צו זיך.
כ׳וועל דיר מער נישט דערגיין די יאָרן.

פאַרעקשנט

אַז אַ מענטש איז פאַרעקשנט
קען ער לעבן כמעט מיט גאָרנישט,
זיך באַנוגענען מיט קנאַפּ
מיט אַ שטיק פון זיך.
כ׳האָב אים אַמאָל געקענט, אַ שטאָלצן,
אויף הויכע פּים.
היינט פירט מען אים אויף אַ וועגעלע,
מיט ליידיקע הויזן-אַרבל.
אָבער שטאָלץ זיינען נאָך זיינע ברילן
און שטרענג דער באַפעל
צום מענטש וואָס פירט דאָס וועגעלע.
ער האָט זיך איינגעשרומפּן
און באַשלאָסן צו לעבן אויף אַ העלפט.
נאָך אַלעמען זיינען פים בלויז אַ באַקוועמלעכקייט,
אָבער דאָס פאַסקודנע לעבן
איז שטאַרקער פון פים.

רעדט נישט צו אים פון אויבן,
ער פייפט אויף אים
און פילאָזאָפירט נישט.

פ אַ ר ג י י ן

פאַרנאַכטיקער בעטלער איז אויסגעצוואָגן,
זיין אויפגעשטעלטע האַנט איז ריין.
דער איינגעלערנטער שפּיל וואָס ער וויל זאָגן,
פלעמלט שטום-לשונדיק אין די אויגן,
ווי אַ נישט געשטויגן געוויין.
די גאַס איז רויט, דורכזיכטיק פּאַפּיר די מויערן
ס'זיינען נאָך ליכטיק קליינע, אויפגעחלומטע,
אויפגעפּראַלטע טויערן.
אויף בלויע זייגערס
זינגען גאָלדענע מינוטן.
פון אַרבעט קומען מידע ליליפּוטן.
דער בעטלער אַליין איז אויפגעפרישט,
קעניג פון אַ שלעפּעריקער גאַס,
זיצט ער אַ דערשטוינטער,
אויסגערוט.
ער האָט זיך אַ ליד דערמאָנט,
שפּילט ער אויף אַ פּייפל
און גייט אונטער בּיסלעכווייז אַ באַלוינטער,
אין האָריזאָנט,
ווי די זון אין וואַרעם בלוט.

דער אַנזאָגער

דער אַנזאָגער קומט פאַרטאָג
אַן אָפּגעשליסענער,
פון הינט אַ צעביסענער.
דער אַנזאָגער איז שטום.
ער וואַשט ביים קוואַל די וואונדן,
וואָס ער האָט גיך פאַרבונדן
און קוקט זיך אַרום.
זיין שליחות איז פרייד,

אין די טרויעריקסטע פֿאַרטאָגן
אָן רייד אָנצוזאָגן.
די גאַס איז טויט, אַ משוגענע מויד,
זיצט אויף אַ פּאַס
און ווערט צעזעצט פֿון געלעכטער.
ס׳דרימלט אַן אַלטער, טויבער וועכטער
ביי אַ צעפּלינדערטע הויז.
דער אָנזאָגער קען אים נישט דערוועקן.
די משוגענע מויד עפֿנט ס׳מויל און שעלט.
דער אָנזאָגער לויפֿט,
אָבער ס׳יאָגן אים נאָך די שרעקן
פֿון אַ טויטער וועלט.

עולם הבא

ס׳האָבן שונאים גענומען פֿאַרשעלטן
אַלע מיינע דריי הונדערט און צען וועלטן.
אַז כ׳וועל קומען מאָנען מיין חלק עולם הבא,
וועל איך דאָרט טרעפֿן אַ שעלטנדיקע זשאַבע.

ביז אַ גוטער צדיק וועט זיך אויף מיר מרחם זיין
און מיר פֿאַרדינגען אַן אַלקער אַ קאַלטן,
און עטלעכע אייביקייטן, וועל איך זיך
פֿון דער זשאַבע אויסבאַהאַלטן.

אַרומגעשימלט

די געשמאַקע יידישע קללות פֿון אונדזער יונגער גאַס,
די געזייערטע און געכריינטע,
די איינגעפּעפּסלטע און געשטעלטע,
די מוטערלעכע, די נישט־געמיינטע,
די אינטערוועלטישע, מאַרק־זיצערישע,
באַלעגאָליש־צעשעלטע,

וואָס האָבן פאַרוואוילערט,
פאַרשאַרפט אונדזער צונג,
ווען זי איז נאָך לעבעדיק געווען און יונג,
זיינען איצטער אַרומגעשימלט,
אַרומגעהימלט מיט לויטער הייליקייט.
דאָס יידישע מויל איז געכשרט מיט הייסע געוויינער.
אונדזערע קינדער שפּילן זיך אויף שטום-לשון.
יידישע ווערטער זיינען טרויעריקע איידלשטיינער,
וואָס ליגן אין שאַכטלעך שטויב פאַרלאָשן.

צו אַ דיכטער

מאַך קידוש אויף ראָזשינקע-געזאַנג,
פאַרביים מיט לירישער חלה.
דאָס פּאָעטיש געבעט-בוך ליגט אָפן,
די ווערטער זיינען פאַרצייטיק,
זיי פלאַטערן און האַלטן זיך קוים צוזאַמען.
כאַפּ זיי מיט דער גרעסטער אכזריות,
צעשטעל זיי אין פאַרבענקטע רייען.
זיי וועלן זינגען,
וואָרהאַפטיק זיי וועלן מוזן זינגען.
זיי שטיל, וואָרקע ווי אַ טויב,
גלויב און זאָג,
שטויב צו שטויב, טרויב צו טרויב,
פול איז דער געזאַנג-סידור
מיט שיין-פאַרטראַכטע רייד.
די וועלט גייט אויס נאָך שיין-פאַרטראַכטע רייד.

יונגער ירמיה

לייב ראַכמאַנען

I

דו וואָס ביסט דורכגעגאַנגען אַזויפיל גיהנומס,
ווי קענסטו אַזוי יענעמס קליינעם טרויער באַנעמען,
שפּיגלען דיין גרויל אין פרעמדער פרייד?
ווי קענסטו עפענען דאָס מויל,
און מיט גוטע רייד בענטשן
אַלע לאַסט-באַשווערטע מענטשן?

II

ירמיה איז אַ יונגער מקונן. נישט אין סקולפּטור,
אין הויט און ביינער קען מען אים דערקענען.
דורך יאָמער קומט ער שוינען,
דורכן קלאָגן מאַכן ריינער אונדזער פרייד.
צום שוועל פון טרויער-היכל
ברענגט דער יונגער ירמיה — אַ שמייכל.

קום מיט מיר

קום מיט מיר און איך וועל דיר ווייזן,
אַ גאַס וואו אויף די טראָטואַרן
בליט אַ גאַנצער תנ"ך,
און די מענטשן זיינען אַלע אבות
נאָר זיי פאַרקויפן מציאות
מיט אַן אייזערן געדולד,
וואָס קיין פאַסטעך האָט קיינמאָל נישט פאַרמאָגט.
גיב אַ קוק, זע, אַ העלד.
ער רעדט צו אַ פרוי,
וואָס דינגט אים אַרויס די נשמה.
אַבער ער האָט אַ הויז-געזינד,
פאַרלירט ער נישט דעם חיונה-שמייכל.

זע ווי זיי שפּאַלטן דעם ים־סוף
מיט אַ פּרנסה־שטעקן,
ביז טיפער געבויגענער זיידעשאַפט.
זיי גייען שטאָלצע אַריבער
מיט די וועגעלעך, אַן געזאַנג.

יאָרצייט־ליד : מ. ל. האַלפּערן

ס׳האָבן אָראָפּגעזונגען פון דיר די זעלטנסטע קראַוואַטן.
מיט דיר איז אַוועק אַן אָרנאַמענט.
האָסט געלעבט מיט אילוזיעס פון מעצענאַטן.
דיין געמיט און וואָרט אַלכעמיע
איז געווען אַ פרעמדע ירושה,
וואָס האָסט געלייגט דערויף דיינע קרעפּטיקע הענט
און עס פאַראייגנט.
מיט דיר זיינען מיר געווען באָהעמיע.
דיין זיצן אין קאַפע איז געווען שענסטער סטיל.
דאָס שאַרפע אויג איבער דער רעכטער בריל
האָט געהאַט אַ וועלפישן חן.
דאָס לינקע אויג איז געווען מילד, געטריי.
דאָס וואָס האָסט נישט געקאָנט פאַרשטיין,
נישט דערלערנט — האָסטו דערשנאַפּט
און געצערנט אויף לערנעריי.
ביסט געווען מלך פון אַ יידישער מלוכה,
גאַנץ אַן יידישע שרעקן.
האָסט זיי געטריבן פון זיך מיט אַ גויעשן שטעקן,
וואָס האָסט ווי אַ צעפּטער געהיט.
אין מלחמה מיט יידישע פּראָבלעמען
וואָס פאַרטריפן און פאַרשעמען דאָס געמיט,
ביסטו קיינמאָל נישט געפאַלן קיין דערשעפּטער.
דיין פרייד האָט איבער דיר
טאָג־טעגלעך געפלאַטערט,
ווי די גרייטע האַק פון גיליאָטינע.

האָסט געמאַכט אַ גרויסשטאָטישע מינע,
אַז דער גרייז-גרויער פּאָעט
איז אַן אויפגעלעבטער —
ווי ס'וואָלט געווען אַ טרויעריקער שפּיל.
אָבער אויג אויף אויג מיט זיך
האָסטו געוואוסט,
אַז די האַק וועט טרעפן אין ציל.
און אין אַ פרימאָרגן
וועסטו פאַלן אַ געקעפּטער.

מענטשן

1

ער איז באַפאַלן אַ שטאָט, מיט גוטסקייט,
ווי אַ פּיראַט,
גיך געוואָרן מיט אַלעמען פּאַניבראַט.
געקלאַפּט אין פּלייצע,
באַרעדט יעדער איינעם מיט לויב
און אַרויסגעפירט אַ גאַנצן קופערט
מיט זאַקרויב.

2

נאָכדעם ווי ער האָט אויפגעגעסן
אַלע ברירות אויף דער מעניו,
די פאַרשידענע סאָרטן
פישן, פליישן,
טאָרטן און פירות,
איז דער פעטער ראַביי אַרויס אויפן דעק
און גענומען גרעפּצן מיט טעאָלאָגיע.
ס'איז געווען אַ רחמנות.
ווי האָט ער געקענט פאַרטראָגן
זיין גייסטיקן באַגאַזש
אויף אַזאַ פולן מאָגן.

ווענעציע

שייל אַרונטער פֿון זיך אַלע הויטן,
דיינע שיינקייטן זיינען נישט מער ווי טויטן,
פֿאַרגליווערטע, פֿאַרשטומטע געדאַנקען.
פֿון קאַנאַלן טראָגן זיך געשטאַנקען.
ס'נעמען מיך ווערגן און שטיקן,
דיינע אַלע געזאַמלטע, הייליקע אַנטיקן.

ווי פֿלאַטערלעך

ווי פֿלאַטערלעך צום פֿייער
זיינען געפֿלויגן קולבאַק, בערגעלסאָן און מאַרקיש,
זיי האָבן מיט גוואַלט געבראַכט
וויינענדיקע יידישע אותיות
צום שמד-שטיין.
די טויף-עקדה האָט געפֿלאַקערט,
די אותיות האָבן געשריגן:
ראַטעוועט אונדז,
רייזען, לייוויק, אָפּאַטאָשו, גלאַטשטיין.
די פֿרומע אותיות זיינען זיך צעפֿלויגן.
געבונדענע אויפֿן פֿאַרלאָשענעם שטיין,
זיינען געבליבן ליגן
קולבאַק, בערגעלסאָן און מאַרקיש
מיט אויסגעברענטע אויגן.

קום נענטער

אַט אַזוי ווי דו שטייסט און גייסט,
באַקליידט און באַשוכט,
אַן אָפּגעגעסענער צו דער זעט,
וואָס האָסט די קלענסטע טעלערלעך הונגער
קיינמאָל נישט פאַרזוכט,
מיט דער פּאַפּירענער קרוין פון דערפאָלג,
וואָס ס'האָט דיר דאָס מזל אָפּגעטאָן אַ שפּיצל
און עס דיר אָנגעטאָן — אַ נאַרן מיצל
אויפן גאַנצן לעבן.
זע ווי ס'ווערן הויל דיינע רייד.
ס'וועט קומען אַ צייט,
וועסט הונגערן נאָך דעם ביסל גאַל
פון דורכפאַל,
נאָך דער טרויעריקער ביטערקייט,
וואָס איז אַלקאָהאָליש,
ווען ס'ווייכן פון דיר מענטשן,
ווען מען מוז שטיין אַ דערשלאָגענער אין פּאָליש,
און מ'לאָזט אַפילו נישט צו נאָענט צו גאָט.
וויפל שיינקייט פאַרמאָגט אַ געחלומטער בוים?
קום נענטער צום שטומען לאַנדשאַפט.
גיב אים האַפט
מיט דיינס אַן אָוונטיק וואָרט,
אין שייטער פון צעצונדענעם פאַרגאַנג
וואַרף די טרויעריקע לעצטלעך
פון דיין געזאַנג.